

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra dogmatické teologie

Pavel Calábek

**DOPISY SVATÉHO KOLUMBÁNA
PŘEKLAD A SYSTEMATICKÝ VÝKLAD**

Diplomová práce

Vedoucí práce: doc.ThDr. Ventura Václav, Th.D.

PRAHA 2008

Chtěl bych poděkovat vedoucímu této práce za pomoc a trpělivost.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a v seznamu pramenů a literatury jsem uvedl veškeré informační zdroje, které jsem použil.

V Praze dne 10. prosince 2008

.....

Obsah

OBSAH	3
ÚVOD	5
1. PŮVOD KŘESŤANSTVÍ V IRSKU	6
2. ŽIVOTOPIS SV. KOLUMBÁNA	8
2.1 IRSKO	8
2.1.1 <i>Původ a raná fáze života</i>	8
2.1.2 <i>Duchovní dráha – mnišský ideál</i>	8
2.1.3 <i>Peregrinatio</i>	9
2.2 KOLUMBÁN NA EVROPSKÉM KONTINENTĚ.....	10
2.2.1 <i>Zakladatelská činnost</i>	10
2.2.2 <i>Počátek kontroverzí</i>	11
2.2.3 <i>Cesta do vyhnanství</i>	14
2.2.4 <i>Nová misie – cesta do Alemanie</i>	15
2.2.5 <i>Působení v Itálii</i>	16
3. PRAMENY A CHARAKTERISTIKA LISTŮ	18
3.1 DOCHOVANÉ RUKOPISNÉ PRAMENY	18
3.2 STRUČNÁ CHARAKTERISTIKA DOPISŮ	18
3.2.1 <i>Dopis první – r. 600</i>	18
3.2.2 <i>Dopis druhý – 603</i>	19
3.2.3 <i>Dopis třetí – 604</i>	19
3.2.4 <i>Dopis čtvrtý – 610</i>	20
3.2.5 <i>Dopis pátý – 613</i>	20
3.2.6 <i>Dopis šestý – 610</i>	21
4. VYBRANÁ TÉMATA Z KOLUMBÁNOVÝCH LISTŮ	22
4.1 SPOR O VELIKONOCE	22
4.1.1 <i>Historická část</i>	22
4.1.2 <i>Střet velikonočních cyklů za Kolumbána</i>	25
4.2 KOLUMBÁN, SPOR O TŘI KAPITOLY A VZTAH K PAPEŽSTVÍ.....	31
4.2.1 <i>Historická část</i>	31
4.2.2 <i>Otázka Tři kapitol a Kolumbán</i>	34
4.3. KOLUMBÁN A IRSKÉ MNIŠSTVÍ.....	38
4.3.1 <i>Původ mnišství v Irsku</i>	38
4.3.2 <i>Struktura irského kláštera</i>	39
4.3.3 <i>Charakter mnišství</i>	40
4.3.4 <i>Duchovní život mnicha</i>	41
4.3.5 <i>Mnišská modlitba</i>	42
4.3.6 <i>Kolumbánova mnišská založení</i>	43
4.3.7 <i>Kolumbánova řehole</i>	44
5. TEXT LISTŮ	46
PRVNÍ DOPIS.....	46
DRUHÝ DOPIS.....	53

TŘETÍ DOPIS.....	62
ČTVRTÝ DOPIS.....	64
PÁTÝ DOPIS	73
ŠESTÝ DOPIS''	89
ZÁVĚR	93
SEZNAM ZKRATEK	94
POUŽITÁ LITERATURA.....	95
RESUMÉ	97
ANGLICKÁ ANOTACE.....	98
PŘÍLOHY.....	I
1. CHRONOLOGICKÁ TABULKA KOLUMBÁNOVA ŽIVOTA	I
2. VELIKONOČNÍ TABULKY MEZI LETY 590 – 614	II

Úvod

Keltské křesťanství představuje zvláštní skupinu věřících v rámci všeobecné církve. Již od prvotních časů si vypěstovali tito křesťané na odděleném ostrově jiné zvyky a tradice, zcela odlišné od kontinentálních. Několik staletí odděleného vývoje umožnilo irským tradicím rozvinout se do nevídané šíře a rozmanitosti.

Velké problémy však nastávají, když se irští mniši vydávají na své misijní cesty Evropou. Dochází k nevyhnutelnému kulturnímu a teologickému střetu. Sv. Kolumbán je jedním z prvních mnichů, kteří se na takovou misijní cestu vydávají. Do dějin se zapisuje jako jeden z největších misionářů své doby. Dočkává se mnoha úspěchů v podobě triumfu tradičního ostrovního mnišství, svou daň Ira však platí v podobě vleklých sporů, jež byl nucen vést při marné obhajobě mnoha zastaralých irských tradicí.

Cílem této práce je nechat čtenáře nahlédnout do Kolumbánovy korespondence, z níž vyvstává ožehavost několika těchto sporů a též odhalují charakter jejich pisatele. V této práci jde též o přiblížení základního dějinného pozadí, a tak poskytnutí ucelenějšího dobového obrazu.

Pomoci by k tomu měly přeložené dopisy v českém znění, které tvoří druhou část diplomové práce. Co se týče překladu, nelze jej pokládat za profesionální a neměnnou verzi. Podle svých sil jsem překlad přizpůsobil spíše smyslu než doslovnosti, který je mnohdy na úkor porozumění.

1. Původ křesťanství v Irsku

Křesťanství naplněné misijním duchem se od počátku šíří velkou rychlostí po celé římské říši všemi směry. Afrika, Řecko Řím i Galie uslyšely poselství o Kristově vykupitelském díle velmi záhy. Církevní obce na území dnešní jižní Francie byly založené ještě koncem prvního století.

Již v průběhu toho druhého se usazuje křesťanská víra i na území Britského dominia. Svědčí o tom Jeroným Běda Ctihodný v církevní historii, když se zmiňuje o křtu krále Lucia v roce 156. I Origenes přidává své svědectví krátce po r. 200¹. Z Britanie se pak křesťanství dostává postupnou nenásilnou infiltrací koncem 3. století do Irska obchodním stykem nebo pak v průběhu století čtvrtého skrze loupeživé výpravy Irů, z níž si přiváželi otroky – mezi nimi i křesťany.

Kmenové uskupení irských kmenů vyžadovalo pro šíření křesťanství vždy obrácení kmenového vůdce. Tento proces však musel zpočátku trvat velice dlouho. Přesto se roku 430, kdy je vyslán do Irska biskup Palladius, setkáváme již s živými církevními obcemi, i když bez zastoupení hierarchie. Její základy byl schopen vybudovat teprve sv. Patrik, jenž byl v postavení biskupa poslán na irské ostrovy o rok později. Zprvu skrovné působení v obci křesťanů v severovýchodním Irsku přerostlo v celonárodní misijní dílo, jak o tom svědčí pozdější Ulsterské anály.

Původní kontinentální hieratické uspořádání církve založené na biskupském úřadě, jež zde zavedl sv. Patrik, se tu proměnilo v územní samosprávy založené na předchozím územním rozdělení, jak bylo také přirozené. Moc zůstávala v rukou biskupů, jež si kolem svého sídla seskupovali skupiny kleriků a vedli s nimi komunitní život. Tito první biskupové se těšili velké vážnosti a mnozí z nich byli považováni za svaté. Jejich působení se kryje s časovým úsekem 1. skupiny svatých (viz. kap. Irské mnišství), jež je uvedeno v *Catalogu Sanctorum Hiberniae, Secundum Diversa Tempora*², tedy přibližně do r. 428 – 540.

Další vývoj však biskupský úřad postavil na jinou dráhu. S velkým šířením mnišského ideálu, které nastalo ve druhé polovině 5. století, se s nástupem století

¹ Srov. NORMAN Davies: *Ostrovy dějiny*, Praha: Nakladatelství Jiří Buchal – BB/art, 2003, 133.

² Srov. VOPATRNÝ Gorazd: *Keltská církev prvního tisíciletí a její spiritualita*, Brno: nakl. L. Marek, 2002, 41.

nového změnil v Irsku systém církevního zřízení.

Irská církevní struktura vykazovala jisté odchylky od kontinentálního modelu. V Římské říši byla struktura církve založena na síti tradičních velkých měst, v nichž sídlili biskupové, coby monarchové. Kláštery pak byly spjaty s touto městskou strukturou a budovaly se v jejich blízkosti – také kvůli biskupskému dohledu. Podíváme-li se však do Irska, neuvidíme ani náznak po podobném uspořádání. Irové byli spíše pastevci více než městské uspořádání je pojily rodinné a klanové vazby³.

„Existují důkazy, že misie svatého Patrika v zemi vytvořila biskupskou organizaci tradičního římského typu; protože však postrádala onen druh společenské báze, který se vyskytoval všude jinde, podle všeho postupně odumírala a ještě před koncem estého století ji v převážné většině nahradil jiný typ církevní organizace, jehož jádrem byly kláštery.“⁴

V průběhu 6. století pak přechází veškerá jurisdikce prakticky do rukou opatů-biskupů nebo pouze opatů–kněží. Ti mají ve svém společenství vlastního biskupa k účelu svěcení kněžstva a tím veškerá jejich pravomoc končila. Toto století je zároveň obdobím velkých klášterních zakladatelů, jež poznal i sv. Kolumbán. Dostalo se mu vzdělání a výchovy z jejich nauky, stejně tak i ideálů, jež si hodlal uchovat v cizích zemích po celý život.

³ Srov. LAWRENCE Hugh: Dějiny středověkého mnišství, Brno: CDK, 2001, 45.

⁴ Tamtéž

2. Životopis sv. Kolumbána

2.1 Irsko

2.1.1 Původ a raná fáze života

Kolumbán se podle životopisce Jonáše narodil kolem roku 543 v Irském Leinsteru. Nic bližšího ohledně jeho původu nám není známo, pozdější tradice o jeho vznešeném snad šlechtickém původu je stále živá, i když nepodložená. Podle tradice dále své jméno Kolumbán (Colum, Columba, Colman, Columbanus) dostal již při svém narození, a ne až později jako své profesní jméno v bangorském klášteře. Výchova a učení spadaly do kompetence nejbližšího kněze – tam se také naučil základním křesťanským principům, čtení a umění gramatiky. Snad fakt, že zůstal sám v rodném místě a výjimečně nebyl poslán do klášterní školy, jak tomu bylo zvykem, z něj udělal melancholického milovníka samoty. Jonáš pokračuje líčením, jak se mladík Kolumbán obletován svými vrstevnicemi uchyluje pro pomoc k jisté poustevnici, aby si vyžádal radu ohledně naplnění své budoucnosti. Když je mu řečeno, aby prchal od světa, oznamuje matce své rozhodnutí vydat se na duchovní dráhu. Známa je epizoda, jež následuje. Matka si lehá na práh domu, aby svého syna zdržela od jeho úmyslu – Kolumbán si však stál za svým. Maje na paměti evangelijní *Kdo miluje otce a matku více nežli mne, není mne hoden*⁵ a Jeronýmova nabádání⁶ rodné město opouští.

Jeho cesta vedla do kraje Lough Erne na ostrov Cleenish ke slavnému opatu Sinnelovi, jež vynikal zběhlostí v Písmu a jeho výkladu. Sinnel byl jedním z žáků školy slavného Finniana, jež se zase vyučil u sv. Davida. Zjevně činil obdivuhodné pokroky a již jako velmi mladý se stal autorem komentářů k celému žaltáři a básně *De mundi transitu*. Komentář se naneštěstí nedochoval.

2.1.2 Duchovní dráha – mnišský ideál

U Sinnela se s konečnou platností rozhoduje pro nově založený klášter Bangor v Belfast Laugh v hrabství Dawn. Opatem byl Comgall – světec již za života – své

⁵ Mt 10,37

⁶ HIERONYMUS: Epistola XIV Ad Heliodorum Monachum. in: MIGNE: Patrologia latina, Paris: [b.n.], 1800 – 1875, sv. 022 sl. 0348 (Epistula XVI, 2).

svěření vedl cestou striktní chudoby a askeze. Kolumbán vstupuje pod jeho vedení a v tomto klášteře nedaleko biskupského sídla Armagh skládá sliby. Časem je vybrán díky svým schopnostem k vedení klášterní školy. Asketický život v průběhu třiceti let jej dovádí k myšlence dalšího životního kroku – vydat se na *peregrinatio* do cizích zemí pro Krista. Comgall se zdráhal propustit svého vysoce talentovaného mnicha, ale nakonec souhlasil. Spolu s dalšími dvanácti jej propouští kolem roku 588/9 na dalekou cestu. Margaret Stokes nám ve své publikaci předkládá pravděpodobný seznam mnichů Kolumbánovy družiny: Attala, Kolumbánus mladší, Cummian (Cumininus), Domgal (Domoal), Eogain, Eunan, sv. Gall (Havel), Gurgano, Libranus, Lua, Sigisbert a Waldelen⁷. Naproti tomu Walker některé vynechává a jmenuje osoby jiné – Eunoca, Equonana a především započívátá do družiny i Aida – mnicha, jež měl biskupské svěcení, poskytoval tak církevní autoritu a záštitu putující skupině a byl též u svěcení oltáře v Luxeuilu 594⁸. Waldelen se dle něj připojil k mnichům až při založení Luxeuil.

2.1.3 Peregrinatio

Pojetí irského peregrinatio – vyhnanství neboli putování pro lásku Kristovu – bylo charakteristickým rysem irské spirituality a rozlišujeme u něj trojí druh. U všech tří bylo důvodem opuštění vlasti. Podle pozdního irského životopisu sv. Columby je použito tohoto rozčlenění: „a) když člověk opustí svoji zemi pouze tělem, ale duchem stále (ještě) neočištěným; b) když opustí svůj domov v horlivosti srdce, ale ne tělem, protože je držen autoritou ve své vlastní zemi, i když duchem je zasvěcen Bohu; c) když opustí svoji zemi úplně tělem i duší, jako ji opustili apoštolové a lidé dokonalé pouti. To jsou muži té dokonalé pouti⁹.“

Cesta misijní skupiny vede nejprve do Británie. Zde padlo rozhodnutí pokračovat dále podél jižního břehu Cornwallu směrem ke kanálu La Manche, který odděluje ostrovy s kontinentem, a dále do Galie. Ohledně data příjezdu se životopisec Jonáš mýlí. Kolumbán měl přijet dle něj za krále Sigiberta roku 575, z

⁷ Srov. STOKES Margaret: Six Months In The Apennines. Or A Pilgrimage in Search of Vestiges of the Irish Saints in Italy, Philadelphia: Kessinger Publishing, 1970, 112.

⁸ Srov. WALKER G[...S[...M[...]: Sancti Columbani Opera, Dublin: [b.n.], 1957, xix.

⁹ Srov. CHADWICK Nora: The Age of the Saints in the Early Celtic Church, United Kingdom: [b.n.], 1960, 83.

jeho listů však usuzujeme, že se tak stalo až 589 nebo 590¹⁰.

2.2 Kolumbán na Evropském kontinentě

Kolumbánova skupina přichází do Galie, zmítané občanskou válkou a příbuzenskými tahanicemi o moc. Budoucí Franská říše je dosud rozdělena na 3 celky - Neustrii na západě, Austrasii s hlavním městem Méty na východě a Burgundsko na jihu. Moc původně centralizovaná se silným panovníkem Chlotharem I. (+561) se po jeho smrti dělí mezi jeho syny. Pro nás je důležité pouze Burgundsko v čele s Gunthramem (+592) a poté Theudorichem (595–613), Neustrie (Chilperich +584, Chlothar II. +629) a Austrasie. (Sigibert +575, Childebert II. +595, Theudebert +612). Neustálé spory o moc a vrtkavá vítězství tvoří stále nové územní hranice a vnášejí tak nestabilitu do života místního obyvatelstva.

2.2.1 Zakladatelská činnost

Irská družina je přijata na dvůr Childeberta II. do Mét. Král si Kolumbána povšiml už při jeho podivuhodnému působení po příjezdu do Normandie a v přímém kontaktu s ním si jej oblíbil. Na královo přání, aby se zdrželi na jeho území, si Kolumbán zvolil divočinu severozápadních Vogéz ke zbudování kláštera. Na místě, kde již dlouhá léta ležely jen trosky staré římské pevnosti Annegray, buduje své první založení (r. 590/591) na galské půdě. Založení převzalo strohý irský mnišský způsob života, který v těchto neznámých končinách slavil úspěch¹¹. Annegray se stalo velice populárním a Kolumbán, který se uchýlil do poustevny v ústraní byl nucen založit další, větší klášter o rok či dva později. Rozhodl se učinit tak v nedalekém Luxeuil - zachovalejších ruinách dávného hradu. S pomocí spřáteleného dvořana Chagnerika získal královské svolení a začala se tak historie Kolumbánova nejslavnějšího řeholního domu. Luxeuil rychle povstalo a stalo se vyhlášeným pro svou klášterní školu, do níž byli svěřováni k výchově synové

¹⁰ Ep 2,6, WALKER G[...] S[...] M[...]: op. cit., 16. – Dopis je prokazatelně psán synodu, jež se konal roku 603 v Chalonu. Odečteme-li dvanáct let, vychází nám rok 591 - předpokládaný počátek Kolumbánova působení v Galii.

¹¹ METLAKE George: *The Life and Writings of St. Columbanus*, Philadelphia: Kessinger Publishing, 64. Irské mnišství nebylo v Galii až tak nové, spíše působilo v ústraní ve formě malých lokálních společenství, např. opatství Salix v čele s opatem Carantocem nedaleko Luxeuil, s nímž se Kolumbán osobně setkal.

galských urozených rodin, „jako byli Chagnoald, syn Chagnerika, Donatus, syn Waldelena staršího (vévody horního Burgundska) a Waldelenus mladší, syn vévody Amalgaira“¹². Třetí založení ve vysušených bažinách Fontaines následovalo hned vzápětí (obě byla založena ještě za Childeberta II., jež spravoval Burgundsko pouze mezi lety 592–595; usuzuje se na rok 594¹³). Osazenstvo celkem to čítá přes 220 mnichů¹⁴ ve třech řeholních domech, z nichž dva spravovali převorí a v hlavním Luxeuil sídlil opat. Tak velké společenství Kolumbán svěřuje pod vedení psané řehole *Regula Monachorum*, nabádání a instrukce života ve společenství pod poslušností a v neustálé modlitbě. Druhá část spisu s pokyny pro řeholní život je spíše rázu trestního, vypočítává tresty od nejmenších provinění či zanedbání až po velké přestupky proti celému společenství. Vychází z tradičních irských penitenciářů a řeholí irského typu, ale na evropském kontinentě se jedná o absolutní novinku, která se rychle ujala též v řadách vyšších šlechty. Poslušnost zde měla výsadní postavení a vše na ní v životě komunity záleželo.

Mezitím se na trůně vystřídali panovníci. Childebert II., legitimní král Austrasie (a též po smrti Gunthrama tři roky držitel Burgundska) zemřel roku 595. Území rozdělil mezi své dva syny – Theuderich II. získal Burgundsko, Theudebert Austrasii. Klášterní domy tedy spadly pod vliv Theudericha, respektive jeho stále politicky aktivní babičky Brunhildy. Což nebylo tehdy až tak určující, později to však mělo sehrát důležitou roli.

2.2.2 Počátek kontroverzí

Potíže, které s sebou přinesla popularita, na sebe nenechaly dlouho čekat. Nicméně je třeba zmínit, že měly svůj počátek již ve věcech předchozích. Došlo tak k nevyhnutelnému střetu církevních obyčejů irských a galských. Kolumbán byl zvyklý na irskou hierarchii, v níž hrál hlavní roli opat. Sv. Patrik sice přenáší oficiálně biskupský úřad na irské ostrovy, ten se však díky místním klanovým podmínkách stává spíše formalitou. Opat každého mnišského společenství, pokud není sám biskupem, usiluje mít ve svém společenství jednoho biskupsky

¹² Srov. WALKER: op. cit., xxiv.

¹³ Srov. MABILLON Johannes: Acta sanctorum ordinis sancti Benedicti, sv. 2-3, Paris: [b.n.], 1668.

¹⁴ Srov. WALKER: op. cit., xxiv.

vysvěceného mnicha, aby si pak mohl volně světit vlastní kněze. Slovo v duchovních záležitostech má fakticky opat, ve světských vůdce místního klanu.

Tuto představu si přináší Kolumbán na evropský kontinent. Veškerá svá jednání o působení a zakládání klášterů vede s panovníkem, na jehož území se hodlal usadit. To však neodpovídalo mravu místní galské církve, která zde měla pravomoci v duchovní sféře, a nutno říci, že irský mrav neměl obdoby nikde jinde v tehdejším křesťanském světě. To, že Kolumbán obecný mrav prostě ignoroval, se samozřejmě nemohlo setkat s pochopením. Nehledě na to, že šlo o další sporné otázky ohledně jiného liturgického kalendáře, slavení důležitých svátků včetně Velikonoc v jiný termín.

Naproti tomu se luxeilský opat brání ve svých listech poukazem na fakt, jež mu byl z Irska cizí: církve v Galii nebyla prosta korupce, simonie, mravních přestupků, nedodržování kanonických ustanovení¹⁵ (v listě chalonskému synodu povzbuzuje biskupy k nápravě¹⁶). V dopise papeži Řehořovi dokonce přiznává, že si ani nebyl jist, *má-li s nimi vůbec mít společenství*¹⁷. Tato vypočítavá politika na galské církevní půdě se zvláště rozvinula během souboje o austrasijský trůn mezi místní šlechtou a starou královnou Brunhildou.

V konečném důsledku Kolumbán byl sice v nepravu vůči místním biskupům, avšak ti proti němu nemohli podniknout žádná větší opatření, poněvadž panovník držel nad svým oblíbencem ochrannou ruku. Dokonce v samotných církevních záležitostech měl takové slovo, že bez jeho souhlasu nemohl být svolán na franském území ani církevní sněm.

Celý proces s nepohodlným opatem se mohl dát do pohybu až necelých deset let po začátku jeho působení ve Francii. Roku 600 došlo totiž ke kolizi irského liturgického cyklu s církevním zákazem slavení Velikonoc 14. dne lunárního měsíce (quartodecimánská hereze). Biskupové žádají nápravu irského liturgického kalendáře. Kolumbán se odvolává ještě téhož roku 600 do Říma k papeži Řehořovi. Píše mu svůj první dopis, ve kterém se snaží obhájit svou tradici a poukázat na galský omyl. Od Řehoře I. se mu nedostalo odpovědi nebo o ní nevíme. Víme však,

¹⁵ Srov. Ep I,6, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 6.

¹⁶ Srov. Ep II,2, tamtéž, 12.

¹⁷ Srov. Ep I,6, tamtéž, 6.

že ho papež doporučil do ochrany lérinského opata Conona. Když pak ale o tři léta později roku 603 vychází opět irské Velikonoce na 14. nisan, svolává galská církev vedená lyonským biskupem Arigiem mimořádný synod, na nějž předvolává Kolumbána, coby obžalovaného, který se má obhájit či vzdát své tradice.

Luxeuilský opat, jak sám uvádí, z důvodů zachování míru a pokoje, přijít do místa konání v Chalon-sur-la-Saone odmítá¹⁸. Podává o tom krátký vzkaz samotnému Arigiovi a poté píše svůj druhý dopis určený chalonskému synodu. Tón listu se nese v duchu smíru – zdá se to být také díky tomu, že Řím neposkytl Kolumbánovi plnou podporu. V roce 604, po smrti velkého papeže Řehoře, co se donesly zprávy i do Galie, snad Kolumbán píše jeho nástupci na Petrově stolci¹⁹, aby vyjádřil svůj loajální postoj a ujistil se o podpoře z nejvyšších míst. Řehořův nástupce nebyl dosazen okamžitě. S různými okolky byl vysvěcen až o několik měsíců později.

Když se nepodařilo nepohodlného Ira zbavit touto cestou, odhodlali se jeho odpůrci k jiné taktice. Mohla to být náhoda, spíše však šlo o záměr ze strany biskupů. Přátelství Kolumbána a burgundského krále Theodoricha se vyznačovalo velkou srdečností do té doby, než král zapudil svou manželku – španělskou princeznu Ermenberg, a navíc začal trvat na záměru potvrzení legitimacy svého nemanželského syna s nástupnickým právem. Tento požadavek postavil před svého opatského chráněnce, ale ten jej razantně odmítl. Poprvé v královském sídle Brocariacum (Bruyères-le-Châtel), podruhé pak na královské hostině v Époisses²⁰, kde rozhodně odmítl byť jen sedět u královského stolu spolu s Theodorichem. Král se s nevolí zavázal sjednat v této věci pořádek, ale když čas plynul a nic se nedělo, rozhodl se Kolumbán poslat mu dopis s hrozbou možné exkomunikace. Rozzlobený král se vydal osobně do Luxeuilu, aby dohodl příměří, ale nebyl ani vpuštěn do klášterní brány. Vtrhl tedy dovnitř násilím. Ihned na to si vyslechl z úst svého bývalého přítele temné proroctví o pádu království a zániku jeho rodu. Theodorichem to otřásl, ale i přesto dal eskortovat opata do městského vězení v Besaconu.

Právě na tomto místě dochází k podivuhodnému obrácení odsouzenců k

¹⁸ Srov. Ep II,7 WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 18.

¹⁹ Jedná se o časově těžko zařaditelný dopis. Viz kapitolu Stručná charakteristika dopisů.

²⁰ Srov. WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., xxvi.

smrti. Muži čekající v těžkém žaláři uslyšeli slovo Božího muže a když jim zázračně spadly okovy, vydali se hromadně do místního kostela. Když vyděšené stráže spatřily prázdné vězení, propadly panice a uklidnily se, až vězně ke svému překvapení našli na modlitbách v chrámu...²¹ Po této události si opat získal obrovský respekt, dokonce takový, že se ho stráže neodvažovaly zadržovat – vydal se tedy zpět do svého kláštera.

2.2.3 *Cesta do vyhnanství*

Brunhilda a Theudorich okamžitě poslali novou eskortu v čele s velitelem Baudulfem. Ten však měl z opata takový respekt, že celou záležitost nechal na podřízeném – Ragamundovi, a radši se vzdálil. Plán byl eskortovat Kolumbána do nanteského přístavu a odeslat ho lodí zpátky domů na Irský ostrov.

Utvořila se malá skupina mnichů, kteří se nehodlali svého svatého vzdát a byli odhodláni jej doprovázet kamkoli bude dopraven (provázet jej však mohli pouze ti, jež připutovali z Irska s ním), a tak začala deportace přes celé území Francie, kterou Jonáš popisuje jako cestu zázraků. Nezdařený pokus o vraždu, proroctví o vzestupu Chlothara a jeho rodu, vyhánění démonů v Auxerre... Současně s putováním se museli držet přesně mezi územími Austrasie a Burgundska, kde opět zuřily bratrovražedné boje.

Cesta z Besaconu vede přes Autun, Avallon a Nevers. Odtud pak dále po Loire před Orleans, Tours směrem k mořskému přístavu Nantes. Cestou v Tours na návštěvě biskupa Leoparia, u hrobu sv. Martina, pronáší další proroctví ohledně Theudoricha – předpovídá poslední tři roky života jemu a jeho rodu, než bude zabit²².

V nanteském domácím vězení biskupa a králova vazala Suffronia v jedné osobě zůstali několik týdnů. Podle rozkazu jim nebylo dáváno skoro žádné jídlo, a tak nebýt pomoci věřících, družina by dlouho hladověla. V této situaci adresuje Kolumbán svůj čtvrtý dopis mnichům do Luxeuilu, které byl nucen opustit. Dopis plný starostí o budoucnost založení a nabádání k životu v poslušnosti a jednotě,

²¹ Srov. JONAS: Life of saint Columbanus , www.fordham.edu/halsall/basis/columban.html, kap. 34.

²² Další spolehlivé místo datace. Proroctví se podle Jonáše skutečně naplnilo a Theuderich II zemřel roku 613, exil tedy proběhl 610.

jakýsi odkaz opata, jež věděl, že klášterní společenství v Luxeuilu už nikdy nespátří.

Když začal váť příhodný vítr, byl opat posazen se svým doprovodem na loď a odeslán k břehům Irska. Nedostali se však daleko. Na moři došlo k bouři a loď byla vyplavena zpět na pevninu. Průvodci v tom spatřili zásah Boží a svatému muži už nijak neodvažovali nebránit v jeho cestě zpět do nitra Francie.

2.2.4 Nová misie – cesta do Alemanie

Kolumbán se tak vydává severní cestou na neustrijský královský dvůr v Soissons, kde vládne toho času Chlothar II, syn hrozného krále Chilpericha I., a nabádá ho k nevměšování se do bratrské války, zuřící mezi Theudebertem a Theudorichem, totiž Austrasií a Burgundskem. Obě strany očekávaly, na čí stranu se nakonec přikloní Neustrie. Podle Kolumbánova proroctví, když zachová neutralitu, do tří let se Chlothar II ujme vlády nad všemi třemi částmi Galie a sjednotí je. Král s takovými vyhlídkami se podle rady zařídil a pomoc odmítl oběma stranám.

Cesta svatého opata však ještě neměla skončit. Chlothar mu na jeho vlastní žádost poskytl eskortu, jež ho ještě roku 611 bezpečně dopravila přes Paříž do Mét k Theudebertovi. Zde už na něj čekalo mnoho mnichů²³, jež mu vyšli z Luxeuilu naproti nebo byli vykázáni nesmiřitelným burgundským Theudorichem. Podle přání mu poskytl Theudebert k působení kraj ve východní části svého panství na území dnešního Švýcarska. Cesta byla zvolena lodí proti proudu Rýnu před Mohuč do Basileje. Právě během putování vzniká Kolumbánova píseň *Carmen Navale* (Lodnická píseň).

Církevní poměry na území divokých Suévů (území Švábska) a Alemanů byly žalostné. Církevní organizace sestávala z nedávno založeného biskupství v Kostnici a několika málo farností po okolí. Také úroveň místních věřících byla nevalná. Kraj mimo města zůstal křesťanstvím téměř nedotčen. Družina mnichů se v horských oblastech kolem svého mnišského centra v Tuggenu pokoušela vymýtit pohanské uctívání božstva Wodana, ale bezúspěšně²⁴. Bylo jim dáno najevo, že zde nejsou vítáni. Usadili se tedy opodál u Bodamského jezera a vytvořili prozatímní

²³ Attala, Eustasius, Chagnoald, Sigisbert, Ursicinus a další. Srov. WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., xxviii.

²⁴ Srov. MACMANUS Francis: Saint Columban, New York: Sheed and Ward, 1962, 154.

poustevnickou kolonii.

Gall (Havel) byl jedním z mála, kdo ovládali místní dialekt, a tak nepřekvapí jeho velké misijní úspěchy oproti ostatním. Zasloužil se o evangelizaci místních kmenů a bylo mu později zatěžko kraj opouštět.

Události ve Francii mezitím směřovaly k tomu, že Theudebert, u něhož se dostalo opatu tak skvělého přijetí a vybavení na cestu, byl v koalici svými spojenci opuštěn a nedlouho na to dvakrát poražen – naposledy v bitvě u Tolbiaku (612). Kolumbán, jež se těšil jeho přízni, po porážce ztratil nad sebou ochrannou ruku. Oblast Švýcarska zabral nyní Theodorich i stále ještě aktivní Brunhilda a místní toho obratem využili. Podali u místního správce vévody Gunzona stížnost, podle níž Kolumbán nepřiměřeně tvrdě zasahuje do jejich tradic a zvyků a ten byl následně nucen Bodamské jezero opustit²⁵. Když k tomu přičteme Theuderichovu nenávist, vyjde nám, že tak musel učinit co nejrychleji.

2.2.5 Působení v Itálii

Rozhodl se po krátké době obrátit na jih a zamířil se svou družinou do Lombardie. Před přechodem horského průsmyku na Italskou půdu byl nucen zanechat Galla na místě se zlou horečkou. Ani poslušnost ho nepřiměla skupinu následovat – a snad to ani neměl v úmyslu²⁶. Kolumbán ho rozhořčeně opouští (ukládá mu zákaz sloužení eucharistie, dokud bude on, Kolumbán, živ) a s druhy Attalou, Sigibertem a několika dalšími odchází na podzim 612 přes průsmyk Lukmanier a Lago Maggiore do Milána.

V centru Lombardského království je přijat s náležitými poctami. Lombardie sama vznikla teprve nedávno roku 568 a Agilulf se dostal na trůn přibližně stejně, jako se Kolumbán přeplavil do Evropy, tedy 591. Milán je spolu s Aquilejí episkopátem, jež při neslavných tahanicích se Třemi kapitolami exkomunikoval papeže a odloučil se tak od všeobecné církve. Aktivnímu irskému opatovi a horlivému napravovateli všech nešvarů a křivd však byla zjevně celá situace nastíněná z jiného pohledu, takže roku 613 píše svůj pátý dopis do Říma papeži

²⁵ Srov. METLAKE Francis, op. cit., 191.

²⁶ Gall zůstává u Bodamského jezera v Arbonu, kde se díky péči tamních tří mnichů uzdravil a vedl nadále několik let poustevnický život na řece Steinach.

Bonifáci IV., aby se tak do nevyřešené situace vložil a sjednal pořádek. Krále se mu podařilo přivést od arianismu ke křesťanství, jen v otázce Tří kapitol působil spíše diletantsky a Jonáš o této jeho neslavné roli, kterou tu sehrál, zcela mlčí.

Během Kolumbánova pobytu u dvora přichází dle Jonášova líčení jistý mladík Jocundus²⁷ s žádostí, aby byl postaven na místě zbořeného kostela na říčce Trebbia nový klášter. Je to poslední založení, do kterého se Kolumbán pouští. Kolem kaple sv. Petra buduje později velice slavný řeholní dům Bibbio.

Ještě před smrtí přijal z ruky luxeuilského opata Eustasia, jehož vyslal Chlothar II. – nyní již suverénní panovník nad Galií – výzvu, aby se vrátil z exilu domů. Staříčkový opat se však na dlouhé cestování necítí. Těsně před smrtí ještě posílá přes bratry jako symbol usmíření svou pastýřskou hůl Gallovi, jehož zanechal u Bodamského jezera. Poté dne 21. listopadu 615 v Bobbiu umírá.

Nástupcem na jeho opatském místě se v Bobbiu stává věrný druh Attala. Tři roky po smrti světce vstupuje do bobbijského kláštera i mnich Jonáš, tedy 618. Slouží jako písař opata Attaly a později roku 640 za 3. opata Bertulfa je pověřen úkolem sepsání světceva životopisu. Dílo je dokončeno roku 643 a zařazeno do kroniky místních opatů v Bobbiu²⁸.

²⁷ JONAS: Life of saint Columbanus , www.fordham.edu/halsall/basis/columban.html, kap. 60. (10.12.2008).

²⁸ Srov. WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., ix.

3. Prameny a charakteristika listů

3.1 Dochované rukopisné prameny²⁹

Rukopis M v klášterní knihovně v opatství Sv. Havla obsahuje všech šest listů. Pochází z roku 1346. Jedná se již o přepis ze staršího ztraceného manuskriptu, poněvadž nese v podnázvu „*ex manuscripto codice monasterii Bobbiensis litteris Hibernicis confecto*“.

Dalším pramenem (F) jsou *Collectanea Sacra* v edici P. Fleminga (1667). Mají podobný původ a obsahují ten samý počet obsahově stejných listů. Spolu s prvně uvedeným rukopisem tvoří základní prameny nejvyšší autority.

Collectanea sacra v podání T. Sheerina, jež ze špatně dochovaných pasáží rekonstruoval první dopis, tvoří pramen (S).

Dva následující prameny, z nichž G.S.M. Walker též vycházel při své práci, jsou rukopisy Turínské národní knihovny (T) a (Ti) obsahující pouze šestý dopis v různých stupních dochovanosti.

Výchozím dokumentem pro náš překlad je Gundlachova kritická edice³⁰ v přepisu G.S.M. Walkera. Přes všechny snahy autorů zrekonstruovat nebo ozřejmit nejasná místa dopisů, jich několik přece jen zůstalo. „*Jediné, co zbývá, je dát takovým pasážím (loci desperati) smysl s co možná nejmenší reinterpretací*³¹.“

3.2 Stručná charakteristika dopisů

3.2.1 Dopis první – r. 600

List adresovaný papeži Řehořovi Velikému z roku 600. Důvodem sepsání se stala vlna odporu vůči irským mnichům kvůli jejich odlišným tradicím a zvyklostem. Dopis je napsán po neúspěšném vyjednávání Kolumbána s papežským legátem v Lyonu – Kandidem. Hlavním námětem je téma termínu Velikonoc. Vehementně až bojovně se zde hájí irská tradice na úkor všech ostatních. Argumentace je založena na domnělém spisu laodikejského biskupa Anatolia (biskupem od r. 269) „O

²⁹ Převzato z Walkera, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., xxxvi.

³⁰ Monumenta Germaniae Historica, Epistolae III (ed. GUNDLACH Wilhelm), 1892, 154nn.

³¹ WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., xxxvi.

velikonočním kánonu“. Kolumbán však nevědomky obhajuje pouze nedávnou irskou práci opisující Anatoliův kánon. Zaštiľuje se pak výroky svého oblíbeného patrona – sv. Jeronýma, jež za Anatoliem stojí, a též Eusebia. Podepřen takovými autoritami odvažuje se Kolumbán hájit svou tradici i za cenu vyvolání dalšího rozkolu. Dopis je ukázkou vysokého literárního stylu irského opata.

3.2.2 *Dopis druhý – 603*

Synodu do Chalonu je určen list v pořadí druhý. Situace došla tak daleko, že byl Kolumbán kvůli irské velikonoční tradici předvolán na sněm, aby ji ospravedlnil. Tón se změnil. Kolumbán v zájmu zachování míru či snad už ne tak jistý papežskou podporou (odpověď na první dopis je nejistá), zaujímá obrannou pozici. Žádá, aby směl zůstat v klášterním ústraní a zachovávat tradice, jež přijal od irských otců. Dopis též obsahuje spolehlivé místo datace. Dvanáct let uplynulo od doby, kdy Kolumbán získal svolení on Theudeberta usadit se v končinách Annegray. Proto panuje přesvědčení o příjezdu roku 590/91. Ve stylu je list prostý, bohatý na citace Písma a odkazy na církevní otce – mimo Jeronýma také na Bazila Velikého. List není pouhou obranou irského velikonočního cyklu, ale též kritikou špatných církevních poměrů v galské církvi a nabádání, jakou cestou se vydat k nápravě.

3.2.3 *Dopis třetí – 604*

Necelý rok po synodu v Chaloum umírá papež Řehoř, ale následná volba se protáhla. Tedy nový papež nebyl zvolen ihned. Z toho důvodu chybí i v hlavičce listu přesný adresát. Takovýchto sedisvakancí však bylo v následujících letech hned několik. R. 604 mezi Řehořem a Sabinianem, r. 607 mezi Sabinianem a Bonifácem III a poslední 609–610 mezi Bonifácem III. a Bonifácem IV. Nešlo ani tak o volbu, jako o potvrzení papeže byzantským císařem. Názory, pro kterého z nich byl dopis určen, se různí. Mohlo to být ihned po synodu v Chaloum, kdy si Kolumbán chtěl zajistit svou pozici u dalšího papeže. Protože se však v té době ještě těšil plné podpoře Theudericha, nezdá se to pravděpodobné. Mohlo to být v roce 607, kdy nastala další kolize irských velikonočí se 14. lunárním dnem, pak by adresátem byl Bonifác III. Jistý je pouze obsah – opět ožehavé téma Velikonoc. Sloh je oproti předchozím listům dosti strohý a obsah je pouze nastíněný – především díky tomu, že k tomuto dopisu

byly přiloženy kopie dopisů předchozích. Obsahuje též krátké vyznání pravé víry a prosbu o podporu proti biskupské opozici v Galii.

3.2.4 *Dopis čtvrtý – 610*

Čtvrtý dopis je odeslán z přístavního města Nantes bratřím do Luxeuil. Obsahuje nabádání k vytrvalému životu podle příkladu; je smíšeno s bolestnou starostí o rozdělení v samém nitru klášterní komunity. Aby bylo zabráněno rozkladu, vyzývá ke zvolení Attaly nebo Waldelena na opatské místo. Následuje dlouhá pasáž rad a napomenutí. Zdá se, že otázka Velikonoc sužovala Kolumbánova založení i v době jeho nuceného exilu. Opat se snaží ze všech sil utišit tento starý spor a postavit ho do pozadí zájmu. Je si vědom, že vyvstal primárně kvůli němu samému. Jednota smýšlení a absolutní poslušnost představeného, který bude zvolen klade na srdce každému svému žáku. Dopis slohem nejméně zdobeným je pravým opakem květnatých papežských listů; ukazuje pravý vztah opata a jeho žáků.

3.2.5 *Dopis pátý – 613*

Nejdelší list Kolumbánův je psán v centru Lombardie – v Miláně roku 613. Je sepsán na naléhavou žádost krále Agilulfa a jeho manželky Theodolindy. Sepsání též burcuje naléhavá starost o brzké vyřešení náboženských sporů spojených s dávnou aférou kolem Tří kapitol. Tyto tahanice stále působí nestabilitu v království a v celé severní Itálii. Kolumbánovi byla zjevně celá situace vylíčena dosti jednostranně, poněvadž jeho slova o nápravě se obracejí především na papežský stolec. Bonifác IV. byl tajným dopisem od biskupa Aggripia čerstvě příchozímu irskému opatovi představen coby sympatizant a zastánce nestoriánského učení. Tomu se Kolumbán zdráhá uvěřit, ale požaduje vyřešení problému od základu. Naléhá na odsouzení papeže Vigilia, jež sehrál před 2. Konstantinopolskou synodou klíčovou negativní roli ve sporu o Tři kapitoly, očistění Apoštolského stolce a nakonec usmíření obou stran. Jeho vášnivé požadavky po vyřešení „pohoršení“, jež svírá církev, jsou pouze dokladem toho, jak málo o celé záležitosti věděl. Dopis ve „vysoké“ latině je jeho nejdelším v korespondenci.

3.2.6 *Dopis šestý – 610*

Poslední dopis (ne však chronologicky poslední) je věnovaný Kolumbánovu věrnému služebníku a žáku. Víme o dvou takových lidech v jeho blízkosti. Nejprve jím byl Domoal v jeho poustevně poblíž Annegray. Později tuto úlohu zastával Chagnoald z Laonu, jež vstoupil do kláštera v Luxeuilu a rozhodl se následovat svého opata do vyhnanství na cestě z Mét k Bodamskému jezeru. Styl dopisu poukazuje na spřízněnost s listem čtvrtým zvláště v narážkách na nesvornost a rozdělení, čemuž je třeba se vyhnout.

4. Vybraná témata z Kolumbánových listů

Dostáváme se do oddílu, v němž se seznámíme s hlavními náměty listů našeho svätce. Dvě stěžejní témata nesmíme jistě minout – totiž spor o Velikonoční datum a „velké pohoršení“ Petrova stolce oné doby – Tři kapitoly. Nepřímo pak můžeme uvažovat o tématech dalších – vztah Kolumbána k Petrovu stolci, s nímž je v živém kontaktu, jeho přístup k mnišským založením, jichž byl původcem a duchovním otcem nebo jeho celkové hodnocení mnišského způsobu života, k němuž jsou mnozí povoláni.

4.1 Spor o Velikonoce

Slavnost Kristova Vzkříšení se těšila veliké vážnosti už v prvotní církvi. Vždyť vykupitelské dílo Kristovo se stalo středem života celé církve i každého křesťana a to bylo dovršeno velikonočními událostmi umučení a Zmrtvýchvstání.

4.1.1 Historická část

Když ve Skutcích čteme: *Každého dne pobývali svorně v chrámu*³², musíme mít na paměti, že tito prvotní křesťané ze židovství pobývali v židovských synagogách, řídili se židovskými zvyklostmi a zpočátku byli považováni za jednu z židovských sekt.

Pokud se tedy týče Velikonoc, slavili je v den, kdy Kristus zemřel, a ve dny následující. Tedy 14. abíb (resp. nisan)³³. Zároveň však pochopili hlubokou symboliku, když se křesťanský svátek vykoupení slaví spolu s židovskou Paschou – svátkem přejití, záchranou izraelských prvorozců a následné vyjití z Egypta. Tato dvojí záchrana (Izraele od anděla Zhoubce a lidstva od hříchu) se tedy slavila podle starozákonního předpisu: *Čtrnáctého dne prvního měsíce navečer bude Hospodinův hod beránka*³⁴. Na základě tohoto symbolického zpodobení beránka a Krista tak svátek křesťanů dostal pevné zakotvení v Písmu Starého zákona.

Desítky let se takto svátek bez potíží a protestů zachovával a slavil. Avšak

³² Sk 2,46

³³ 14. den podle Jana. Synoptická tradice uvádí datum 15. abíb (nisan).

³⁴ Lv 23,5

problém přichází s křesťany obrácenými z pohanství po začátku 2. století. Tedy mluvíme o církevních obcích západních (Řím, Řecko a okolí) a jádru pozdějšího alexandrijského patriarchátu. Dochází totiž ke střetu ani ne tak na poli teologickém jako spíše v chronologickém. Zatímco židovský rok se řídil podle cyklů měsíce (lunární, 354 dní v roce), zbytek tehdejšího světa přejal římský juliánský kalendář, založený na oběhu slunce (solární - 365 dní v roce). Již z čísel vyplývá, že oba kalendáře se za jediný svůj cyklus velice desynchronizují. Proto bylo třeba později zavést cyklus 19 let, kdy se oba cykly opět sjednotí ve stejný den v roce³⁵.

Jenže potíž nebyla pouze v délce kalendářního roku, ale následně i ve způsobu určení velikonočního data. Zatímco jeruzalémská komunita a církevní obce východu ze židovství se spokojily s datem 14. nisanu a následujícími dny, Alexandrie spolu s Římem tíhly k přesnějším výpočtům. Velikonoce připadaly na neděli po prvním jarním úplňku. Nepočítali přitom s astronomických lunárním cyklem, který vykazoval určité výchylky, ale raději s aritmeticky propočítaným cyklem řeckého astronoma Metóna z roku 432 př.n.l.³⁶ To bylo sice jednodušší, ale výchylka vzhledem k astronomickému cyklu stále narůstala a tak bylo časem potřeba korekcí.

Obě tradice existovaly souběžně, poněvadž jedna strana se zaštiťovala tradicí apoštolů Filipa a Jana, druhá Petrem a Markem³⁷, a to vedlo k odlišnému stanovení přesného data velikonočních svátků. Zpočátku nenápadný problém časem nabyl na závažnosti a bylo třeba jej řešit. Nešťastným zásahem se toho ujal papež Anicetus (154/5-165), když autoritativně nařídil v celé církvi slavit svátek podle Římského vzoru. To se také stalo hlavním důvodem cesty sv. Polykarpa do Říma³⁸. O pár desítek let nato obnovil tento požadavek papež Viktor I. (189-198/9). Sklidil tak vlnu nevole a kritiku velké části církevních otců (včetně obhájce Apoštolského stolce sv. Ireneje), neboť se tu nejednalo o dogmatickou otázku, o které by bylo nutno rozhodovat ex cathedra³⁹. Východní obce podle očekávání odmítly svou tradici opustit a papež Viktor se nezdráhal vyhrožovat celému východu exkomunikací.

³⁵ O'REILLY Maurice: Easter. The Sun, the Moon and Easter, <http://staff.spd.dcu.ie/oreillym/easter.htm>, (10.12.2008).

³⁶ Srov. BLÁHOVÁ Marie: Historická chronologie, Praha: Libri, 2001, 225.

³⁷ Srov. NOVÁK Josef.: Sv. Polykarp in. Třetí patristická čítanka, Praha: Česká katolická charita, 1985, 5-7.

³⁸ Tamtéž, 6.

³⁹ FISCHER-WOLLPERT Rudolf: Viktor I. in: Malý teologický slovník, Praha: Zvon, 1995.

Nicméně směr, kterým se následné stanovování svátku Kristova Vzkříšení měl ubírat, byl určen.

Nebudeme se zabývat podrobně všemi pokusy a následnými spory, které se od té doby vyskytly v otázce Velikonoc, ale zaměříme se nyní na události v historickém sledu, které ovlivnily střet Kolumbána s galskou církví v 6. a 7. století.

Když se v roce 314 konal sněm v Arles, byli všichni zajedno: musí se nastolit řád v této tak důležité záležitosti velikonočního slavení ve všech církevních obcích. Ovšem u tohoto formálního souhlasu také zůstalo. Nikdo nebyl ochoten zavrhnout tradici svou a přijmout novou. Požadavek naplno zazněl 11 let na to na 1. všeobecném sněmu v Nicei. Většina otců v čele s těmi z Alexandrie navrhovala stanovení velikonoční neděle zásadně po jarní rovnodennosti (Ježíš byl ukřižován právě v den rovnodennosti) a zásadně nikdy ve stejný den, kdy Židé budou slavit svou Paschu, pokud by taková shoda někdy nastala. Obnovili tak požadavek, který již v církvi zazníval delší dobu a byl explicitně vyjádřen papežem Viktoriem na konci druhého století. Pokud by byl návrh společných Velikonoc takto schválen, byl alexandrijský patriarcha pověřen oficiálním vyhlášením velikonočního data na daný rok. Shoda však nenastala ani tentokrát a vytoužená jednota se ztratila v nedohlednu.

Římská církev řídící se již delší čas 84 letým cyklem, který je patrně výsledkem výpočtů školy ze Syrské Antiochie, jehož původcem je biskup Anatolius z Laodikeje, tuto tradici mírně upravuje v roce 343 za papeže Julia I (337–352). Totiž stanovuje mezní hranice, v jejichž rozmezí mohou připadnout Velikonoce na 22. března až 21. dubna, 16. – 22. den lunárního kalendáře. Podle klasického 84 letého cyklu, který Irové přijali ještě před příchodem sv. Patrika a hájili až do 8. století (tedy i sv. Kolumbán), však připadaly svátky v rozmezí 25. března až 21. dubna a 14. – 20. den v lunárním kalendáři⁴⁰. Posun v kalendáři solárním byl způsoben přesnějším stanovením jarní rovnodennosti na 22. březen (Britové a Irové až do 7. století hájí 25. březen), v lunárním se pak zamezilo padnutí velikonoční neděle na 14. nisan a zároveň se to umožnilo Velkému pátku⁴¹. Vždyť Kristus byl podle tradice skutečně

⁴⁰ Mezní data byla převzata z anatolijského cyklu, lunární dny pak podle příkazu Starého zákona slavit hod Beránka sedm dní po 14. nisanu - tedy 14. - 20. dne.

⁴¹ METLAKE Francis, op. cit., 129.

14. nisanu ukřižován.

Rozpornost, která panovala nadále mezi Alexandrií (19 letý cyklus) a Římem (upravený 84 letý) a která způsobovala v církvi zmatky, se pokusil překlenout svými výpočty učenec Viktor z Akvitánie. Stalo se roku 457, že prezentoval svůj návrh římskému arcijáhnovi Hilariovi, pozdějšímu papeži⁴², a přesto, že jeho výpočty neodporovaly římskému zvyku, nebyl jeho systém papežským konsiliem přejat. Byl založen na periodě 532 let a vycházel z výpočtů komputátorů alexandrijských a z tabulek řeckého učence Metona. Právě za dobu 532 let se cykly alexandrijský a metonský sesynchronizují a vycházejí tak ze stejného počátečního bodu. V solárním kalendáři tak dochází k rozmezí možných Velikonoc 22. března – 24. dubna a 16. – 22. den prvního měsíce lunárního. Řím se k Viktoriovi projevil odmítavě. V Galii však s časovým odstupem došel úspěchu. Na 4. synodě v Orleásu roku 541 přijímá galský klérus závazné Velikonoce podle Viktoriových tabulek.

Mezitím si Viktoriových výpočtů roku 525 povšiml jistý mnich římského kláštera – Dionýsius Exiguus. S konečnou platností zafixoval jarní rovnodennost na 21. března a tabulky Viktoriovy sesynchronizoval s 19-ti letým cyklem alexandrijského patriarchy Cyrila. Dochází tak k termínům 22. března – 25. dubna, 15. – 21. lunárního měsíce⁴³. Byl to právě on, komu se podařilo tradice velikonočních komputací po dlouholetých sporech sjednotit a jehož výsledky byly postupně všeobecně přijaty, s větší či menší ochotou. Konkrétně v Británii byl za působení Řehoře Velikého na papežském stolci uveden biskupem Augustinem roku 597, při jeho misijní cestě – s nevolí však byla odmítnuta. Irskému kléru byl Dionýsův systém představen 664 na synodě ve Whitby. Irové však, zvyklí po staletí na tradici antiochijskou, na něj hleděli s despektem a přecházeli k němu jen s velkou neochotou. Proces přijetí trval až tři sta let. Před koncem devátého století však byla církev ve velikonoční otázce víceméně zajedno.

4.1.2 Střet velikonočních cyklů za Kolumbána

Počátek Kolumbánových sporů se počíná už jeho samotným vstupem na Evropský kontinent. Už od samého začátku jako nositel irské tradice, o níž je přesvěd-

⁴² METLAKE Francis, op. cit., 130.

⁴³ VOPATRNÝ Gorazd, op.cit. 89.

čen, že je svatá a posvěcená, nehodlá smlouvat se zvyklostmi, jež jsou pro něj málo osvědčené, dostatečně nepodepřené nebo jednoduše cizí. To se týkalo jak církevní hierarchie, naprosto odlišné od irského schématu, tak právě velikonoční otázky, o níž nyní pojednáme.

Kláštéry ve východních Vogézách, zachovávající tradice svého zakladatele, nebyly zajedno, jak vyplývá z předchozího, se svým okolím. Slavení Velikonoc v jiný termín doslova bilo do očí okolních biskupů. Záminka, jak se nepohodlných založení zbavit, byla nasnadě. Stalo se tak roku 600, kdy případly podle anatolijských tabulek sice na 3. dubna a 18. den lunární, avšak ten samý den platil podle Viktoria za 14. den lunárního kalendáře – tedy na 14. nisan, kdy Židé slaví svou paschu⁴⁴. Kolumbána obžalovali z hereze quartodecimánství. Podepřeli obvinění výrokem papeže Viktora: „*Není povoleno slavit Velikonoce ve stejný den s Židy.*“ Kolumbán neváhal a obrátil se na Kandida, papežského vyslance pro Galii, aby byla podpořena irská tradice. Ten však ve snaze nevkládat se mezi znesvářené strany se od celé záležitosti distancoval. S tím se Kolumbán odmítl smířit a napsal svůj první dopis do Říma – papeži Řehoři I.

V listu po květnatém pozdravu, přechází ihned k věci. Hájí Velikonoce na základě příkazu Starého zákona⁴⁵, a podle komputací založené na rovnodennosti. Stávalo se totiž, že galské Zmrtvýchvstání připadlo na 23. či 24. března – tedy již po rovnodennosti spočítané Viktoriem na 22.3. avšak před irskou rovnodenností připadající na 25.3. Jedním dechem pak odmítá cokoli přidávat ke starozákonní tradici, byť jen jediný den. „*Z jakého důvodu mohou být schvalována obě řešení, aby bylo Zmrtvýchvstání Pána slaveno před jeho Umučením – už jenom přemýšlet o tom je nesmysl – nebo aby sedmero dní posvěcených Pánovým nařízením v zákoně, v nichž je stanoveno právo-platně jíst Pánova Beránka, což se počítá od 14. do 20. měsíce?*“⁴⁶

Dále otevřeně kritizuje „nesmysl“ ohledně slavení svátku Vzkříšení spolu s Židovskou paschou: „*Co to má co dělat s nynějším stavem!? Copak máme věřit, že by zavržení Židé měli Velikonoce teď, bez chrámu, mimo Jeruzalém a poté, co ukřižovali Krista, jež se jim tehdy zjevil? Nebo máme snad věřit, že by Velikonoce 14. dne v měsíci měly náležet jim, a*

⁴⁴ Srov. Příloha č. 2.

⁴⁵ Ex 12,15

⁴⁶ Ep I,3 In. WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 2.

ne si spíš přiznat, že svátek Boží Paschy stanovil sám Bůh?⁴⁷ ... On jediný zná dokonale tajemství 14. dne, který vybral k exodu. Kéž by se to učeným a tobě podobným vyjasnilo. A kdo se stavějí proti tomu nepodepření autoritou, posměšně osočují Boha, protože i přes svou znalost budoucích věcí nezabránil vzdoru Židů⁴⁸.”

Tón listu se z uctivého úvodu přesouvá do bojové polohy. „Proto svého Victoria buď ospravedlni nebo zavrhni, avšak věz, že schválíš-li ho, vznikne v budoucnu věroučný spor mezi tebou a výše zmíněným Jeronýmem, který schválil Anatolia – Viktoriův protiklad, takže kdo následuje jednoho, nebude moci přijímat druhého⁴⁹.” A první oddíl končí pro nás velice udivujícím zvoláním: „Jednoduše se ti přiznávám, že postaví-li se kdokoli proti autoritě svatého Jeronýma, bude odmítnut jako kacír u západních církevních obcí⁵⁰.” Překvapivé, světec vyhrožuje či posílá varování papeži!

K dopisu byla přiložena trojí odborná pojednání na obranu irských velikonočních výpočtů. Zdá se, že přes nestabilitu tehdejších království, došel list svého adresáta a snad se dočkal i odpovědí. Bylo by přinejmenším zajímavé přečíst si odpověď Řehoře I. na psaní obsahující tolik afektu a odhodlání. Faktem však zůstává, že se nedochovalo zhola nic, co by jakkoli naznačovali ráz papežovy reakce.

Kolumbán, který boj za zachování irské tradice postavil nad zachování míru a pokoje v církvi, se, zatímco očekává odpověď z Říma, dostává znovu do konfliktu z galským episkopátem o dva roky později – tedy roku 602. Irské svátky padly na datum o týden dřívější, a tak zatímco se franský lid ještě postil ve svatém týdnu, mniši Kolumbánových klášterů již slavili velikonoční oktáv.

Poslední kapkou byl rok následující (603), kdy irské Velikonoce připadaly opět na 14. nisan podle galských tabulek. Kolumbán slavil Pánovo Zmrtvýchvstání v den židovského hodu beránka. Franský klérus popuzen na nejvyšší míru se rozhodl pro akci. Svolal ještě tentýž rok synod do Châlon-sur-Saône⁵¹. a předvolal na něj Kolumbána, aby své učení obhájil nebo jej nechal vyvrátit. Irský opat se však nedostavil,

⁴⁷ Srov. Lv 23,5

⁴⁸ Ep I,4, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 4.

⁴⁹ Ep I,5, tamtéž, 6.

⁵⁰ Ep I,5, tamtéž.

⁵¹ Benedikt XVI. gen. audience 11.6.2008; Francis Metlake však ve své publikaci vyslovuje pochybnost ohledně správného určení synodu, o němž je tu řeč. Podle něj výslovně Kolumbán píše, že sněm byl svolán prvotně kvůli němu a velikonoční otázce. Zdá se tedy, že šlo o jeden ze sněmů dřívějších. Srov. METLAKE Francis: The life and writings of st. Columbanus, Philadelphia: Kessinger publishing, 1914, 135 pozn. 27.

snad z důvodné obavy o svou bezpečnost, podle jeho slov však kvůli zachování pokoje: „*Já sám jsem se však neodvážil přijít k vám, abych snad neodporoval slovu Apoštola: nepřete se o slova*⁵².“ Místo toho zasílá svolaným biskupům dopis, v němž podává své stanovisko a vysvětlení. Vědom si svého postavení, v němž si nebyl jistý podporou papežského stolce, maje však na druhé straně světskou záštitu Childeberta, hledá, jak by došel k smírnému stanovisku, akceptovatelnému oběma stranami.

Můžeme pozorovat změny, které nastaly v opatově postoji. Již se tolik nebouří proti galské tradici, nenapadá přesah trvání odporující Starému zákonu, ač s ním stále nesouhlasí. Jediné, oč nyní usiluje, je dosažení exempce pro svá založení, kde by mohli mniši zachovávat irský způsob. „*Já nejsem původcem tohoto rozdělení, sám jsem pro Krista Spasitele, nám společného Pána a Boha, do těchto zemí jako poutník přišel, velmi vás prosím skrze našeho společného ... abych mohl ve vašich lesích mlčet ve vašem pokoji a lásce a žít u ostatků našich 17 zemřelých bratří, jak nám až doposud bylo umožněno prožít mezi vámi 12 let, v nichž jsme se za vás až doposud modlili, jak nám bylo uloženo*⁵³.“

Sám toto požaduje, distancuje se od Viktoriova stylu a vůbec všeho, co s ním souvisí slovy: „*Přiznávám své nejniternější smýšlení, totiž že ohledně slavení Velikonoc věřím víc tradici své vlasti podle učení a výpočtu 84 ročního cyklu a podle Anatólia, vychváleného biskupem Eusebiem – autorem Církevních dějin – a svatým Jeronýmem – pisatelem Katalogu, než nějakému Viktoriovi, který začal psát teprve nedávno, pochybným stylem a kde se mu to hodilo i naprázdno – jak se on sám usvědčuje v předmluvě, kterou napsal za Hilária, 103 let po časech Martina, Jeronýma a papeže Damasa*⁵⁴.“

Úctyhodný dopis jistě udělal na své adresáty v čele s burgundským metropolitou Arrigiem hluboký dojem. Nicméně synod nedošel k žádným určitým závěrům. Roli v tom sehrála nejistá podpora ze strany světské moci, která by mohla zasáhnout v případě tvrdého rozsudku. A tak se dá říci, že výsledek sněmu vyšel naprázdno. Kolumbán zůstal u své tradice a byl tiše trpěn. Galský episkopát čekal na vhodnější příležitost, jak se nepohodlného opata zbavit, a ta se mu naskytla později na poli morálním. Vraťme se však k Velikonocům. Kolumbán s prozatímním stavem jistě spokojen nebyl, ale zároveň nebyl v pozici, kdy by mohl požadovat cokoli navíc.

Roku 604 na jaře umírá v Římě obleženém Langobardy Řehoř I. a na uvolněné

⁵² Ep II,7, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 18.

⁵³ Ep II,6, tamtéž, 16.

⁵⁴ Ep II,7, tamtéž, 18.

pozici nastávají zmatky a boje o moc, kterými neblaze proslulo zvláště pozdější 9. století. Kolumbán neváhá a sepisuje krátký dopis zatím nezvolenému nebo jemu doposud neznámému papeži⁵⁵. K němu přikládá dva dopisy již odeslané Řehořovi I. a synodu v Châlon-sur-Saôn. Již dvakrát spojení s Římem selhalo, tento krátký list však dorazil. Luxeuilský opat v něm požaduje jedině, žít v poklidu nikým neosočován v srdci Galie: „... dej nám namáhajícím se poutníkům svatou útěchu svého úsudku, v němž nás ujistíš, že, není-li proti víře tradice našich starců, od nichž jsme řád Velikonoc přejali, můžeme je podle tvého slova zachovávat v cizí zemi⁵⁶.“

Pokládá to za možné a ukazuje na případ ze 2. století ve sporu papeže Aniceta a sv. Polykarpa, kdy šlo přesně o ten samý problém. Vyřešil se však v duchu pokoje a Polykarpovi bylo umožněno zachovat svou tradici navzdory papežskému výnosu. Asi nejsilnějším argumentem, který uvádí až v poslední části listu za pozdravem, je zasedání otců na 2. Konstantinopolském sněmu, z něhož vychází výrok zapsaný v koncilních aktech: „*Bud' zdrav, nejmilejší papeži v Kristu; pamatuj na nás ve svatých modlitbách u ostatků svatých a ve zbožných ustanoveních v souladu se 150 autory konstantinopolského synodu, kteří rozhodli⁵⁷, že Boží církve založené mezi barbarskými národy mají žít podle svých zákonů, jak byly předány od Otců⁵⁸.*“

Další vývoj událostí spolu s odpovědí z Říma je nám neznámý. Jisté je, že dokud Kolumbánus setrval v Luxeuil, zachovával tradici irskou a již kvůli tomu nebyl vystavován útokům jako dříve. Můžeme mít za to, že se mu dostalo kladné odpovědi, kterou biskupové museli akceptovat. Nebo odpověď vůbec nedorazila, což je díky tehdejšímu válečnému stavu docela dobře možné.

Po Kolumbánově nuceném exilu – tedy po roce 610 – se dostal k vedení klášte- ra Luxeuil mnich Eustasius (+628). Tento vysoce talentovaný magistr luxeuilské školy se držel tradice svého učitele, tedy alespoň po dobu, kdy se Kolumbánus nacházel na území Galie. Ze čtvrtého dopisu se dovídáme, že hrozilo Luxeuil rozdělení – opět kvůli velikonočnímu sporu⁵⁹ a Attala byl nabádán opustit společenství, kdyby se mělo takto rozdělit. Eustasius se ukázal dobrým opatem, když raději, než by riskoval

⁵⁵ O dataci a adresátovi se vedou diskuse, snad Bonifác IV., viz. Stručná charakteristika dopisů.

⁵⁶ Ep III,2, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit.,24.

⁵⁷ MANSI G[...] D[...]: *Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio*, ed. Petit – J. B. Marin, Paris: [b.n.] 1899 – 1927, III., 559.

⁵⁸ Ep III,3, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 24.

⁵⁹ Ep 4,3, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 28.

rozdělení komunity, přejal Viktoriovy (resp. Dionýsiovy) velikonoční tabulky, jakmile překročil Kolumbán Alpy a usadil se v severoitalské Lombardii. Tímto se kapitola konfliktu irské a evropské tradice smírně uzavírá.

4.2 Kolumbán, spor o Tři kapitoly a vztah k papežství

Připomeňme si na začátku této kapitoly, že jde o kauzu, která sice spadá do dějin církve a vyvolává dodnes odmítavé reakce na papežskou neomylnost, jež je s celým případem spojena, ale svou povahou jde vlastně o zákulisní kauzu politickou.

4.2.1 Historická část

Celý případ se začíná odvíjet již od konce čtvrtého století, kdy žil a působil v hodnosti biskupa teolog Theodor z Mopsuestie (+428). Theodor – žák Libania a Diodora – byl skalním zastáncem teologického směru antiochijské školy a snad jejím nejvýznamnějším teologem. Sám stačil sepsat komentáře snad na všechny biblické knihy a byl autorem mnoha teologických traktátů. Antiochijská škola však od dob efezského koncilu, kdy byl oficiálně sesazen a anathematizován Nestorios, její žák, stále vycházela z jeho zásad a učení.

Pole bylo připraveno, jakmile byl na Chalcedonském koncilu (451) vyloučen z církve Eutyches, jež hlásal čistý monofyzitismus (Kristus byl sice dvojí přirozenosti před sjednocením, avšak pouze jediné (božské) přirozenosti po sjednocení). K tomuto bludu se přiklonila velká část křesťanu Malé Asie a východu v čele se svými biskupy.

Odklon monofyzitů a od všeobecné církve dal o sobě vědět i politicky. Jejich území byla nestabilní a způsobovala potíže v říšské politice. Přitom zaujímal nemalou část východořímské říše. Císař Justinián (527–565), který byl ve své době téměř neomezeným vládcem i v náboženské oblasti, zvolil tak cestu zasahování do církevních záležitostí pro politickou stabilitu. Vstřícným krokem k usmíření monofyzitského východu mělo být – hned po neochalcedonismu⁶⁰ – gesto exkomunikace zastánců nestorianismu. Důvodů však bylo více. Císařský rádce Theodor Askidas, vlivný člověk u dvora, byl vystaven velkému tlaku v kauze origenismu, poněvadž v ní mohl vystupovat jako obžalovaný origenista. Proto odvrací pozornost a zároveň se tak vrací úder skalním zastáncům Chalcedonu, kteří

⁶⁰ Leontinus Byzantský - snaha o usmíření ortodoxie a monofyzitismu cestou reinterpretační chalcedonské definice. Dekret z r. 533 „Jeden z Trojice trpěl v těle“. K Leontinovi viz POSPÍŠIL Ctirad Václav: Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, Praha: Krystal OP, 2002, 151; iencyklopedie <http://www.iencyklopedie.cz/leontios-byzantsky/>, (10.12.2008)

pro odsouzení origenismu získali císařův souhlas. To se mu také povedlo.

K anathematizaci byli vybráni tři žáci antiochijské školy, nebo jednodušeji, tři učitelé, u nichž byla jakákoli stopa po útoku proti monofyzitismu. Již zmíněný Theodor z Mopsuestie se všemi svými spisy, Ibas z Edesy za kritiku definicí Cyrila Alexandrijského ve svém dopise z roku 433 do Efezu a Theodoret z Kýru, který se postavil proti Cyrilovým anathematům na obranu Theodora z Mopsuestie. Navíc poslední dva jmenovaní již byli středem zájmu na „lupičské synodě“ zinscenované patriarchou Dioskorem v Efezu 449, kde se dočkali odsouzení ze strany Alexandrie a opětné rehabilitace na Chalcedonu 451. Cílem však nebylo odsouzení těchto tří mužů, kteří ostatně pravými nestoriány nebyli, ale globální zpochybnění Chalcedonského koncilu, snad největšího ekumenického koncilu křesťanského starověku⁶¹, z císařské strany a tak naklonění si strany monofyzitsky smýšlejících.

Velice rychle byla vypracována podrobná analýza děl těchto tří autorů a roku 544 došlo k odsouzení tzv. „Tří kapitol“ císařským výnosem. Císař Justinián se postavil jako svrchovaná autorita východní církve a dosáhl vyhlášení anathemat na úrovni dogmatu, dokonce bez toho, aby hledal jakékoli jiné církevní schválení. To se setkalo s rozpaky.

Ke schválení byli vyzváni všichni biskupové a především patriarchové církevních provincií. Přes počáteční zdráhání tak první učinil cařihradský Menas se svolaným synodem. Podpisem stvrdil souhlas také alexandrijský patriarcha Zoilus a antiochijský Efrém. Problém nastal s církví v Jeruzalémě. Velké množství tamních mnichů, skalních zastánců Chalcedonu, vyvíjelo na patriarchu velký nátlak. Stejně tak se vzepřela většina biskupů ze západu (Hispania, Itálie, Galie) a Afriky. Papežský apokrisiář v Konstantinopoli přerušil společenství s patriarchou Menasem; biskupové severní Afriky se též vzbouřili. Proto císař hodlal získat na svou stranu především patriarchu římského.

Současný papež Vigilius I. se cítil být zavázán byzantské císařovně Theodoře kvůli způsobu, jakým byl dosazen k moci. Za tuto podporu teď Justinián požadoval protislužbu. Ulehčoval mu to fakt, že momentálně měl v moci oslabený Řím a velké části Itálie. Papež se zavrhnout tři pseudonestoriany zdráhal, a tak roku 547 byl

⁶¹ Srov. POSPÍŠIL Ctirad Václav, op. cit., s.144.

pozván do Konstantinopole (fakticky sem byl přivlečen). Zde jednoznačně odmítl připojit svůj podpis a přerušil společenství s patriarchou Menasem. Z druhé strany přišla odplata v podobě ignorování jména římského pontifika z mešního kánonu a tvrdý osobní nátlak Justiniána. V této situaci se Vigilus rozhodl přehodnotit svůj postoj k patriarchovi a ještě v témže roce s ním *communium* obnovil a na bílou sobotu 11. dubna 548 se nechal přinutit k vydání svého dekretu *Judicatum*. V něm souhlasí s císařem, prohlašuje Tři kapitoly za přijatelné a jejich autory na vyobcované z církve; pečlivě však dbá, aby se nijak nevyslovil proti Chalcedonu⁶². Vlna odporu v celé západní církvi, která ihned nato povstala, byla nebyvalá. Od papeže se distancoval celý jeho jáhenský doprovod z Říma. Narychlo svolaná synoda afrických biskupů ho obratem exkomunikovala. Ve zbytku církve pak byl vystaven neúprosné kritice.

Církev po těchto událostech usilovala svolat všeobecný sněm – toto rozhodnutí padlo v srpnu 550. Justinián byl v této fázi nakloněn koncilu, který by Tři kapitoly znovu s konečnou platností odsoudil. Když ale myšlenka sněmu dlouho nedostávala pevné datum konání, znovu autoritativně na popud tajemníka Theodora Askidase ediktem obnovil anathemata. Vigilus se opět navzdory předešlému *Judikatu* postavil na odpor, podporován místním apokrisiářem Pelagiem. Byl v Cařihradě napaden císařskými vojáky a uprchl do exilu do Chalcedonu.

Druhého konstantinopolského sněmu nakonec svolaného na 5.5. 553⁶³ se Vigilus odmítl zúčastnit vůbec. Koncil⁶⁴ zmanipulovaný Justiniánem vyhlásil, co si císař přál. Aby výsledky odsouhlasil i papež, byl dopaden, převezen do Cařihradu, uvězněn a podroben silnému nátlaku. Nakonec, přes podporu Pelagia a věrných zastánců Chalcedonu, zlomený papež souhlasil – podpisem stvrdil koncilní akta 23.2. 554 a byl propuštěn do Říma. Nedlouho na to v Syrakusách umírá. Justinián mezitím ovládl téměř celou Itálii a tak se papežští nástupci stali de facto závislími na Byzantském císaři.

Vigiliovým nástupcem se stal jeho apokrisiář Pelagius. Kdysi horlivý zastánce Chalcedonu znenadání obrátil a byl císařem vybrán na Petrův stolec. Samo za sebe

⁶² BURY J[...][B[...]: History of the Later Roman Empire, [b.m.]: Macmillan & Co., Ltd., 1923; 386.

⁶³ Sněm nazývaný Kolumbánem sněmem 150 biskupů

⁶⁴ Koncilu se účastnila většina biskupů z východní části světa a jen velmi málo zástupců z Galie, Itálie a Severní Afriky.

hovoří, že na jeho konsekraci se těžko hledal třetí biskup, jak to vyžaduje kánon. Po svém zvolení se znovu přihlásil na stranu Chalcedonu, díky tomu byl také přijat v Galii. Jako papež byl v církvi přijat s rozpaky.

Episkopáty v severní Itálii (Miláně a Aquileji), Istrii, Illyrii, Rhetii, Toskánsku a Africe však zůstaly mimo církevní společenství i nadále. Milán byl z prvních, kdo projevil snahu se k Římu vrátit. U ostatních však snahy papeže o obnovení společenství vyznívaly naprázdno. Byla to jedna z věcí, která budila u Kolumbána tak vášnivou reakci. Aféra s Vigiliem a Třemi kapitolami zůstala nevyřešena a byla pouze odsunuta do pozadí.

4.2.2 Otázka Tři kapitol a Kolumbán

Roku 590, přibližně v rok Kolumbánova příjezdu na kontinent, se na papežský stolec dostává Řehoř I. Taktně zachovává mlčení ohledně tématu, které je bolestivým dědictvím stále rozdělujícím Řím a severní episkopáty Lombardska. Jistě také proto, že severní langobardské kmeny hrozící svou silou již několikrát oblehly a vyplnily Řím. Přičemž na lombardském dvoře trvá zvláštní situace – král Agilulf, král mladé Lombardie od r. 578, je arián, jeho žena stojí na straně katolické církve a v této víře také vychovává svého syna, jenže v lombardském království podporuje monofyzitskou stranu.

Luxeuilský opat vstupuje na severoitalskou půdu kolem roku 612 přímo na královský dvůr. Má sice v plánu cestu do Říma, jen příležitost k misii a možnost vložit se do procesu obrácení ariánského národa a jeho krále na pravou víru ho přiměla zdržet se. Králi očividně záleželo na urovnání církevního sporu také kvůli rozdělenosti jeho území mezi monofyzity a sympatizanty nestorianismu; mezi zastánce Chalcedonu a jeho odpůrce. Celá století po Chalcedonu bylo totiž jednou z hlavních hnacích sil soupeření monofyzitsky smýšlejících příznivců Eutycha a chalcedonských dyfyzitů⁶⁵ – a to nejen při těchto událostech.

Ukazuje se, že Kolumbán začal na základě neúplných a velice překroucených zpráv ohledně skandálu Tři kapitol ukvapeně jednat. List z roku 613 je nám toho dokladem. Situaci pochopil zcela jinak a to, že jej někdo upozornil na herezi

⁶⁵ POSPÍŠIL Ctirad Václav, op. cit., 149.

nestorianismu na papežském stolci, nasvědčuje, že informace přicházely z protichalcedonské strany. Přidáme-li tradiční irskou úctu k apoštolskému stolci, je zcela jasné, že takto věc nemohl Kolumbán nechat jen tak. Zaměřme se nyní na jeho dopis, který je nám jedním z mála vodítek.

Soudobým papežem je Bonifác IV. původem ze severní Itálie – tedy z krajů stále odloučených episkopátů. Snad to, že papež se od dob „tříkapitolového skandálu“ musel jako pravověrný prokazovat uznáním Chalcedonu, aby byl přijat u ortodoxních církevních obcí, přimělo pisatele dopisu Kolumbánovi nazvat jej přívržencem Nestoriovy hereze „...když vás kdosi svým dopisem, v němž mě při mém prvním příchodu do končin této provincie upozornil, abych se před vámi měl na pozoru, jako byste patřili mezi nestoriány ...[já ale] stále věřím, že je v Římě pevný sloup církve...“⁶⁶. Ono upozornění přišlo ze strany nepřátelského Agrippia – biskupa v Como.

Kolumbán píše z pozice Ira a o svém národu, zároveň pak o svém přesvědčení, tvrdí: „... my, Irové, obyvatelé nejzazších končin světa, jsme učedníky svatých Petra, Pavla a všech následovníků, kteří sepsali pod vlivem Ducha svatého posvátný kánon, a nepřijali jsme nic než učení evangelia a apoštolů; žádný kacíř ani Žid či schizmatik se u nás neovyskytl; u nás se drží neotřesená katolická víra“⁶⁷. Proto spatřuje důležitost, aby se do celé věci vložil a sjednal nápravu. Římská církev je sloupem a středem celého světa a vyskytne-li se i v jejím srdci cokoli nepravověrného, je to na pováženou. Takto Kolumbán uvažuje, píše dále: „... žádám od Tebe, abys neprodleně očistil mečem svatého Petra, to jest pravým vyznáním víry na synodu a zavržením a vyloučením všech heretiků, Petrův stolec od všeho bludu, pokud byl, jak někteří říkají, [do církve] vpuštěn; jestliže ne, ať je pravda ode všech uznána“⁶⁸.

Náš světec je přesvědčen, že věci zašly příliš daleko. Burcuje papeže nejen neustálým opakováním slovesa ‚bdít‘, ale i brzkým příchodem Pána a navozuje apokalyptickou atmosféru: „Svět už má na kahánku, blíží se Pán pastýřů, dej pozor, aby tě nenalezl v nečinnosti“⁶⁹. Skutečně podle slov Krista je Petr skála a mocnosti pekel jej nepřemohou⁷⁰ a vidí-li Kolumbán nástupce Petrova upadat do údajného bludu a

⁶⁶ Ep V,16, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 54.

⁶⁷ Ep V,3, tamtéž, 38.

⁶⁸ Ep V,9, tamtéž, 44-46.

⁶⁹ Ep V,4, tamtéž, 40.

⁷⁰ Mt 16,18

k tomu všechny katastrofické okolnosti, je to známkou blízkého konce. Proto tolik afektu a křiku po svolání sněmu, jež by sjednal nápravu⁷¹.

Od třináctého oddílu pátého světceva listu pozorujeme jakýsi zlom – jakoby tušení, že na obou znesvářených stranách, jež tu vedou spor, je snaha dobrat se pravdy. Proto následuje nabádání k vyjasnění situace nebo dokonce protiklad k předchozím odstavcům, v němž zatracuje jednu strnu, totiž k rychlému usmíření: „...rychle se usmířte a sejděte v jedno, nesvařte se pro dávné hádky, spíše pomlčte a ponechte je věčnému zapomnění; a jsou-li nějaké pochybnosti, ponechte je soudu Božímu...⁷²“.

Při svém manévrování mezi dvěma stranami, jež tu na pozadí vedou spor o počet Kristových přirozeností, se projevuje jako pravý Ir, když zastává typickou ostrovní „difyzitskou“ teologii: „Jestliže, jak jsem slyšel, někteří nevěří, že Kristus má dvě přirozenosti, ať jsou považováni spíše za heretiky než za křesťany; vždyť Kristus je náš pravý Spasitel, podle božství souvěčný s Otcem, podle lidství potomkem matky, zrozený v těle, nijak však neopustil nebesa zůstávajíc v Trojici, zvítězil nad světem. A proto, bylo-li napsáno na páté synodě, jak mi kdosi sdělil, že ‚kdo uctívá dvojí přirozenost, jeho modlitba je rozpolcená‘, kdo tohle napsal, sám je oddělen od Boha a svatých.“ Z řečeného může vyvstávat jeden rozpor. Kolumbán a irské chápání přirozeností je může z jednoho úhlu ukazovat rozděleně – jakoby Kristova přirozenost božská nebyla přítomna na zemi, ale zůstala v Trojici. Naproti tomu staví pomatenost rozdělené modlitby, když přítom obě přirozenosti nejdříve sám oddělil⁷³. Pochopení však je nasnadě, totiž je zde pouze řečeno, že božství nebylo nijak smíšeno či ovlivněno lidstvím, tedy chalcedonské: „jedna osoba ve dvou přirozenostech bez smíšení, beze změny, bez oddělení a bez rozloučení“⁷⁴.

Kromě volání po koncilu však nenavrhuje žádné konkrétní řešení kontroverze. To také dokazuje, jak málo o celé záležitosti věděl. Řešení bylo přitom velice složité. Papež, jež sice musel stát na straně pravdy, si nemohl dovolit znesvářit byzantského císaře odmítnutím Justinianova zásahu, na druhou stranu měl přesvědčit právě

⁷¹ Ep V,10, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 46.

⁷² Ep V,13, tamtéž, 50-52.

⁷³ HERREN Michael W., BROWN Shirley Ann: Christ in Celtic Christianity. Britain and Ireland, from the fifth to the tenth century, [b.m.]: Boydell Press, 2002, 54.

⁷⁴ KOMENSKÉHO EVANGELICKÁ BOHOSLOVECKÁ FAKULTA v Praze: Čtyři vyznání, Praha, 1951; též POSPÍŠIL Ctirad Václav: Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, Praha: Krystal OP², 2002, 145; V originále DENZINGER H.: Enchyridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum, Barcelona: Herder, ²⁴1946, Num. 148

křesťany, že závěry 2. konstantinopolského sněmu v této věci nepřijímá a plně stojí za Chalcedonem (tj. opět rehabilitovat tři odsouzené semi-nestoriány). Východisko, které by toto vše splňovalo, se dalo najít jen stěží, nebylo-li nakonec nemožné jej v danou dobu nalézt.

4.3. Kolumbán a irské mnišství

Křesťanství zapouští kořeny na Irské půdě díky skvělé práci sv. Patrika a jeho nástupců či spolubiskupů. Touha po dokonalém následování Krista cestou odloučenosti a hlubšího života s Bohem přichází ihned vzápětí.

4.3.1 Původ mnišství v Irsku

Mnišský ideál se dostal do Irska cestou přes Galii (snad i Británii) a uchytil se s nebyvalou silou a rychlostí. Irsko teprve nedávno christianizované se stalo doslova „ostrovem mnichů“ během několika desetiletí. První náznaky vidíme s příchodem sv. Germana a Palladia do Britanie (430), kteří již byli ovlivněni ideou sv. Martina z Tour⁷⁵, Cesaria z Arles či sv. Augustina. Dále následuje pozvolný rozvoj s šířením myšlenek egyptského mnišského ideálu a spisů Jana Kassiána koncem druhé poloviny 5. století. Jan Kassián se tak stal hlavním propagátorem myšlenky východního mnišského ideálu na západě. Po svém bezmála 20 letém přebývání u mnichů v Jeruzalémě a Egyptě přináší tento směr roku 415 Evropy, když na jihu Francie (poblíž Marseille) buduje mužský a ženský klášter založený na východní spiritualitě⁷⁶. Jeho současníkem byl sv. Honorátus. Založil mužský klášter na ostrově Lérins na jihu Francie u Cannes a údajně v něm před svým působením v Irsku strávil několik let sv. Patrik. Kassiánovy a Honorátovy komunity se pokoušely skloubit východní a západní pojetí mnišského směru. Zatímco západ se orientoval na aktivnější angažovanost ve světě, východ tíhnul ke kontemplaci. Dá se říci, že obojí se spojit podařilo. V průběhu 5. století vycházejí odtud mnozí vzdělaní biskupové-světci a propagátoři tamního mnišského způsobu života.

Za zmínku též stojí svědectví o sedmi egyptských poustevnících pochovaných na Irské půdě nebo vyhnanství sv. Athanásia v Trevíru v letech 336–337. Jistě v tomto období přináší na západ zprávy o egyptském poustevníkovi Antonínovi a Pavlu

⁷⁵ Sv. Martin přichází s myšlenkou klášterního života již před rokem 370, kdy strávil několik let v komunitě sv. biskupa Hilaria. Hned nato buduje nedaleko Poitiers – v Ligugé a Marmutier polo-eremitskou komunitu mnichů, jejíž pravidla jsou zpola převzatá ze zvyklostí egyptských mnichů (život sv. Antonína) a zpola inspirován vedením biskupa Hilaria. Srov. SULPICIOUS SEVERUS: Život svatého Martina, Praha: Herrmann a synové, 2003, 55, 125.

⁷⁶ VENTURA Václav: Spiritualita křesťanského mnišství I. Od prapočátků po svatého Jana Zlatoústého, Praha: Benediktinské arcidiecézní ústředí svatého Vojtěcha a svaté Markéty v Břevnově, 2006, 176.

Thébském, jež se staly velkou inspirací a příkladem k následování. Je prokazatelné, že irští mniši měli pokročilou znalost Kassianových spisů a dalších pojednání o egyptských poustevnících a cenobitech již v rané fázi svého rozvoje.

Vraťme se však k onomu *Catalogo Sanctorum Hiberniae*⁷⁷, jež jsme zmínili na začátku této práce. Tento rukopis rozlišuje 3 generace svatých, kteří se zapsali do dějin irské církve.

1. generace začíná působením svatého Patrika přibližně rokem 430 a zahrnuje údobí až do roku 544. Jedná se o skupinu otců, kteří se drželi stejných zvyklostí, byli mezi sebou jednomyslní, drželi stejnou tonzuru, Paschu i liturgii. Katalog uvádí jejich počet 350. Byli většinou biskupy, jež ustavil sám Patrik, nebo jejich následníci.⁷⁸

2. generace zahrnující spíše kněze než biskupy je generací velkých otců zakladatelů. Vyplňuje období mezi lety 545–599. Uvádí se mezi nimi taková zvučná jména, jako sv. Finnian, Sinell, Enda, Columba, Comgal a další. V tomto údobí dochází k největšímu rozmachu mnišského hnutí na ostrovech Británie a Irska. Tito svatí byli velkými osobnostmi, a tak se nezdálo, že nespravovali pouze klášter vlastní, ale zakládali tzv. klášterní federace (tj. větší počet autonomních společenství na větším území s centrální hlavou v mateřském klášteře v osobě opata-zakladatele)⁷⁹.

Zakladatel nového kláštera získával na svém území výhradní právo jurisdikce a byl vyňat z pravomoci místního biskupa. Tomu se podstupovaly pouze úkony nerozlučně s biskupským úřadem spojené⁸⁰.

3. generace pak v počtu kolem 100 svatých byla složena převážně z kněží. Ti se usazovali na opuštěných místech a byli živi z dobrodiní věřících. Tito poustevníci se lišili skoro ve všem: liturgii, zvyklostech, dokonce slavením Velikonoc⁸¹, jež Kolumbán tak bojovně obhajoval a poukazoval na přesnost irských výpočtů.

4.3.2 *Struktura irského kláštera*

Ze spisu opata Adomnana můžeme zhruba rekonstruovat typický irský

⁷⁷ VOPATRNÝ Gorazd, op. cit., 40.

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ VOPATRNÝ Gorazd, op. cit., 40

⁸⁰ LAWRENCE Hugh, op. cit., 49.

⁸¹ Slavili je 13. nebo 14. dne v měsíci.

dobový klášter. Pod vedením opata v komunitách žili tři druhy mnichů: a) seniores (starší) věnující se náboženským úkonům a práci na rukopisech b) operarii fratres (pracující bratři) zastávající manuální práci c) juniores neboli žáci a novicové⁸². Všichni tito žili společně v monastýru obehnaném ochranným valem.

Uvnitř za ochrannou zdí obýval každý mnich soukromou celu, scházeli se na modlitbách ve společném chrámě a na jídlo v refektáři. Součástí byla oddělená stavení pro opata a pro příchozí návštěvníky. Zbytek, pokud nějaký byl, tvořila hospodářská stavení.

Nás však bude spíše zajímat duchovní směr irského mnišství. Ten, který v laické podobě zcela změnil přístup věřících k instituci církve na poli praktického křesťanství.

4.3.3 Charakter mnišství

Křesťanské mnišství má své pevné zakotvení v Písmu svatém. Ať už jde o Ježíšovu radu mladíkovi *Jdi a prodej vše*⁸³ nebo Pavlovu výzvu o *svobodě pro Pána*⁸⁴ či jiné texty. Mnišství ať již vnitřní nebo později vnější patří k původním křesťanským formám života. Hlavním motivem je odloučenost pro Boha, které vede k theosi (zbožštění, znovudosažení prvotního stavu člověka v ráji). Irské pojetí vztahu Boha a člověka na cestě k theosi je přechod ze současného porušení a chaosu k novému obnovení harmonie. Nutno dodat, že irská teologie klade mimořádní důraz na znovunastolení harmonie v celé přírodě a celém porušeném stvoření, čímž přímo navazuje na tradici raných církevních otců.

Monasticismus byl též brán jako forma nekrvavého mučednictví či tzv. *militia Christi* (služba v Kristově vojsku). Podle trojího rozdělení jde o zelené mučednictví – tedy umrtvení vnitřních vášní a špatných sklonů, narozdíl od mučednictví bílého (zřeknutí se toho, co člověk nejvíce na světě miluje) a mučednictví krvavého. Po přechodu církve ze státní ilegality v roce 313 to byl jeden ze způsobů obětování života pro víru. Speciálně v irských podmínkách pak známe další formu mučednictví–oběti – ono známé *peregrinatio* – dobrovolné vyhnanství z vlasti pro

⁸² Srov. VOPATRNÝ Gorazd, op. cit., 47.

⁸³ Mt 5,48

⁸⁴ 1K 7,32–35

Krista – viz. kap. Peregrinatio.

5.3.4 Duchovní život mnicha⁸⁵

Duchovní život se sestával z každodenních modliteb během dne, meditací Písma, prodléváním v Boží přítomnosti. Irští křesťané brali svůj duchovní život velice vážně. O to více mniši. Aby nejprve správně pochopili a poté praktikovali své poslání, bylo vhodné nejprve uvedení do nového života. K tomu se vyvinula instituce duchovního otce, jež měl za úkol být „duchovním správcem“ svěřencovy duše. Zpočátku za mladého mnicha měl mít zodpovědnost, poté jej však měl vést k duchovní dospělosti a samostatnosti, což ale neznamenal, že by se někdy bez duchovního otce obešel. Tuto úlohu v nových komunitách zastával většinou opat nebo několik duchovních otců. Vyvinula se takto soukromá kající praxe, při níž každodenně mnich očišťoval svou duši a cvičil se tak v sebekázni a duchovním rozlišování.

Vztah a jednotlivé role popisuje Vopatrný ve trojí fázi: Starší je osvícen Božskou milostí, žák je tou samou milostí posilován a Duch svatý pak pracuje v obou⁸⁶. Takto zajištěné vedení je vydatně podporováno častým studiem Písma a spisů církevních otců, a jak vidno z historie, vykazuje vynikající výsledky v podobě obdivovaného irského mnišství a zástupu světců.

Kající skutky pak byly vypočítávány v různých katalozích, penitenciářích a byly ukládány po moudré rozvaze duchovním otcem. Velkým přínosem byla možnost mnohočetných vyznání a odpuštění v životě jednoho člověka, dosud v církevní praxi nevídaná. Též praxe veřejného pokání přešla k vyznání individuálnímu. Jednalo o velký krok, který se vlivem putujících peregriánů postupně uchytil na celém Evropském kontinentě.

Askeze sama o sobě je jedním z pilířů mnišského života. Nejedná se o samoúčelné sebetřýznění, nýbrž o očišťování duše a těla od následků hříchu. Tímto se dochází k pravé poslušnosti vnitřního člověka a jeho zbožštění. Bůh přebývá ve světcích již za jeho života na zemi a Boží přítomnost zůstává i na jeho ostatcích. Proto

⁸⁵ Podrobný článek srov. VOPATRNÝ Gorazd: Celtic Christian spirituality <http://www.orthodoxinfo.com/general/celtic.aspx>, (10.12.2008).

⁸⁶ Tamtéž

tak velká úcta prokazovaná k ostatkům svatých. Cesta k theosi otevřená Kristovým vtělením, utrpením, smrtí, vzkříšením a založením církve vede skrze křest a svátostné pomazání k přijetí Ducha svatého, jež v člověku poté přebývá.

K dosažení tohoto stavu znali Irové dvě cesty popsané sv. Řehořem Sinajským⁸⁷: dlouhý osobní boj založený na plnění příkázání nebo druhá cesta skrze neustálé vzývání Ježíšova jména.

Vnější asketismus se vyznačoval velkou příkrostití, což svědčí o zájmu o dosažení hlubokého duchovního života. Kající skutky jako stání v ledové vodě, celonoční vigilie s rozpaženýma rukama nebo opakované prostrace během modlitby jsou zcela běžné. V Thalaghtově řeholních pravidlech nacházíme např. zmínku o svatém poustevníkovi z Clonardu, který vykonával sedm set prostrací denně⁸⁸. Doporučení se však pohybovalo běžně kolem dvou set prostrací při modlitbách během jednoho dne⁸⁹. K tomu přistupovaly četné posty – jídlo bylo pravidelně podáváno pouze jednou denně povětšinou bezmasé s vodou.

4.3.5 Mnišská modlitba

Základ duchovního života – modlitba – ukazuje výrazně na svůj východní původ. Už samotné rozdělení na *theoria* a *praxis* nás zavádí do mnišského Egypta, kde tyto dva aspekty byly zdůrazňovány především. Zatímco *praxis* je spjata s první fází duchovního života a zaměřuje se na očišťování srdce od vášní, na poslušnost, posty, bdění, ticho, trpělivost v nesnázích a zpěv žalmů, *theoria* vede k osvětlení mysli a patření na Boží slávu. *Theoria* je tedy předcházena *praxis* podle učení Řehoře Teologa. Po očištění přichází spatření Božské tváře, nestvořeného světla a člověk se sjednocuje s Bohem⁹⁰ – *theoria* je pak úzce spjata s *theosis* – vlastním zbožštěním. Člověk sjednocený s Bohem je nahlížen jako světec na zemi a často je považován za

⁸⁷ Saint Gregory the Sinaite: Discourse on the Transfiguration, Athens, 1982

⁸⁸ VOPATRNÝ Gorazd: Celtic Christian spirituality (pozn. 30: The Celtic Monk: Rules and Writings of Early Irish Monks, trans. Uinseann O Maidin, Kalamazoo MI, 1996, 129) <http://www.orthodoxinfo.com/general/celtic.aspx> (10.12.2008).

⁸⁹ VOPATRNÝ Gorazd: Celtic Christian spirituality [pozn. 31 Srov. CASSIANUS Joannes: Collationum XXIV Collectio In Tres Partes Divisa, in MIGNÉ: Patrologia latina, sv. 049, sl. 0831B-0836D, Collatio X De oratione, Caput X De institutione orationis perpetuae) <http://www.orthodoxinfo.com/general/celtic.aspx> (10.12.2008).

⁹⁰ VOPATRNÝ Gorazd: Celtic Christian spirituality <http://www.orthodoxinfo.com/general/celtic.aspx> (10.12.2008).

divotvůrce. Vzniká tak velké množství legend o svatých divotvůrcích jako Columba (Colum Cille) a většina velkých irských světců.

4.3.6 Kolumbánova mnišská založení

Mnišské hnutí v Galii se začalo odvíjet od poloviny 4. století a je spjato se jmény sv. Martina a Hilaria. Pozdější rozvoj jde ve stopách Jan Kassiana a Honoráta. Zatímco ve století čtvrtém se utíkají lidé toužící po hlubším duchovním životě do odlehlých oblastí, v 5. je tomu přesně naopak – stahují se do měst a zakládají komunity po vzoru sv. Augustina z Hippo a jiných. Galie pátého a šestého století zažívá pozvolný rozmach mnišských společenství, také díky následovníkům sv. Benedikta, jež byli zničením Monte Casina roku 577 vyhnáni z Itálie, takže lze říci, že když koncem století šestého přichází Kolumbán na hranice Burgundska, mnišská tradice je zde již pevně zakotvena.

Co je však nové, je forma duchovního života a horlivost příchozích mnichů. Upadající galská řeholní společenství byla nadšeně reformována benediktinskými mnichy a po příchodu Kolumbána a irských peregriinů též podle irského modelu.

Kolumbán – představitel irského monasticismu – dostává od Burgundského Childeberta půdu k založení svých tří klášterů Annegray, Luxeuil a Fontaines. Řeholní domy podle výše uvedeného vzoru vzkvétaly v novém prostředí s velikou rychlostí a dostalo se jim velké popularity ze strany franské společnosti.

Kolumbánovy kláštery vynikaly svou přísností a svatostí svých členů. Díky pěstování křesťanské učenosti a všeobecné kultury se dočkalo velké obliby. V tamních klášterních knihovnách se dbalo především na studium Písma a otců, ale též na studium klasické antické literatury. Místní vzdělání bylo záhy pokládáno za velmi prestižní a tak není divu, že Kolumbánovy kláštery byly vyhledávanými pro své klášterní školy, do nichž byly svěřovány potomci vyšší franské šlechty. Stejně jako dříve lérinští absolventi i tito pak byli většinou dosazováni do vedoucích funkcí ve státní a církevní správě na franském území.

Klášterní společenství byla založena na bezvýhradné poslušnosti představenému. Dokonce takové poslušnosti, která dokázala zvedat z lůžek těžce

nemocné a přimět je k těžké práci⁹¹. To je například důvodem Kolumbánova velkého rozčarování, když jej Gall pod poslušností odmítl následovat, když před přechodem Alp upadl to těžké horečky. Poslušnost z víry měla působit i zázraky.

Vedle poslušnosti klade Kolumbán veliký důraz na jednomyslnost komunit. Ona je důvodem společného vzestupu na duchovní cestě a zároveň důvodem Boží přízně. Jednomyslnost je velkou hnací silou celého společenství a duchovním štítem proti všem překážkám, která vyvstávají.

Právě tyto dvě jmenované vlastnosti klade na srdce svatý zakladatel svým bratřím ve svém čtvrtém dopise na cestě do vyhnanství. *Jednomyslně se modlete s vírou ... buďte jedno srdce a jedna duše*⁹². Symbolem věrnosti a soudržnosti společenství v tehdejší situaci má být zvolení Attaly za představeného v Luxeuil. On má být pojítkem mezi bratry, mezi nimiž, zdá se, propukají rozepře a sváry ohledně ožehavých otázek Velikonoc, jurisdikce atd⁹³.

Kolumbánovi byl očividně mnich Attala dražší než ostatní bratři a vychovával si v něm svého nástupce. Několik odstavců čtvrtého listu píše přímo jemu v otcovském duchu. Má zůstat duchovním otcem pro všechny – i ty, co jej budou odmítat – má být individuálně dostupný pro všechny, aby byl dobrým duchovním otcem. Přitom se má vyhnout nebezpečím plynoucím z lidské náklonnosti, podle nichž by upřednostňoval své přátele nad ostatní svěřence. Ono pavlovské *všem jsem se stal vším, abych získal alespoň některé*⁹⁴.

4.3.7 Kolumbánova řehole

Mocným nástrojem k udržení morálky a přísnosti životních pravidel byla Kolumbánova *Regula monachorum* rozdělná na dvě části – nabádání ke komunitnímu životu v odříkání a druhá část jakýsi penitenciál s výčtem trestů za různá provinění proti společenství bratří. Hlavní důraz, jak již bylo naznačeno, byl kladen na

⁹¹ JONAS: Life of saint Columbanus , www.fordham.edu/halsall/basis/columban.html, kap. 20. (10.12.2008).

⁹² Ep IV,2, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 58.

⁹³ Jakmile byl Kolumbán vzat na cestu do vyhnanství, byl v Luxeuil zvolen za představeného Eustasius. Znovu propukly spory o otázky, jež začaly za Kolumbána; totiž o paschální cyklus, o pravomoce opatů vůči místním biskupům (problém exempce) a o další liturgické zvyklosti. Eustasius se zprvu snažil zachovat odkaz svatého zakladatele, avšak s jeho odchodem do Lombardie ustoupil franskému nátlaku a přijal některé tradice galské.

⁹⁴ 1K 9,22

poslušnost. Této ctnosti je věnována první kapitola řehole. Dále pak na udržování mlčení. Mnich, který ovládá své myšlenky a zachovává mlčení je připraven naslouchat Božímu hlasu. Chudoba, čistota a poslušnost – tato trojice charakteristická pro řeholní život se objevuje v následujících kapitolách a je následovaná předpisy o chórové modlitbě z velké části převzatými z Kassianových Konferencí. Je příznačné, že kapitole o modlitbě je dán v řeholi o poznání větší prostor, než ostatním tématům. Dokazuje to také její výsadní postavení v mnišském životě. Kapitola o dokonalosti mnicha uzavírá první část a dává tak prostor penitenciálu. Kolumbánova řehole, díky své přísnosti (nebo i navzdory ní) slavila úspěch a byla přejímána i do původně neirských společenství. Tendence po jejím uvolnění sice neustále doléhaly na komunity zvenčí i zevnitř, avšak ve své původní surové formě se udržela až do 8 století.

Vraťme se však ke čtvrtému listu. Kolumbán poukazuje na znamení doby, jež s sebou přináší těžkosti, pronásledování, a za těchto okolností je zapotřebí velké trpělivosti a vytrvalosti na pravé cestě. Nezasazuje se však o odstranění všech překážek, protože je si vědom jejich významu. *„Zbavíš-li se nepřítelů, zbavíš se i boje; zbavíš-li se boje, přijdeš o korunu – je třeba, jsou-li tyto záležitosti tam, kde mají být, aby vládla ctnost, bdělost, vřelost, trpělivost, věrnost, moudrost, stálost, prozíravost, pakliže nebudou, zavládne rozklad – a dodávám, odejmeš-li svobodu, pozbudeš důstojnosti⁹⁵.“* Snášení protivenství v životě mnicha je pouze připodobněním se Kristu nesoucímu kříž, jakýsi druh askeze a umrtvování, jež přichází sám a přináší s sebou možnost růstu v duchovním životě.

Od deváté kapitoly čtvrtého listu čteme o rozdělení komunity v Luxeuil, k němuž došlo a jež Kolumbána nesmírně bolelo. Milovník jednoty trpí rozdělením svých synů. Doporučil k vedení Attalu. Komunita se však zdráhá jej přijmout a volí Eustasia. I to dřívější opat schvaluje jako možnost. Jen setrvá-li společenství v jednotě.

Všechny dopisy, zvláště pak ten čtvrtý, ukazují Kolumbána jako starostlivého vůdce, jemuž není lhostejný osud jeho svěřenců. Jako pravého otce v irském pojetí toho slova. Jako pastýře, který je ochoten vydat svůj život za své ovce.

⁹⁵ Ep IV,6, WALKER G[...] S[...] M[...], op. cit., 30.

5. TEXT LISTŮ⁹⁶

Epistola prima

Ad S. Gregorium papam

1. Domino sancto, et in Christo Patri Romanae pulcherrimo Ecclesiae decori, totius Europae flaccentis augustissimo quasi cuidam flori, egregio speculatori, theoria utpote divina castilitatis perito, ego bargoma vilis Columba in Christo mitto salutem.

2. Gratia tibi et pax a Deo Patre et Domino nostro Jesu Christo. Libet me, o sancte papa, hyperbolicum tecum non sit, interrogare de Pascha juxta illud canticum: Interroga patrem tuum, et annuntiabit tibi; majores tuos, et dicent tibi. Licet enim mihi, nimirum micrologo, illud cujusdam egregium sapientis elogium, quod dixisse fertur quamdam videns scortum pictam: Non admiror artem, sed admiror frontem; ad te clarum a me vili scribendo potest inuri: tamen tuae evangelicae humilitatis fiducia fretus, tibi scribere praesumo, et mei doloris negotium injungo. Vanitas namque scribendi nulla est, ubi necessitas cogit quamvis majoribus scribi.

3. Quid ergo dicis de Pascha XXI aut XXII lunae, quod jam (tui tamen pace dictum sit) non esse Pascha, nimirum tenebrosus, a multis comprobatur calcelenteris? Non latet enim, ut credo, efficaciam tuam, quantum Anatolius, mirae doctrinae vir, ut sanctus ait Hieronymus, cujus Eusebius Caesari-

První dopis

Papeži Řehořovi I.

1. Svatému Pánu a Otci v Kristu, nejkrásnější Ozdobě Římské Církve, jako nejctihodnějšímu Květu v celé upadající Evropě, Strážci stáda, vynikajícímu v rozjímání božského Slova, já (Bariona) ubohý Kolumbán, posílám pozdrav v Kristu.

2. *Milost tobě a pokoj od Boha Otce našeho a Pána Ježíše Krista*⁹⁷. Chtěl bych se, svatý Otče, a ať se Ti to nezdá přehnané, zeptat ohledně Velikonoc, jako je to v oné písni: *Vyptávej se svého otce, on ti poví, svých starců, oni ti řeknou*⁹⁸. A tak bych mohl já – prostý v řeči a ubohý v psaní – přičítat tobě vznešený výrok jednoho mudrce, o němž se traduje, že pronesl při pohledu na malovanou nevěstku: ‚Neobdivuji se jejímu umění, ale kráse,‘ přece s nadějí spoléhaje na tvou evangelijní pokoru, předsezval jsem si napsat ti a připojit [pár slov ve] věci mého smutku. Nejde totiž o marné psaní tam, kde naléhá nutnost psát, byť i výše postaveným.

3. Jaký je tvůj názor na Velikonoce 21. nebo 22. dne lunárního měsíce, kdy už – nemíním to jako urážku – kvůli pokročilému ubývání [měsíce] nejde o Velikonoce, jak dokázali mnozí horliví učenci. Jak věřím, není skryto tvému úsudku, jak káravě vede spor o tuto fázi měsíce Anatolius, „muž obdivu-

⁹⁶ COLUMBANUS HIBERNUS: Epistolae sex ad Diversos, in: MIGNE: Patrologia Latina, Volumen 080, Col 259–284C

⁹⁷ Gal 1,3

⁹⁸ Dt 32,7

ensis episcopus in ecclesiastica Excerpta inseruit Historia – et sanctus Hieronymus in suo hocidem de Pascha opus collaudavit catalogo – de hac lunae aetate vituperando disputat; qui contra Gallicanos primarios de Pascha, ut ait, errantes, horrendam intulit sententiam:

Certe, inquiens, si usque ad duarum vigiliarum terminum quod noctis medium indicat, ortus lunae tardaverit, non lux tenebras, sed lucem tenebrae superant; quod certum est in Pascha non esse probabile, ut aliqua pars tenebrarum luci dominetur, quia solemnitas dominicae resurrectionis lux est, et non est communicatio luci cum tenebris. Et si in tertia vigilia luna exanderit, non est dubium lunam XXI vel XXII exortam esse, in qua verum Pascha non est possibile immolari. Nam qui hac lunae aetate Pascha definiunt possibile celebrari, non solum illud auctoritate divinae Scripturae affirmare non possunt, sed et sacrilegii et contumaciae crimen et animarum periculum incurrunt; dum affirmant veram lucem posse immolari cum aliqua dominatione tenebrarum, quae omnibus tenebris dominatur.

Nec non in sancti dogmatis legimus libro: Pascha, id est, solemnitas dominicae resurrectionis ante transgressum vernalis aequinoctii XVI initium non potest celebrari, ut scilicet aequinoctium non antecedit; quod utique Victorius in suo transgressus est Cyclo, et per hoc Galliae jam dudum invexit errorem seu, ut humiliter dicam, confirmavit inolitum. Quippe qua ratione utraque stare possunt, ut scilicet resurrectio Domini ante suam celebretur

hodné učenosti“, jak to o něm pověděl sv. Jeroným, a jehož písemnosti zařadil Eusebius, biskup Cézareje, do svých Církevních dějin – sv. Jeroným se pak ve svém Catalogu pochvalně zmiňuje o jeho díle „O Velikonocích“. To on [Anatolius] vznesl proti omylu představených v Galii tuto hrozivou větou:

Jestliže se zpozdí východ měsíce do konce druhých hlídek, což je přesně o půlnoci, už nepřemáhá světlo temnotu, ale temnota světlo. A to není o Velikonocích přípustné, aby nějaká část temnot převažovala nad světlem, neboť slavnost Páně je světlem Vzkříšení a ne společenstvím světla s tmou. A vysvitne-li měsíc při třetí hlídce, bezpochyby je to již 21. nebo 22. den, a v něm není možné pravou velikonoční oběť slaviti. A kdo povolují v tomto období měsíce Velikonoce slaviti, nejen že to nemohou podložit autoritou božského Písma, ale dopouští se svatokrádežného a vzdorovitého jednání a uvádějí duše do nebezpečí – právě když dotvrzují, že oběť pravého Světla lze slaviti s určitou převahou temnoty, Světla, jež převyšuje jakoukoli temnotu⁹⁹.

A k tomu čteme v knize posvátného učení: „Velikonoce, slavnost Pánova vzkříšení, není možno slaviti před jarní rovnodenností¹⁰⁰ a 14. dnem lunárního měsíce“ – aby totiž rovnodennost nepředcházela. Victorius toto pravidlo ve svém cyklu porušil a vnesl do Galie omyl nebo, abych to řekl mírněji, podpořil jeho rozšíření. Z jakého důvodu mohou být schvalována obě řešení, aby bylo Zmrtvýchvstání Pána slaveno před jeho Umučením – už jenom pře-

⁹⁹ Kolumbanus naráží na dílo Anatolia z Laodikeje – De ratione Paschalis. Cituje však jen jeho parafrázi vzniklou v irském prostředí.

¹⁰⁰ GENNADIUS Massiliensis: Liber de ecclesiasticis dogmatibus, in: MIGNE: Patrologia latina Sv. 58 Sl. 979-1000B, Caput LXXXVII.

passionem, quod vel putari absurdum est; aut septem dies, Domini jussione in lege sanciti, in quibus tantum legitime Phase Domini comedi mandatum est (qui a XIV luna usque ad XX numerandi sunt) contra jus fasque transcendantur? Luna autem XXI aut XXII extra jus lucis est, utpote post medium noctis tunc temporis exorta; et tenebris lucem superantibus, lucis solemnitatis nefas est, ut aiunt, agi.

4. Quare ergo tu tam sapiens, nimirum cujus clarissima per orbem, ut antiquitus, sacri ingenii diffusa sunt lumina, Pascha tenebrosum colis? Miror, fateor, a te hunc Galliae errorem, ac si Schynteneum, jam diu non fuisse rasum; nisi forte putem, quod vix credere possum, dum eum constat a te non fuisse emendatum, apud te esse probatum. Aliter tamen et honestius tua excusari potest peritia, dum forte notam subire times Hermagoricae novitatis, antecessorum, et maxime papae Leonis auctoritate contentus es. Noli te, quaeso, in tali quaestione humilitati tantum aut gravitati credere, quae saepe falluntur. Melior forte est canis vivus in problemate leone mortuo. Vivus namque sanctus emendare potest, quae ab altero majore emendata non fuerint. Scias namque nostris magistris et Hibernicis antiquis, philosophis et sapientissimis componendi calculi computariis, Victorium non fuisse receptum, sed magis risu vel venia dignum, quam auctoritate. Idcirco mihi timido, peregrino magis, quam sciolo, tuae dirige fulcrum sententiae, et mature punctum tuae placibilitatis huic tempestati nos circum-

mýšlet o tom je nesmysl – nebo aby se protizákonně překračovalo *sedmero dní* posvěcených Pánovým nařízením v Zákoně, v nichž je stanoveno právo-platně jíst Pánova Beránka, což se počítá od 14. do 20. měsíce? Noci 21. a 22. v lunárním měsíci jsou už mimo pravomoc světla, nakolik vyjde měsíc teprve po půlnoci [dává příležitost] temnotám zvítězit nad světlem, a tedy slavit slavnost světla, jak říkají, je nesmysl.

4. Proč tedy ty, učený, jehož proudy¹⁰¹ slavného a posvátného ducha se rozlévají po celé zemi, přeješ těm temným Velikonocům? Jsem udiven, přiznávám, žeš už dávno tento omyl nevymýtil, jako by měl stále růst; jinak se musím domnívat, čemu mohu jen stěží uvěřit, že zatímco trvá tento stav tebou neschválený, setkává se u tebe s tichým souhlasem. Ale tento tvůj postoj lze omluvit i jinak, ctnostněji. Že se totiž obáváš vstoupit ve známost jako ten, kdo zavádí nové věci (jako Hermagoras), zůstáváš v poklidu ve stínu svých předchůdců v čele s papežem Lvem. Velice tě prosím, nevěř v takové otázce pouze pokoře nebo důležitosti, které často klamou. Lepší je v tomto živý pes než mrtvý lev¹⁰². Vždyť živý svatý může napravit to, co by jiný, třeba i větší nemohl. Měl bys vědět, že Victorius nebyl přijat ani našimi učiteli a staršími filozofy ani nejlepšími matematiky sběhlými v počítání času, ale spíše nežli vážnost vzbudil posměch a útrpnost. Proto s bázní žádám, jako cizinec spíše než učenec, neodpírej nám vyjádřit přímou podporu svým slovem a brzkým znamením své milosti v této bouři, která nás obklopuje a

¹⁰¹ *Flumina* var. *lumina* – proudy, řeky a naproti tomu *světlo* v souvislosti s *lumen lunae*, o němž se tu vede spor. MEINOLD Ursula: Columban von Luxeuil im Frankenreich, Marburg/Lahn: Werner Blasaditsch, 1981, 142.a

¹⁰² Srv. Kaz 9,4

danti compescendae, transmittere non dedigneris; quia non mihi satisfacit post tantos quos legi auctores, una istorum sententia episcoporum dicentium tantum: Cum Judaeis Pascha facere non debemus. Dixit hoc olim et Victor episcopus; sed nemo Orientalium suum recepit commentum; sed hoc soporans spina Dagonis, hoc imbibit bubum erroris. Qualis, rogo, haec frivola et tam impolita, nullis scilicet divinae Scripturae fulta testimoniis sententia: Cum Judaeis Pascha facere non debemus? Quid ad rem pertinet? Nunquid Judaei reprobi Pascha facere credendi sunt nunc, utpote sine templo, extra Jerusalem, Christo tunc figurato, ab iis crucifixo? Aut nunquid ipsorum est recte credendum (sic) est XIV lunae Pascha; et non potius Dei ipsius instituentis Phase esse fatendum est, scientisque solius ad purum quo mysterio XIV luna ad transcensum electa est? Quod forte sapientibus et tui similibus aliquantulum praeluceat. Qui hoc opponunt, licet sine auctoritate Deo improperent, quare non sua praescientia antea tunc praecaverit Judaeorum contumaciam, ut si nollet nos cum eis Pascha facere, novem dies azymorum in Lege praeciperet, ut vel nostrae solemnitatis initium finem solemnitatis eorum non excederet? Nam si XXI aut XXII Pascha celebrandum, a XIV usque ad XXII novem dies computabuntur; septem scilicet praecepti, et duo ab hominibus aucti. Sed si licet hominibus augere per se aliquid divinae censurae, interrogo, ne forte videatur contrarium esse illi Deuteronomii sententiae: Ecce, inquit, verbum quod tibi do, neque

svírá. Mně totiž poté, co jsem přečetl různé autory, nestačí jediná věta spravedlivých biskupů, jež praví, že „s Židy Velikonoce slavit nemáme“. Toto kdysi řekl i papež Viktor¹⁰³, ale nikdo z východních biskupů jeho výrok nepřijal; tento dřímající osten Dagonův v sobě uchovává pazvuk pobloudění. Jak zbytečná a nedomyšlená věta nepodepřená jakýmkoli důkazem v Božském Písmu: „S Židy Velikonoce nemáme slavit.“ Co to má co dělat s nynějším stavem!? Copak máme věřit, že by zavržení Židé měli Velikonoce teď, bez chrámu, mimo Jeruzalém a poté, co ukřižovali Krista, jež se jim tehdy zjevil? Nebo máme snad věřit, že by Velikonoce 14. dne v měsíci měly náležet jim, a ne si spíš přiznat, že svátek Boží Paschy stanovil sám Bůh?¹⁰⁴ On jediný zná dokonale tajemství 14. dne, který vybral k exodu. Kéž by se to učeným a tobě podobným vyjasnilo. A kdo se stavějí proti tomu nepodepření autoritou, posměšně osočují Boha, protože i přes svou znalost budoucích věcí nezabránil vzdoru Židů. Jestliže nechce, abychom zároveň s Židy slavili Velikonoce, přikázal by jim v zákoně slavit slavnost nekvašených chlebů po 9 dní, aby začátek naší slavnosti nepřekračoval konec jejich svátku. Neboť když se mají Velikonoce slavit 21. nebo 22, dělá to od 14. celkem 9 dní – 7 uložených Bohem a 2 přidané lidmi. A jestli je možné, aby člověk sám od sebe rozšiřoval Boží výrok, ptám se, není-li to v rozporu se slovy Deuteronomia. *K tomu, co vám přikazuji, nic nepřidáte a nic z toho neuberete, ale budete dbát na příkazy Hospodina, svého Boha, které vám udílím*¹⁰⁵.

¹⁰³ Viktoriovo násilné sjednocení Velikonoc koncem 2. století a výrok pronesený proti quartodecimánské sektě.

¹⁰⁴ Srov. Lv 23,5

¹⁰⁵ Dt 4,2

adjicias ad illud, neque auferas ab eo.

5. Sed haec magis procaciter quam humiliter scribens, scio turipum praesumptionis difficillimae mihi nexisse, enavigandum fore irogus. Nec loci namque, nec ordinis est, ut magnae tuae auctoritati aliquid quasi discutendo inrogetur, et ridiculose te mei (nimirum Petri cathedram apostoli et clavicularii legitime insidentem) Occidentales apices de Pascha sollicitent. Sed tu non tam me vilem in hac re, quam multos et defunctos et viventes, haec eadem quae notavi, firmantes magistros, considerare debes, et quasi cum eis te trahere colloquium crede: pie namque me, scito licet saltuatim et hyperbolice, chilosum os aperire. Tuum itaque aut excusa aut damna Victorium, sciens si illum laudaveris, inter te et supra dictum Hieronymum fidei futurum fore negotium, qui nimirum Anatolium laudavit huic contrarium, ita ut qui unum secutus fuerit, alterum recipere non poterit. Tua itaque consideret vigilantia, ut in fide duorum auctorum supra dictorum, sibi invicem contrariorum, probanda, nulla sit inter te et Hieronymum in sententia promenda dissonantia; ne nobis undique sint angustiae, ut aut tibi, aut illi consentiamus. Parce in hoc infirmis, ne scandalum diversitatis ostendas. Simpliciter enim ego tibi confiteor, quod contra sancti Hieronymi auctoritatem veniens, apud Occidentis ecclesias haereticus seu respuendus erit: illi enim per omnia indubitata in Scripturis divinis accommodant fidem. Sed haec de Pascha sufficient.

6. Caeterum de episcopis illis quid iudicas, interrogo, qui contra canones ordinantur, id est, quaestu: simoniacos et Gildas auctor pestes scripsit eos.

5. Ale to už píší s drzostí, ne s pokorou. Vidím, že jsem se přivedl do stavu nejtěžších předsudků, jako [kormidelník] neznalý manévrování. Vždyť je to nemístné a nezpůsobné, aby bylo něco namítáno tvé velké autoritě, jakoby v hádce, aby ses ty, který jistě a právoplatně zasedáš na stolci Petra – apoštola a nositele klíčů – zbytečně znepokojoval mými listy o Velikonocích ze západu. Ale nedbej ani tolik v této věci na mě, ubohého, jako spíš na tolik zemřelých i žijících učitelů, kteří tvrdí to samé, co jsem tu napsal, a věř, že s nimi bys měl dále jednat. Měl bys vědět, že otvírám svá užvaněná ústa ze svatých důvodů, i když nadneseně a opovážlivě. Proto svého Victoria buď ospravedlni nebo zavrhní, avšak věz, že schválíš-li ho, vznikne v budoucnu věroučný spor mezi tebou a výše zmíněným Jeronýmem, který schválil Anatolia – Victoriův protiklad, takže kdo následuje jednoho, nebude moci přijímat druhého. Ať tedy tvá starostlivost rozváží, aby byli ve víře vyzkoušeni oba výše jmenovaní autoři, jež si vzájemně protičeří, a kéž není žádná neshoda mezi tebou a Jeronýmem ve vynesených výrocích, aby nám nebylo zatěžko rozhodnout se pro tebe či pro něj. Šetři v této věci ubohé, abys nezavdal příčinu k rozkolu. Jednoduše se ti přiznávám, že postaví-li se kdokoli proti autoritě svatého Jeronýma, bude odmítnut jako kacír u západních církevních obcí. Ony se totiž neustále drží bezchybné víry Písma svatého. Ale dost už o Velikonocích.

6. Dále se ptám, co soudíš o těch biskupech, kteří jsou svěceni proti kánonům – to jest z prospěchářství. Pisatel Gildas je popsal jako simoniackou

Nunquid cum illis communicandum est? Quia, quod gravius est, multi in hac provincia tales esse noscuntur: aut de aliis, qui in diaconatu violati, postea ad episcoporum gradum eliguntur? Sunt enim quorum in his novimus conscientias, et cum nostra parvitate id conferentes, certum scire volebant, si sine periculo post hoc possint, id est, aut post gradum solidis emptum, aut post in diaconatu adulterium: absconsum tamen dico cum clientelis adulterium: quod apud nostros magistros non minoris censetur esse facinoris.

7. Tertio interrogationis loco responde adhuc, quaeso, si non molestum est, quid faciendum est de monachis illis, qui pro Dei intuitu et vitae perfectionis desiderio accensi contra vota venientes, primae conversionis loca relinquunt et invitatis abbatibus, fervore monachorum cogente, aut laxantur aut ad deserta fugiunt. Vennianus auctor Gildam de his interrogavit, et elegantissime illi rescripsit; sed tamen discendi studioso semper major metus accrescit.

8. Humilius et purius haec omnia et multo plura quae epistolaris brevitatis non admittit, per praesentiam interroganda erant, nisi corporis infirmitas, et meorum cura comperegrinorum domi me vinctum ad te eundi, ut illam spiritualementem vivi fontis venam, vivamque undam scientiae coelitus fluentis, ac in aeternam vitam salientis haurire. Et si animum corpus sequeretur Roma sui iterum rem sustineret contemptus, ut quomodo, docto narrante

zhoubu¹⁰⁶. Copak s nimi máme mít společenství? A co je horší, mnozí v tomto kraji vědí, že jsou takoví. A co s těmi, kdo mají svatokrádežně jáhenské svěcení a jsou posléze vybíráni do biskupského úřadu? Ti, jejichž smýšlení jsme v těchto věcech poznali a kteří toto spolu s naší maličností snášejí a žádají si jistě vědět, zda pak mohou být bez nebezpečí [nadále] biskupy, totiž poté, co si koupili úřad za peníze nebo skrytě žili za diakonátu ve skrytém smilstvu – míním tím smilný svazek s vlastními manželkami, neboť naši učitelé to nepokládají za menší zločin.

7. Odpověz, prosím, i na mou třetí otázku, není-li to [pro tebe] obtížné, co dělat s těmi mnichy, kteří se vydali na cestu z Božího vnuknutí a s touhou po dokonalém životě, ale nyní jdou proti svým slibům opouštějíc místa prvního obrácení proti vůli opatů; jsou hnáni mnišským zápalem buď k apatii nebo prchají do opuštěných končin. Spisovatel Vennianus se na ně ptal Gildase a ten mu velice elegantně odepsal; přece však z horlivosti pro nauku vyrůstá vždy ještě větší bázeň.

8. S ještě větší pokorou a prostotou jsem se chtěl osobně vyptat na mnohé další věci, jež mi neumožňuje krátkost dopisu, kdyby mě doma nedržela jako zajatce slabost těla a neústupnost mých druhů, toužícího navštívit tě, abych *načerpal* duchovní posilu živého pramene a živoucí poznání pocházející z nebe a *vyvěrající do života věčného*¹⁰⁷. A kdyby ducha následovalo i tělo, Řím by se znovu ujal věci svého vlastního, byť by mu byl na ostudu, když, jak

¹⁰⁶ GILDAS Sapiens: De excidio Britanniae liber querulus. In. MIGNE: Patrologia latina, sv. 069, Sl. 0356B, Cap. 6 De religione.

¹⁰⁷ J 4,14

Hieronymo, legimus, quosdam de ultimis Heulini littoris finibus olim venisse Romam, in, et mirum dictu, aliud extra Romam quaesisse; ita et ego nunc te, non Romam desiderans, salva sanctorum reverentia cinerum expeterem; licet enim non me sapientem, sed esse sitientem fateor hoc idem facere si vacaret.

9. Legi librum tuum Pastorale regimen continentem stylo brevem, doctrina prolixum, mysteriis refertum, melle dulcius egenti opus esse fateor; mihi idcirco tua sitienti largire, precor opuscula quae in Ezechielem miro, ut audivi, elaborasti ingenio. Legi Hieronymi sex in illum libros; sed nec medium exposuit. Sed, si dignaris, aliqua nobis de tuis transmittite relectis in civitatem, extrema scilicet libri exposita transmittite, et Cantica Canticorum ab illo loco in quo dicit: Ibo ad montem myrrhae et collem thuris, usque in finem; aut aliorum, aut tuis brevis depono tracta sentiis; et ut totam exponas obscuritatem Zachariae, absconsam propala, ut tibi occidentalis in his gratias agat caecitas. Importuna postulo et magna sciscitor; quis nesciat? Sed et tu magna habens, quia de parvo minus, et de multo plus bene scis esse fenerandum.

10. Rescribere te persuadet charitas, exponere non impediatur chartae asperitas, quia aera in errorem fuit, et honor debitus cordi est a me tibi dari: meum fuit provocare, interrogare, rogare;

vypráví svatý Jeroným, kdokoli kdysi přišel z nejzazších končin břehů Hispanie do Říma, hledal všechno jiné, jen ne Řím.¹⁰⁸ Tak si nyní žádám te – ne Řím – pro spásnou důstojnost ostatků světců; i když se přiznávám, že nejsem moudrý, ale spíše žíznící, udělal bych to, kdybych měl čas.

9. Četl jsem tvou knihu obsahující pastorální pravidla, útlou co do formy, obsahující hutnou nauku, plnou posvátných tajemství, lačnickému sladší nad med. I mě žíznícího tedy rač podarovat svými komentáři, jež jsi sepsal na Ezechiela vynikajícím stylem, jak jsem slyšel. Četl jsem šest Jeronýmových knih [na Ezechiela], ale nevyložil z toho ani polovinu. Uznáš-li za vhodné, pošli nám něco ze svých komentářů na Obec Boží, myslím na osvětlení poslední pasáže. Pošli také, prosím, Píseň Písní od toho místa, kde se říká: *Vydám se k Myrřové hoře, k pahorku kadidlovému*¹⁰⁹ až do konce v pojednání jiných či v tvém vlastním; prosím, abys též vyložil celkovou nejasnost v knize proroka Zachariáše, odhal jeho tajemství, aby sis tak získal vděčnost slepého západu. Naléhám nevhodně a mé požadavky jsou veliké, kdo by to neviděl? Ale ty máš velké možnosti a víš, že se má vyžadovat z mála méně a více od toho, *komu bylo víc svěřeno*¹¹⁰.

10. Nechť tě láska přiměje odpovědět, a krátkost pergamenu ať ti nebrání ve výkladu, protože hněv přerůstá do omylu a moje srdce ti dluží vzdát tolik úcty. Mně náleželo vyzývat, ptát se,

¹⁰⁸ HIERONYMUS: Epistula LIII Ad Paulinum. De studio scripturarum, In: MIGNE: Patrologia latina sv. 022, Sl. 0540, Cap. I.

¹⁰⁹ Pís 4,6

¹¹⁰ L 12,48

tuum, si gratiis accepta non negare, talentum fenerari, petenti te panem doctrinae, Christo praecipiente dare. Pax tibi, tuisque; meae indulge quod sic audacter scripsi, rogo, procacitati, beate papa, et oro ut pro me vilissimo peccatore vel semel in tuis sanctis orationibus ad communem Dominum ores.

11. Persuperfluum puto commendari tibi meos, quos Salvator quasi in suo nomine ambulantes, recipiendos esse decernit;

12. et si, ut audivi a sancto Candido tuo, hoc respondere volueris, temporis antiquitate roborata mutari non posse, manifeste antiquus error est; sed semper antiquior est veritas quae illum reprehendit.

Epistola secunda

Ad patres synodi cuiusdam Gallicanae super quaestione paschae congregatae.

1. ominis sanctis, et in Christo Patribus, vel fratribus episcopis, presbyteris, caeterisque sanctae Ecclesiae ordinibus, Columba peccator salutem in Christo praemitto.

2. Gratias ago Deo meo, quod mei causa in unum tanti congregati sunt sancti de fidei et bonorum operum veritate tractaturi, et ut tales decet, per exercitatos sensus ad discretionem boni ac mali, de discutiendis justo iudicio iudicaturi. Utinam saepius hoc

prosit. Ty bys ted' neměl popírat přijatou milost¹¹¹, ale udílet *prosícímu* dar a rozdělovat (podle Kristova přikázání) *chléb* učení¹¹². Pokoj tobě a všem s tebou; odpusť mi, Svatý otče, prosím, co jsem tu odvážně a drze napsal. Žádám tě, vzpomeň si na mě, nejubožejšího hříšníka, alespoň jednou ve svých svatých modlitbách ke společnému Pánu.

11. Zdá se mi přebytečné svěřovat ti svoje, které Spasitel ustanovil přijímat jakoby přicházeli v jeho jménu¹¹³.

12. A budeš-li chtít na toto odpovědět, jak jsem zaslechl od svatého Candida, tvého sekretáře, [věz], že to, co bylo upevněno dlouhým časem, nelze změnit; poukaž na to, že jde o velmi starý omyl; avšak pravda tu byla vždycky dříve, a omyl předcházela.

Druhý dopis

Otcům na galském sněmu svolanému kvůli otázce Velikonoc

1. Ctihodným pánům, otcům v Kristu a bratřím biskupům, kněžím i všem ostatním služebníkům svaté církve posílám v Kristu pozdrav já, hříšník Kolumbán.

2. Vzdávám díky svému Bohu, že se vás tolik z mého popudu sešlo, abyste se zabývali pravdami víry a dobrých skutků a jak se sluší, abyste vytříbenými smysly odlišili dobré a zlé a v nastolených otázkách soudili spravedlivým soudem. Kéž byste tak činili

¹¹¹ Srov. Mt 10,8

¹¹² L 6,30

¹¹³ Srov. Mt 10,40

ageretis: et licet juxta canones semel aut bis in anno pro tumultuosis hujus aevi dissensionibus semper sic servare vos non vacat, vel quam celerrime quamvis rarius potissimum hoc debuit vobis inesse studium, quo negligentibus, quique timorem haberent, et studiosi ad majorem provocarentur profectum. Ecce inquam, Deo gratia, quod vel pro me de Paschate discutiendo occasio vobis sancta effecta est synodus. Dominus noster Jesus Christus, ille princeps pastorum praestet, ut ad suae Ecclesiae utilitatem vestrum prosit consilium; et ipse Deus, qui stare solet in synagoga deorum, praesens inspiret corda suorum, ad suam ex integro voluntatem sequendam ex virtute mandatorum; ut non de solo Paschae negotio (quod jam diu ventilatum, ac diu varie a diversis auctoribus judicatum est) tractetis; sed etiam de universis necessariis observationibus canonicis, quae a multis (quod gravius est) corruptae sunt; et dum dies iudicii propior nunc est, quam tunc, aliquid adhuc districtius evangelicae religionis et apostolicae traditionis consilium iniretis: si enim evangelica mandata diligenter inquiratis, non miror quod in eis aliquantum moribus contraria inveniantur.

3. Sed sufficiat significasse unumquemque ad sui Redemptoris exemplum, ac veri pastoris formam fore informandum; qui humilitatem primum praedicans, septemque beatitudines primae paupertatis spiritus jungens in tantum docuit hominem sua sequi vestigia, ut ad veram octavi diei circumcisionem, justitiam

častěji; a přestože se nemůžete vždycky uvolnit kvůli bouřlivým svárům tohoto věku (jednou či dvakrát v roce, jak to žádají církevní předpisy¹¹⁴), přece ať se tak děje co nejrychleji i když jen zřídkakdy – to má být vaší hlavní snahou. Tak by měli vlažní nabýt bázně a horliví být podníceni k většímu pokroku. Jen si to vezměte: díky Bohu se z příležitosti k projednání otázky Velikonoc pro mě stala pro vás příležitost ke konání sněmovního zasedání. Náš Pán Ježíš Kristus, Nejvyšší Pastýř, ať skrze vás přispěje své církvi radou; a sám Bůh, který *povstal ve shromáždění Bohů*¹¹⁵, ať je přítomný a přiměje srdce svých k plnému následování své vůle podle přikázání, abyste nerokovali jen o záležitosti Velikonoc (což už se dnes přetřásá a mnoho představených o tom smýšlí jinak), ale jedněte též o různých potřebných kanonických ustanoveních, která se dnes hojně porušují. A protože je dnes den soudu blíže než tehdy, nastupte o něco přísněji cestu evangelní víry a apoštolské tradice. Protože když pozorně zvážíte přikázání, nebudu se divit, že se ukážou rozpory v chování některých.

3. Ale stačí, aby každý ukazoval příklad svého Vykupitele a šířil podobu pravého Pastýře, který nejprve hlásal pokoru a pak připojil sedmero blahoslavenství počínaje chudobou ducha a tak učil člověka následovat šlépěje, aby tak zachovával spravedlnost, došel osmého dne pravé obřízky. Protože osmero blahoslavenství je zakončeno

¹¹⁴ „...je stanoveno, aby se v každé provincií dvakrát do roka konal synod tak, aby se všichni biskupové provincie sešli dohromady..“. 5. nicejský kánon, <http://faculty.cua.edu/pennington/Canon%20Law/Nicea/CanonsCouncilNiceae.htm> (10.12.2008).

¹¹⁵ Ž 80,1

sequendo perveniret; quia beatitudo octava martyrio terminatur, eo quod non solum agendo justus, sed etiam pro justitia sustinendo martyr, regni nimirum coelestis cupidus, aut non similiter certantibus coronatur. Dum ergo, sicut scriptum est, Qui dicit se in Christo credere, debet et ipse ambulare, sicut et Christus ambulavit, id est, et pauper, et humilis, et veritatem semper cum persecutione hominum praedicans; et iterum, Qui volunt in Christo pie vivere, persecutionem patientur; et quia Fides sine operibus mortua est in semetipsa, et Dominus fatuis sola fide contentis respondet: Quia non novi vos: et bene credentibus, et Domine, Domine dicentibus promisit quod non intrabunt in regnum coelorum. Et dum non possunt, vel sui esse discipuli, vel digni se, qui non renuntiaverint omnibus quae possident, unusquisque se consideret; et si haec fixe complevit aut sustinuit, ne alienus sit a discipulis Domini nostri Jesu Christi, quia non debet degener esse filius, et discipulus Magistro non debet contraria praedicare. Qui enim non intrat per januam in ovile ovium, ille fur est et latro. Et qui fugit castigandi et vitiosis resistendi laborem, mercenarius est, non filius semper in Ecclesia mansurus.

4. Haec idcirco breviter tetigi, ut si volueritis, nos quasi inferiores, vos patres docere, hanc vocem veri Pastoris et in opere et in ore habeatis, quam suae agnoscunt oves: Non enim audi-

mučednictvím, tedy nejen jednáním je člověk spravedlivý, ale též mučedník trpící pro spravedlnost, prahnoucí po nebeském království je s podobně usilujícími korunován. Protože je psáno: *Kdo říká, že v něm zůstává (v Kristu), musí žít tak, jak žil on*¹¹⁶, to jest chudý a pokorný i přes pronásledování hlásal lidem pravdu; a podobně: *Všichni, kdo chtějí zbožně žít v Kristu Ježíši, zakusí pronásledování*¹¹⁷, a protože *víra bez skutků je mrtvá*¹¹⁸, odpovídá Pán hlupákům spoléhajícím se pouze na víru, *neznám vás*¹¹⁹ a čistě jen věřícím a těm, kdo volají ‚Pane, Pane‘ slíbil, že nevejdu do Božího království¹²⁰. A tak si nikdo nemůže myslet, že je jeho učedníkem nebo že je ho hoden, kdo se nezřekne všeho, co vlastní. A jestli kdo toto věrně splnil či vzal na sebe, ať už není služebníkem našeho Pána Ježíše Krista cizincem. Vždyť syn by neměl být nešlechtný a žák by neměl učiteli protirečit. *Kdo nevchází do ovčince dveřmi, je zloděj a lupič*¹²¹. Kdo pak utíká před povinností trestat a námahou potírat neřesti, je nádeník, ne však syn stále setrvávající v církvi.

4. Na toto vše jsem tedy ve zkratce poukázal, abyste vy, otcové, budete-li se vám to zdát vhodné a budete nás slabší chtít poučit, udělejte to tím hlasem pravého Pastýře ve vašich činech i slo-

¹¹⁶ 1J 2,6

¹¹⁷ 2Tm 3,12

¹¹⁸ Srov. Jkb 2,17.20.26

¹¹⁹ Mt 7,27

¹²⁰ Srov. Mt 7,21

¹²¹ J10,1

unt vocem alienorum, sed fugiunt ab eo, cujus vocem non agnoscunt, quae nisi actualis sit, voci veri non concordat pastoris. Nec poterit sermo efficaciter penetrare animos disciplinatorum ab ore prolatus mercenarii, hoc signum habens, quod ipse primus non audit quod ab eo non auditur. Et quod prior actibus contempsit Magister nudo non potest tradere verbo ad conservandi exemplum.

5. Simul ergo omnes, sive clerici, sive monachi, istos primum canones veros ac singulares Domini nostri Jesu Christi similiter compleamus, et sic postea tumore superbiae deposito, unum in reliquis scribere. Si omnes humiles simus et pauperes pro Christo voluntarii, qui pro nobis pauper factus est, cum dives esset; postea per humilitatem de terra vitiorum, ac per voluntariam evangelicae admonitionis paupertatem diversis cupiditatibus depositis, curisque mortalibus detrusis, velut amputatis diversitatis ac discordiae causis, omnes filii Dei veram pacem et integram charitatem per morum similitudinem, et unius voluntatis aequalitatem inter se invicem habebunt. Multum namque nocuit nocetque ecclesiasticae paci morum diversitas, et varietas traditionum; sed tamen si, ut dixi, venena superbiae et invidiae, vanae gloriaeque per Salvatoris nostri praeceptum ad exemplum dicentis: Discite a me quia mitis sum et humilis corde, et reliqua, humilitatis verae exercitiis curare primum festinamus, sine ullo deinceps scandalo, omnes perfecti, odio deleti, sicut discipuli Domini nostri Jesu Christi, nos invicem ex toto corde diligemus. Etsi

vech, který ovce poznají, za cizím však nepůjdou, ale utečou od toho¹²², koho hlas nepoznávají, neodpovídá hlasu pravého pastýře, neprokazuje-li se skutky. Slova z úst nádeníků nemohou účinně zasáhnout duše učedníků, a vyznačují se tím, že sám učitel nenaslouchá sobě a neslyší jej ani ostatní; a co dříve nabyl učitel skutky, nemůže vydávat jako příklad k následování holým slovem.

5. Všichni tedy společně - klerici i mniši - nejdříve tato pravá a vzácná pravidla našeho Pána Ježíše Krista upřímně žijme, a pak bez přítěže vypínavosti se ve zbytku pojďme shodnout na jednom závěru. Uvolíme-li se být pokorní a chudí kvůli Kristu, *byl bohatý, ale pro nás se stal chudým*¹²³, pak skrze pokoru a dobrovolnou chudobu podle učení evangelia - bez všelijakých žádostivostí, s potlačenou péčí o vše pomíjivé a zbaveni pohnutek svárlivosti a rozpornosti - dojdou všichni synové Boží pravého pokoje a vzájemné lásky skrze spřízněnost zvyklostí a skrze vzájemnou shodu vůlí.

Pokoji v církvi totiž tuze uškodila a stále škodí různost v předpisech a různost tradic. A přece, jak jsem už napsal, jestli se zřekneme jedu domýšlivosti, nenávisti a marné slávy podle příkladu slov našeho Spasitele: *Učte se ode mě, neboť jsem tichý a upřímného srdce* a tak dále¹²⁴, spěchejme konat nejprve skutky pravé pokory a až pak prosti jakéhokoli pohoršení, bez nenávisti, jako služebníci Ježíše Krista, našeho Pána, budeme se navzájem ze srdce milovat. A existuje-li nějaká různost tradic, jako je ohledně Velikonoc, pak pokud se nemohou dohodnout ani

¹²² J10,5

¹²³ 2K 8,9

¹²⁴ Mt 11,29nn

aliqua sit traditionum diversitas, sicut et de Paschate, dum non possunt humiles contendere, neque talem consuetudinem habet; dum cito veriora cognoscent qui eodem proposito, eodemque desiderio veritatis agnoscendae, similiter quaerunt quod rectius sequantur, quando nemo vincitur nisi error, et quando nullus in se, sed in Domino gloriatur; quaeramus itaque simul, quaeso vos, o amantissimi patres ac fratres, et videamus qualis verior sit traditio, vestra an fratrum vestrorum in Occidente. Omnes enim ecclesiae totius Occidentis (sicut in tomo responsionis meae quem vobis nunc misi, licet ante triennium scriptum, indicavi) non respiciunt [An. recipiunt?] fieri debere Resurrectionem ante Passionem, id est, ante aequinoctium Pascha, et vigesimam lunam non excedunt, ne sine auctoritate veteris Testamenti sacramentum Novi Testamenti agant. Sed haec alias, alioquin quid quidem illi sentiunt de Pascha sive papae per tres tomos innotui, et adhuc sancto fratri vestro Arigio brevi libello hoc idem scribere praesumpsi.

6. Unum itaque depono a vestra sanctitate, ut cum pace et charitate meam comportetis insipientiam, ac superbam, ut aiunt quidam, scribendi praesumptionem, quam necessitas extorsit, non vanitas, ut ipsa probat vilitas [utilitas]; et quia hujus diversitatis auctor non sim, ac pro Christo Salvatore communi Domino ac Deo in has terras peregrinus processerim, deprecor vos per communem Dominum, et per eum qui iudicaturus est vivos ac mortuos adjuro, si mereamini ab eo agnoscere. qui multis dicet: Amen

pokorní, ať ani v církvi neplatí takový zvyk¹²⁵. Pokud rychle poznají věci bližší pravdě ti, kdo se stejným předsevzetím, se stejnou touhou poznat pravdu zároveň hledají, co upřímněji následovat, zatímco nevíteží nikdo – jen omyl, a každý se chlubí ne v sobě, ale v Pánu. Úpěnlivě vás žádám, milovaní otcové a bratři, hledejme společně a uvidíme, či tradice je pravdivější – ta vaše či tradice vašich západních bratří. Všechny církevní obce celého západu (jak už jsem uvedl ve své knize odpovědí, kterou jsem vám poslal, ač jsou tomu již tři roky, co jsem ji sepsal) nemají za to, že by Vzkříšení mělo předcházet Umučení, to je dřív, než nastane jarní rovnodennost a ne později než dvacátý den a už vůbec by neměli hájit novozákonní slavnost bez opory ve Starém zákoně. Ale o tom jindy. Obeznámil jsem již svatého otce ve třech knihách s jejich názorem na Velikonoce, a to samé jsem v krátké knížce napsal i vašemu svatému bratru Arigiovi.

6. Také žádám od vaší svatosti jedno: abyste pokojně a s porozuměním snášeli mou nevědomost, a podle některých i spisovatelskou, nabubřelou opovážlivost, která vyvstala z potřeby – ne z vychloubavosti – jak to dokazuje [moje] bezvýznamnost. Já nejsem původcem tohoto rozdělení, sám jsem pro Krista Spasitele, nám společného Pána a Boha, do těchto zemí jako poutník přišel, velmi vás prosím skrze našeho společného Pána, skrze toho, *který bude soudit živé i mrtvé*¹²⁶, zapřísahám vás, jestli chcete, aby vás poznal

¹²⁵ Srov. 1K 11,16

¹²⁶ 2Tm 4,1

dico vobis, quia nunquam novi vos, ut mihi liceat cum vestra pace et charitate in his silvis silere et vivere juxta ossa nostrorum fratrum decem et septem defunctorum, sicut usque nunc licuit nobis inter vos vixisse duo lecum annis, ut pro vobis, sicut usque nunc fecimus, oremus ut debemus.

Capiat nos simul, oro, Gallia, quos capiet regnum coelorum, si boni simus meriti. Unum enim regnum habemus promissum, et unam spem vocationis in Christo, cum quo congregabimus, si tamen prius hic cum eo patiamur, ut et simul cum eo glorificemur. Ego scio quod multis superflua videbitur haec mea loquacitas; sed melius judicavi, ut et vos sciretis quae nos et hic tractamus et cogitamus inter nos. Hi sunt enim nostri canones, dominica et apostolica mandata: in fides nostra est: haec arma, scutum et gladium: haec apologia: haec nos moverunt de patria: haec et hic servare contendimus, licet tepide; in his usque ad mortem perseverare et oramus, et optamus, sicut et seniores nostros facere conspeximus. Vos vero, Patres sancti, videte quid faciatis ad istos veteranos pauperes et peregrinos senes: ut ego arbitrator, melius vobis erit illos confortare quam conturbare.

7. Ego autem ad vos ire non ausus sum, ne forte contenderem praesens contra Apostoli dictum dicentis: Noli verbis contendere; et iterum: Si quis contentiosus est, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei. Sed confiteor conscientiae meae secreta, quod plus credo traditioni

ten, který mnohým poví: *Amen, pravím vám, nikdy jsem vás neznal*¹²⁷, abych mohl ve vašich lesích mlčet ve vašem pokoji a lásce a žít u ostatků našich 17 zemřelých bratří, jak nám až doposud bylo umožněno prožít mezi vámi 12 let, v nichž jsme se za vás až doposud modlili, jak nám bylo uloženo.

Modlím se za to, aby nás jednou pojalo nebeské království, jako nás teď pojímá Galie, vytrváme-li v dobru, dojdeme odměny. Máme totiž slíbené jediné království, jednou naději v povolání v Kristu, s nímž budeme vládnout¹²⁸. Vždyť když s ním budeme nejdřív tady trpět, budeme s ním potom oslaveni. Jsem si vědom, že se tato nadnesená slova budou mnohým jevit jako plané řeči, ale raději jsem je pronesl, abyste také vy věděli, o čem tu mezi sebou hovoříme a uvažujeme. Toto jsou naše kánony, příkazy Pána a apoštolů: na nich spočívá naše víra; toto je naše zbroj, štít a meč – naše obrana; to nás vyvedlo z vlasti; tohle zde hodláme zachovávat, ačkoli jen nedokonale, a vytrvat v tom až do smrti; modlíme se a usilujeme o to, jak jsme to viděli u našich starších. Hledte, svatí otcové, co způsobujete těmto chudým starcům a letitým poutníkům. Myslím, že by pro vás bylo lépe je posilovat než uvádět ve zmatek.

7. Já sám jsem se však neodvážil přijít k vám, abych snad neodporoval slovu Apoštola: *nepřete se o slova*¹²⁹ a jinde: *Chce-li někdo umíněně na tom trvat, tomu říkám: Není to obyčejem ani u nás, ani v ostatních církvích Božích*¹³⁰. Avšak přiznávám své nejniternější smýšlení, totiž že ohledně slavení Velikonoc vě-

¹²⁷ Mt 7,23

¹²⁸ Srov. 2Tm 2,12

¹²⁹ 2Tm 2,14

¹³⁰ 1K 11,16

patriae meae juxta Do....., et calculum LXXXIV annorum et Anatolium, ab Eusebio Ecclesiasticae Historiae auctore episcopo, et sancto Catalogi scriptore Hieronymo laudatum, Pascha celebrare, quam juxta Victorium nuper dubie scribentem, et ubi necesse erat, nihil definientem, ut ipse in suo testatus est prologo: qui post tempora D. Martini, et D. Hieronymi, et papae Damasi, post centum et tres annos sub Hilario scripsit. Vos vero eligite ipsi quem sequi malletis, et cui melius credatis juxta illud Apostoli: Omnia probate; quod bonum est tenete. Absit ut ego contra vos contendam congregandum, ut gaudeant inimici nostri de nostra Christianorum contentione, Judaei scilicet, aut haeretici, sive pagani gentiles. Absit sane, absit; alioquin aliter [Leg. inter] nos potest convenire, ut aut unusquisque in quo vocatus est, in eo permaneat apud Dominum, si utraque bona est traditio: aut cum pace et humilitate sine ulla contentione libri legantur utriusque; et quae plus Veteri et Novo Testamento concordant, sine ullius invidia serventur.

Nam si ex Deo est, ut me hinc de loco deserti quem pro Domino meo Jesu Christo de transmare expetivi, propellatis, meum erit illud propheticum dicere: Si propter me haec tempestas est super vos, tollite me, et mittite me in mare, ut commotio haec quiescat a vobis. Vestrum tamen prius sit more illorum nautarum naufragum conari eripere visceribus pietatis, et ad terram navem trahere, sicut illi, licet ethnici, fecerunt Scriptura narrante: Et

řím víc tradici své vlasti podle učení a výpočtu 84 ročního cyklu a podle Anatolia, vychváleného biskupem Eusebiem – autorem Církevních dějin – a svatým Jeronýmem – pisatelem Katalogu, než nějakému Viktoriovi, který začal psát teprve nedávno, pochybným stylem a kde se mu to hodilo i naprázdno – jak se on sám usvědčuje v předmluvě, kterou napsal za Hilaria, 103 let po časech Martina, Jeronýma a papeže Damasa. Vy sami tedy uvažte, koho spíše následovat a komu spíš věřit – podle slov Apoštola: *Všecko zkoušejte, dobrého se držte*¹³¹. Daleko ať je ode mne, abych se s vámi začal přát, takže by naši nepřátelé měli z hádky nás – křesťanů – radost, totiž Židé, sektáři nebo pohanské národy. K tomu ať vůbec nedojde. Nakonec se můžeme shodnout jinak: buď každý zůstane před Pánem u toho, co zastává¹³² – za předpokladu, že jsou obě zvyklosti správné – nebo se v pokoji, s pokorou a bez napětí přečtou knihy obou tradicí a která z nich věrněji odpovídá Starému a Novému zákonu, ta ať se bez zlé vůle zachovává.

A je-li to Boží vůle, abyste mě vyhnali odtud z pustiny, kam jsem se pro Ježíše Krista, mého Pána, vypravil za moře, ať se uplatní na mně slova: *Vezměte mě a uvrhněte do moře, a moře vás nechá na pokoji. Víím, že vás tahle veliká bouře přepadla kvůli mně*¹³³. Nejdříve se tedy pokuste po způsobu oněch troskotajících námořníků vytrhnout skutky zbožnosti, a tak přivést loď k pevnině jako ti pohané, o nichž vypravuje Písmo: *Ti muži však veslovali, aby se vrátili*

¹³¹ 1Te 5,21

¹³² Srov. 1K 7,20

¹³³ Jon 1,12

conabantur viri redire, inquit, ad terram, et non poterant, quia mare ibat, et exsurgebat magis fluctus. Postremo in calce dicti, licet praesumptuose, suggero, ut quia in via hujus saeculi spatiosa, lata, et multi ambulantes currunt ad computa arcta, si aliqui pauci inveniuntur, qui per angustam portam et arctam quae ducit ad vitam, juxta praeceptum Domini gradientur, potius a vobis ad vitam transmittantur, quam prohibeantur; ne forte et vos cum Pharisaeis sermo Domini suggillet dicentis: Vae vobis, Scribae et Pharisaei, quia clauditis regnum coelorum ante homines, et nec vos intratis, nec sinitis introeuntes intrare.

8. Sed dicet aliquis: Nunquid nos non intramus in regnum coelorum? Quare non potestis juxta gratiam Domini, si efficiamini sicut parvuli, humiles scilicet et casti; simplices et innocentes in malo, prudentes tamen in bono, placabiles et iram in corde non tenentes? Sed complere haec omnia mulieres saepe videntes, et circa mundi facultates saepius rixantes et irascentes difficillime possunt. Idcirco nostri semel mundo renuntiantes, et causas vitiorum ac fomites jurgiorum in primis amputantes, facilius nudos, quam divites sermonem Domini posse complere arbitrantur. Ante istas etenim quatuor res regnum coelorum non intratur, sicut S. Hieronymus trium testis est, et quarti Basilius, qui juxta evangelici vim dicti mores exponunt infantium. Infans enim humilis est, non laesus meminit, non mulierem videns concupiscit, non aliud ore

na peoninu, ale marně. Moře se proti nim bouřilo ještě víc¹³⁴. Nakonec vás nabádám, i když předpojatě, protože po prostorné a široké cestě tohoto světa jdou mnozí¹³⁵, mnozí běží do široké brány, zatímco je pouze několik málo těch, kdo podle příkazu Pána kráčejí k úzké a těsné bráně vedoucí k životu; ať tedy od vás vcházejí do života a vy jim v tom nebraňte. Abyste pak nebyli zahanbeni spolu s farizeji slovem Pána: *Běda vám, zákoníci a farizeové, pokrytci! Zavíráte lidem království nebeské, sami nevcházíte a zabraňujete těm, kdo chtějí vejít*¹³⁶.

8. Někdo však namítne: Copak my nevcházíme do nebeského království? Proč nemůžete být v souladu s Boží milostí, když jste byli učiněni jako děti¹³⁷, pokorní a čistí; prostí a nezkušení ve zlu a moudří v dobru¹³⁸, být smírní a nepěstovat v srdci hněv? Ale ti kdo často hledí na ženy, rozčilují se a hněvají nad světskými starostmi jsou těžko schopni to vše splňovat. Proto by pro nás, kteří jsme jednou svět odmítli a odstranili příčiny neřestí, mělo být snazší zachovávat slovo Boží, když jsme prostí spíše než majetní. Jsou tu čtyři věci, kvůli nimž se nevchází do Božího království, jak svědčí svatý Jeroným o třech a o čtvrté svatý Bazil, kteří ukazují na nemluvně, jak o něm evangelium učí. Nemluvně je pokorné, nepamatuje si příkoří, nevzplane žádostivostí při pohledu na ženu a nemluví nic jiného, než co má na srdci. A to, jak jsem už řekl, bude lépe zacho-

¹³⁴ Jon 1,13

¹³⁵ Srov. Mt 7,13-14

¹³⁶ Mt 23,13

¹³⁷ Srov. Mt 18,3

¹³⁸ Srov. Ř 16,19

aliud corde habet. Quae, sicut dixi, melius servabit vacans, et videns quod Deus ipse sit Dominus, quam diversa videns et audiens. Nullus detrahat silentii bonis; nisi enim tepescant, secreti melius vivunt quam publici, excepta austeriore adhuc vita, quae majorem licet mercedem. Ubi enim durior pugna, ibi gloriosior invenitur corona. Ipsi ergo non credunt bonis secretis (ut sanctus ait Gregorius) qui publica mala non devitant. Inde sanctus Hieronymus haec sciens jussit episcopos imitari apostolos, monachos vero docuit sequi Patres perfectos. Alia enim sunt et alia clericorum et monachorum documenta, et longe ab invicem separata.

Unusquisque quod arripuit, servet, sed toti Evangelium et utriusque, ac si unius corporis membra una consonantia Christum omnium caput sequantur per sua propria mandata, quae sunt ab eo ostensa in pace et charitate perfecta esse. Quae duo perfici perfecte non possunt nisi a veris humilibus, et ab unanimiter spiritualibus Christi mandata complentibus, Domino ipso testante: Si diligitis me, mandata mea servate. Hoc est mandatum meum, ut diligatis invicem sicut et ego dilexi vos. In hoc enim scient omnes quia mei discipuli estis, si vos invicem diligatis. Tunc ergo potest certa esse unio animorum, et pax et charitas per Spiritum sanctum diffusa visceribus credentium, quando similiter mandata divina complere omnes desiderant: nam quanta sit dissimilitudinis in actualibus studiis mensura, tanta erit pacis et charitatis inter imperfectos fictura. Ut ergo in charitate non ficta

vávat svobodný, který uznává, že Hospodin je Bůh¹³⁹, než člověk, jenž vidí a slyší všechno kolem. Nikdo ať nesnižuje dobrodiní mlčením; pokud nezvlažní, oddělení žijí lépe než ti ve společenství, tedy kromě ještě přísnějšího života, který s sebou nese ještě hojnější odměnu; kde je krutější bitva, tam je i slavnější koruna. Naproti tomu se nepřipisují ctnosti těm, jak pravil svatý Řehoř, kdo se nevyhýbají veřejnému zlu. Proto s vědomím toho nařídil svatý Jeroným biskupům následovat apoštoly, mnichy pak učil následovat dokonalé otce. Klerici a mniši mají totiž odlišná pravidla, dost od sebe odlišná.

Každý ať zachovává, co na sebe přijal; všichni ať zachovávají evangelium a obě strany, jako údy jednoho těla v souladu, následují Krista – Hlavu všech – skrze svá vlastní pravidla, která jim byla od něj zjevena, aby je naplňovali v lásce a pokoji. Což oba nemožou dokonale zachovávat, nejsou-li v pravé pokoře, duchovně nejednomyslní a jestliže neplní Kristova přikázání, jak o tom svědčí Pán: *Milujte-li mne, budete zachovávat má přikázání*¹⁴⁰, *to je mé přikázání, abyste se milovali navzájem, jako jsem já miloval vás*¹⁴¹, *neboť podle toho všichni poznají, že jste moji učedníci, budete-li mít lásku jedni k druhým*¹⁴². Tehdy bude moci vzniknout pevné duchovní spojení, pokoj a láska, skrze Ducha svatého vylitého do nitra věřících, až budou všichni stejně toužit zachovávat Boží přikázání; neboť jaká je míra nepodobnosti v současných snahách, takové bude i předstírání pokoje a lásky mezi nedo-

¹³⁹ Srov Ž 46,11

¹⁴⁰ J 14,15

¹⁴¹ J 15,12

¹⁴² J 13,35

nos invicem amemus, Domini nostri Jesu Christi praecepta diligenter consideremus, et intellecta complere festinemus, ut per suam doctrinam uno impetu fervoris nimii tota ad coelestia festinet Ecclesia. Praestet hoc nobis sua gratuita gratia, ut omnes mundum horreamus, et illum solum amemus, illumque cum Patre et Spiritu sancto desideremus, cui gloria in saecula saeculorum. Amen.

9. De caetero, Patres, orate pro nobis, sicut et nos facimus, viles licet, pro vobis, et nolite nos a vobis alienos reputare; unius enim sumus corporis commembra, sive Galli, sive Britanni, sive Iberi, sive quaeque gentes. Ideo gaudeamus omnes gentes in cognitione fidei et agnitione Filii Dei; et festinemus omnes occurrere in virum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Jesu Christi; in quo nos invicem amemus, invicem laudemus, invicem emendemus, invicem visitemus, invicem oremus, ut cum eo regnemus invicem, et exsulemus. Date, quaeso, veniam meae loquacitati ac procacitati supra vires laboranti, patientissimi atque sanctissimi Patres quique et fratres.

Epistula tertia

Ad N. papam

1. Domino sancto et in Christo apostolico Patri papae Columba peccator in Christo salutem.

2. Jam diu omnes sedi apostolicae praesidentes, dulcissimos omnibus praesules fidelibus, ac merito apostolici honoris reverendissimos Patres

konalými. A tak se milujme navzájem nepředstíranou láskou¹⁴³, uvažujme rádi nad příkázáními našeho Pána Ježíše Krista, až je pochopíme, spěchejme je naplnit, aby skrze jeho učení celá církev spěla v zápalu nadšení do nebeských míst. Kéž nám jeho milost toto udělí, abychom všichni vyhýbajíc se světu milovali jeho samého a žádali si jeho spolu s Otcem a Duchem svatým, jemu buď sláva na věčné věky. Amen.

9. Co se týče ostatního, otcové, modlete se za nás, jako i my za vás, jakkoli ubozí, a nemyslete si, že bychom se vás stranili; všichni jsme spoluúdy těla, ať už Galové, Britové, Španělé nebo jakýkoli jiný národ. Všechny národy se proto radujme z poznání *víry a poznání Syna Božího* a spěchejme *dorůst zralého lidství, měřeno mírou Kristovy plnosti*¹⁴⁴, v něm se všichni milujme, navzájem chvalme, navzájem napravujme, povzbuzujme, navzájem se za sebe modleme, abychom s ním kralovali a jásali. Mějte, prosím, trpělivost s mou umliveností a bezprostředností muže pracujícího nad své síly, nejvýš trpěliví a svatí otcové a bratři.

Třetí dopis

Papeži N.

1. Svatému pánu v Kristu, apoštolskému otci, papeži N.¹⁴⁵, posílá pozdrav v Kristu hříšník Kolumbán.

2. Už dlouho jsem v duchu toužil navštívit a potěšit všechny, kdo sedí na apoštolském stolci, nejdražší knížata všech věřících, nejctihodnější otce

¹⁴³ Srov. 2K 6,6

¹⁴⁴ Ef 4,13

¹⁴⁵ Papež Sabian, Bonifác III. nebo Bonifác IV.; viz Stručná charakteristika listů.

visitare spiritu et consolare cupiens, nunc usque votis pro diversis hujus aevi frigoribus, et tumultuosis gentium seditioibus interjacentium, ac si marina trabe interclusus, satisfacere non potui, insuavi scilicet, intransmebitique, non tam thetis visibilis, quam intelligibilis dorso, quod optime nostis, nobis opposito.

Idcirco semel et bis Satanas impedit portitores nostrorum ad bonae memoriae papam conscriptorum Gregorium olim apicum in subjectis positorem, qui tibi quoque offerendi discutendique a nostra transmittuntur vilitate, non tam superba, ut per verba demonstratur, diabolica praesumptione, quam nostrae regionis ritus observantiae, quae calcarent verae computationis necessaria probatione, dum non eosdem terminos scandunt libri nostrae provinciae, et istorum liber Gallorum, qui a nostris viris non recipitur per duo loca magistris, sicut in epistolis nostrae parvitas, quantum potuimus, ad supra dictum beatum papam, licet praesumptuose, indicare pro viribus studuimus.

Itaque ne si eadem iterarem, ad te quoque scribendo fastidium potius generarem, quam ingenium probare utrorumque auctorum tibi, ut decet, reservarem, cum salutationum condignis officiis preces tantum ad te per Dominum nostrum Jesum Christum et Spiritum sanctum, et per unitatem fidei nostrae quae invicem est, qua unum Patrem nostrum qui est in coelis, ex quo omnia, et unum Redemptorem nostrum Filium Dei, per quem omnia, et unum Spiritum sanctum in quo omnia, corde credimus, et ore confitemur, unum Dominum esse in

v apoštolské hodnosti obdařené Duchem; kvůli rozličným záležitostem tohoto času, bouřlivým rozbrojům okolních národů i kvůli jakési mořské nemoci jsem tomu dosud nemohl učinit zadost, bránila mi v tom nepříjemná a nepřekonatelná mořská nevolnost, která jak víte, není rázu hmotného jako spíš intelektuálního.

Již jednou či dvakrát zabránil satan našim poslům s dopisy pro papeže Řehoře, blažené paměti, kdysi napsané na daná témata, která také tobě nabízí ke zvážení naše ubohost ne tak smělá, aby se s ďábelskou drzostí vyjadřovala slovy, tedy ohledně observance a ritu našeho kraje, který by prý potřeboval být nutně přezkoušen pravými výpočty, zatímco knihy našeho kraje a ta jejich galská kniha, kterou od nás kvůli dvěma místům nepřijali naši učitelé, nedochází ke stejným závěrům, snažili jsme se poukázat, nakolik to pro nás bylo možné, v dopisech naší maličkosti výše jmenovanému papeži, i když snad přehnaně.

Proto abych nevyvolal spíše znechucení než přezkoušení ducha/závěrů obou autorů, kdybych o tom napsal znovu ještě tobě, jen to zmiňuji; spolu s náležitými pozdravy před tebou vyžívám prosby – skrze našeho Pána Ježíše Krista a Ducha svatého a skrze jednotu naší [společné] víry, v níž věříme v srdci v jednoho Otce, který je v nebi a stvořil všechno a v jednoho Vykupitele, Syna Božího, pro něhož vše bylo stvořeno, i v jednoho Ducha svatého, v němž je všechno stvořeno¹⁴⁶ a ústy vyznáváme jednoho Boha v Trojici a Trojici v jednotě, každou

¹⁴⁶ Srov. 1K 8,6; Ř 11,36

Trinitate, et Trinitatem in Unitate, unamquamque scilicet personam plenum Dominum, et totas tres personas unum Dominum fundimus, ut nobis peregrinis laborantibus tuae piae sententiae praestes solatium, quo, si non contra fidem est, nostrorum traditionem robores seniorum, quo ritum Paschae, sicut accepimus a majoribus, observare per tuum possimus iudicium in nostra peregrinatione.

Constat enim nos in nostra esse patria dum nullas istorum suscipimus regulas Gallorum, sed in desertis sedentes, nulli molesti, cum nostrorum regulis manemus seniorum, pro quibus defendendis, sive ad vos, ut dixi, apostolicos Patres; sive ad istos nostros vicinos fratres, nostros in Christo patres scripsimus istas, quas haec chartula tibi commendat epistolas; ut quia dum meritis satisfacere non potuimus, utpote tumultuantibus potius quam ratiocinantibus, vestrae mata [Leg. matura] punctum auctoritatis postulamus, cum iudicio inter justos possimus vivere cum ecclesiasticae pace unitatis, sicut sancti Patres, Polycarpus scilicet et papa Anicetus sine scandalo fidei, imo cum integra charitate separantes, unusquisque quod accipit servans, et in quo vocatus est, permanens, docuerunt.

3. Vale, dulcissime in Christo papa; memor nostri in sanctis orationibus juxta sanctorum cineres, et in piissimis sanctionibus juxta Constantinopolitanae synodi centum quinquaginta auctores, ecclesias Dei in barbaris gentibus constitutas, suis vivere legibus sicut edoctas a Patribus judicantes.

Epistola quarta

osobu pak [vyznáváme] jako celého Boha a všechny tři osoby jako celého Boha – dej nám namáhajícím se poutníkům svatou útěchu svého úsudku, v němž nás ujistíš, že, není-li proti víře tradice našich starců, od nichž jsme řád Velikonoc přejali, můžeme je podle tvého slova zachovávat v cizí zemi.

Je totiž známo, že dokud jsme ve své vlasti, nepřijímáme žádná pravidla nějakých Galů, ale zůstáváme v pustinách a bez nechuti se držíme ustanovení našich starších, na jejichž obranu jsme ať už Vám, jak jsem řekl, apoštolským Otcům, či těmto našim sousedním bratřím, našim Otcům v Kristu, sepsali ony dopisy, které Ti má doporučit tento list. Jelikož jsme nebyli schopni dát zadostiučinění svými zásluhami, jak jen možno, spíše hřmotnými než vypočítavými, žádáme hlas Tvé zralé autority, abychom s Tvým rozsudkem mohli žít v míru církevní jednoty mezi spravedlivými, jak učili svatí Otcové, totiž Polykarp a papež Anicetus, bez poskvrny víry, vytrvale v neporušené lásce – každý zachovává, co dostal, a zůstává v tom, v čem byl povolán.

3. Buď zdrav, nejmilejší papeži v Kristu; pamatuj na nás ve svatých modlitbách u ostatků svatých a ve zbožných ustanoveních v souladu se 150 autory konstantinopolského synodu, kteří rozhodli, že Boží církve založené mezi barbarskými národy mají žít podle svých zákonů, jak byly předány od Otců.

Čtvrtý dopis

Ad discipulos et monachos suos

1. Dulcissimis suis filiis, discentibusque charissimis, fratribus frugalibus, cunctis simul monachis suis, Columba peccator in Christo salutem mittit.

2. Pax vobis, sicut Dominus optans dixit discipulis suis, sit et salus et sempiterna charitas. Haec tria tribuat vobis Trinitas cum eo [Forte ea], et inter vos custodiat cum voto meo. Studii mei magnitudine erga salutis vestrae intuitum solus novit qui dedit, et desiderium meum erga doctrinae vestrae profectum; sed quia juxta sermonem Domini orta est tribulatio et persecutio propter verbum, [0270B] nulla nunc alia admonitio vobis congruit, nisi ut caveatis ne sitis terra illa petrosa quae semina non potest, sui tenuitate cespitis, accepta nutrire; ne et de vobis dicat Dominus: Orta autem tribulatione et persecutione propter verbum, continuo scandalizantur. Nos ipsi scimus quod cum gaudio et fervore suscepimus verbum Domini: caveamus nunc, ne simus temporales. Patientia nobis necessaria est, ut probatio fidei nostrae, sicut scriptum est, sit pretiosior auro. Scitote quod circa caduca contentio est, circa regnum coelorum est: non est novum pugna sit et contentio circa regnum. Neque speretis quod homines per se vos persequantur: daemones sunt in his qui invident bonis vestris; contra quos arma Dei arripite, quae demonstrat Apostolus, et viam facite in coelum; jugulatis illis orationum ferventium ac

Svým žákům a mnichům

1. Svým nejmilejším Synům a nejdražším žákům, klášterním bratřím a zároveň svým mnohým mnichům, posílám já, hříšník Kolumbán, pozdravení v Kristu.

2. Pokoj s vámi, jak to i Pán přál svým učedníkům, a spása a věčná láska. Tyto tři dary ať vám udělí Trojice a střeží mezi vámi spolu s mou modlitbou. Velikost mého úsilí o vaši spásu zná jen ten, kdo mi ji daroval spolu s touhou po vašem pokroku v nauce. Protože však vyvstala podle slov Pána *tíseň a pronásledování pro to slovo*¹⁴⁷, žádná další výstraha vám teď není třeba, než abyste se vystříhali být tou *skalnatou půdou*¹⁴⁸, která nemůže uživit semínka svou jalovostí. Ať o vás Pán neřekne: *přišla tíseň a pronásledování pro to slovo a odpadli*¹⁴⁹. My ale víme, že slovo Boží přijímáme s radostí a nadšením. Vystříhejme se být lidmi žijícími pro tento svět. Máme zapotřebí vytrvalosti¹⁵⁰, *aby se pravost naší víry ukázala dražcennější nad zlato*¹⁵¹, jak je psáno. Vězte, že ohledně posledních věcí se vedou rozepře a co se týká království nebeského, není nic nového, že se o něj musí vést boje a spory. Nedomnívejte se, že vás budou lidé následovat sami od sebe. Kdo pohrdá vašimi dobry, má v sobě zlé duchy – proti takovým obraťte své zbraně, jež jmenuje Apoštol¹⁵², a kráčejte k nebi, střílejte po nich modlitbami jakoby to byly šípy. O cokoli se totiž jednomyslně modlíte s vírou, bude vám dáno. Hleďte, abyste byli jednoho srdce a jedné duše¹⁵³.

¹⁴⁷ Mt 13,21

¹⁴⁸ Srov. Mt 13,20

¹⁴⁹ Mt 13,21

¹⁵⁰ Srov. Ž 10,36

¹⁵¹ 1Pt 1,7

¹⁵² Ef 6,13

¹⁵³ Srov. Sk 4,32

si quibusdam sagittis. Quidquid enim cum fide et unanimitate oraveritis, dabitur vobis: sed videte ut unum cor et anima una sitis, ut mercede praesenti accipiatis quidquid salutiferum petieritis a Patre Domini nostri Jesu Christi, nostroque communi omnium Patre, juxta promissum Domini nostri dicentis: Si convenerint duo ex vobis super terram, de omni re quamcunque petierint, fiet eis a Patre meo qui in coelis est. Alioqui si non unum velle et unum nolle habetis, melius est ut non simul habitetis. Ideo mando ego vobis, ut omnes qui mihi ex corde volunt consentire, et sensum agnoscunt meum et amant, sint cum vero sequace meo Attala, qui aut sit ibi, aut post me velit venire, suae sit electionis: suo enim sensui animarum vestrarum periculum, vos illi obedite. Sed si ille venire voluerit, Valdolenus sit praepositus, quia cito Deo auxiliante poterit intelligere certum. Sed interim cavete ne sit inter vos, qui unum votum habeat inter vos, quicumque ille fuerit: plus enim nobis nocuerunt, qui apud nos unanimes non fuerunt.

3. Tu scis, amantissime Attala, qui sensui tuo onerosi sint; depone continuo, tantum cum pace deponas et cum regulae unitate, tantum Libranum honora, et semper Valdolenum tene, si illic sit cum congregatione; bene illi Deus faciat, humilis fiat, et meum illi da osculum, quod tunc festinans non habuit. Tu vero indolis imbuendae scis diu votum meum; si videris illic profectum animarum, sta ibi; si videris pericula, veni inde: pericula autem dico, discordiae pericula; timeo enim ne et illic propter Pascha sit discordia, ne forte, diabolo insidiante, vos alienare velint, si cum eis

Jen tak obdržíte odměnu již tady, ať je to cokoli spásonosného, oč prosíte Otce našeho Pána Ježíše Krista a našeho společného Otce, podle příslibu našeho Pána: *shodnou-li se dva z vás na zemi v prosbě o jakoukoli věc, můj nebeský Otec jim to učiní*¹⁵⁴. Jestli však nejste zajedno v tom, co chtít a co odmítnout, bude lepší, když budete žít každý sám. Proto vám ukládám, aby všichni, kteří jsou mi ze srdce nakloněni, chápou moje smýšlení a mají mě v lásce, následovali Attalu – ať už je tam nebo by se chtěl vydat za mnou, to je na něm. Vždyť on vidí nebezpečí pro vaše duše – buďte ho poslušni. Jestliže by chtěl přijít, ať je představeným Valdolenus, s Boží pomocí je totiž rozvážný. Mezitím se mějte na pozoru, aby mezi vámi nebyl někdo, kdo smýšlí jinak než vy, ať už by to byl kdokoli. Neboť působí nám větší škodu ti, kdo jsou mezi námi nesvorní.

3. Sám víš, nejdražší Attalo, kdo jsou největším břemenem tvému smýšlení; zbav je postavení v poklidu a podle řehole. Jen Librana cti a vždycky se drž Valdolena. Je-li tam ve společenství, Bůh mu prokáže dobro a on se stane pokorným. Předej mu moje políbení pokoje, jež tehdy ve spěchu nedostal. Už dlouho znáš můj záměr s neklidným duchem: jestli tam spatříš dokonalou duši, zůstaň; jestli se ukážou nebezpečí, odejdi; mám na mysli nebezpečí nesvornosti. Bojím se totiž, aby i tam nepronikl spor o slavení Velikonoc, a tak aby vás ďábel svými podlostmi nezneprátelil, když už

¹⁵⁴Mt 18,19

pacem non teneatis: infirmius enim nunc sine me ibi stare videmini. Idcirco cauti estote, considerantes tempus, quo sanam non sustinent doctrinam. Vos ipsos docete, et qui velint audire: tantum inter vos non sit qui unum non sit. Paci enim maxime provide, sollicitus semper servare unitatem spiritus in vinculo pacis. Quid enim prodest habere corpus, et non habere cor? Fractus sum, fateor, hac causa, dum volui totos adjuvare, qui, cum loquebar illis, impugnabant me gratis: et dum omnibus credidi, pene factus sum stultus. Ideo tu prudentior esto: nolo subeas tantum onus, sub quo ego sudavi: scis jam guttulae, seu meae scientiae parvitatem: didicisti omnia omnibus convenire monita, quia mores diversi sunt, et qualitates hominum longe distant inter se. Sed quid facio? Jam te ad laborem illum immensum provocabo, quod ego fugio ipse: si aperuero doctrinae diversitatem, temperabo. Ergo diversus esto, et multiplex ad curam eorum qui tibi obedierint cum fide et amore; sed tu et ipsum eorum time amorem, quia tibi periculosus erit.

4. Sed angustiae undique sunt, charissime; periculum si oderint, periculum si amaverint. Scito utraque vera esse; inde vel odire, vel amare: in odio pax, in amore integritas perit. Tene igitur te ad unius desiderii impetum, quo meum scis cor desiderare. Scis me amare multorum salutem, et secretum mihimetipsi; unum pro profectu Domini, id est, Ecclesiae ejus; alterum pro ipsius desiderio; sed haec vota sunt potius in me quam acta; in te vero sint perfecta, oro, quia, me absente,

s nimi nevydržíte v pokoji. Zdáte se být zranitelnějšími teď, když s vámi nejsem. Mějte se na pozoru, a mějte na paměti čas, kdy lidé nesnesou zdravé učení¹⁵⁵. Vy sami pak učte ty, co budou chtít naslouchat, a ať mezi vámi není žádný, který by nebyl s vámi jedno. Dbej především na pokoj, *hleďte zachovat jednotu Ducha, spojení svazkem pokoje*¹⁵⁶. Co prospěje mít tělo a nemít srdce? Přiznávám, jsem zlomený muž, neboť dokud jsem chtěl prospívat všem, kteří *odpovědí válkou, když já mluvím o pokoji*¹⁵⁷, a všem jsem uvěřil, byl jsem pokládán téměř za hlupáka. Ty buď ale moudřejší; neber na sebe břemeno, s nímž jsem se já mořil; už vidíš střípky nicotnosti mého vědění. Naučil ses nepodřizovat se všem napomenutím, neboť způsoby se různí a charakter lidí má mnoho podob. Ale co to dělám? Už tě nabádám k oné nesmírné dřině, od níž sám prchám. Až se dotknu rozdílnosti nauk, budu se mírnit. Proto zůstaň oddělený pro každého a všestranný k péči o ty, kteří tě s vírou a láskou poslouchají. Sám se však varuj jejich lásky, neboť je pro tebe nebezpečím.

4. Nástrahy čekají všude, můj milý. Nebezpečí, budou-li nenávidět, nebezpečí, budou-li mít v lásce. Věz, že oboje je skutečné: milovat či nenávidět. Mír umírá v nenávisti a v lásce zaniká neporušenost. Drž se tedy směřování k jedinému přání, o němž je ti známo, že si žádá mé srdce. Víš, že je mi nade vše spása všech a ústraní pro mě samého, první kvůli přiblížení církve svému Pánu, to druhé je mým přáním [soukromým]. Avšak tato přání nosím spíše v sobě než abych je projevoval

¹⁵⁵ 2Tm 4,3

¹⁵⁶ Ef 4,3

¹⁵⁷ Ž 120,7

utraque potes vel ex parte cognoscere: non jubens tamen scribo. Scito igitur meum ad totos jussum, ut quia diversa sensi multorum vota ad firmitatem regulae retinendam, ad radicem ramos ligavi, qui sui fragilitate a mea parva declinaverint [declinaverunt] firmitate, id est, a doctrinae recesserunt veritate. Qui enim sensum meum servaverint, sic Deo serviant, eligentes semper sibi sapientiores et religiosiores, si tamen humiles sint et misericordes. Quicumque sint rebelles, foras exeant: quicumque sint obedientes, ipsi fiant haeredes. Haec tu observa; et quicumque mei sunt ex integro, et propter unitatem et humilitatem, quamvis multi, Christo vos dilatante et multiplicante, sitis, ad eum qui juxta altare quod sanctus Aidus episcopus benedixit, Deo servierit, omnes aspiciant. Idcirco et tu, si me istorum persecutio...

5. Haec scripsi propter incertos exitus rerum. Mei voti fuit gentes visitare, et Evangelium eis a nobis praedicari; sed fel modo referente eorum teporem, pene meum tulit inde animum.

6. Lacrymosam tibi volui scribere epistolam; quia scio cor tuum idcirco necessariis tantum allegatis, duris et ipsis arduisque, altero stylo usus sum malens obturare quam provocare lacrymas. Foris itaque actus est sermo mitis, intus inclusus est dolor. En promunt lacrymae: sed melius est obturare fontem; non enim fortis militis est in bello plorare. Non est hoc novum quod nobis contigit: hoc maxime quotidie praedicebamus. Quidam philosophus olim, sapientior caeteris, eo quod contra omnium opinionem

navenek. Modlím se, aby byla v tobě dokonána, neboť oboje jsi schopen za mé nepřítomnosti víceméně poznat. Nepřikazuji ti to, pouze píší. Slyš ale můj příkaz pro všechny: Protože jsem vycítil rozličná přání mnoha [bratří] po udržení přísnosti řehole, upevnil jsem ke kořeni větve, jež se svou křehkostí odchýlili od mé nepatrné přísnosti neboli upustili od pravdivosti nauky. Vždyť kdo budou zachovávat můj úmysl, budou tak sloužit Bohu, vyvolí si pokaždé moudřejší a zbožnější, udrželi si pokoru a milosrdenství. Kdokoliv pak je vzpurný, ať odejde pryč; všichni poslušní budou dědici. Na toto dběj ty i ti, kdo jsou opravdu cele moji. Všichni ať vzhlíží v zájmu jednoty a pokory, jakkoli jste rozšíření a četní, k tomu, který slouží Bohu u oltáře posvěceného svatým biskupem Aidem. Stejně tak i ty, jestliže mě snad jejich pronásledování...¹⁵⁸

5. To vše jsem napsal kvůli nejistému rozuzlení událostí. Mým [vroucím] přáním bylo navštívit pohany a hlásat jim evangelium, avšak po Fedoliově zprávě o jejich vlašnosti se mi brzy odcizili v duši.

6. Hodlal jsem ti napsat dopis plný slz, protože však znám tvé srdce, pouze jsem se zmínil o nadešlých starostech, tvrdých a naléhavých, abych spíš mírnil slzy a ne je vyvolával. Tedy navenek vychází jemná řeč, uvnitř však je uzavřena bolest. Hleďte, slzy tečou, prospěšnější je ale zajistit pramen; statečný voják si nesmí dovolit naříkat v boji. Není to nic nového, co se nás týče; toto jsme každý den předvíдали. Kdysi jeden filosof, moudřejší nad všechny ostatní, hájil proti všem myšlenku jediného Boha a byl za to vy-

¹⁵⁸ Text je porušený. Snad chybí pouze jediné slovo ...vytrhne, zničí (sustulerit).

unum Deum esse dixerit, in carcerem trusus est. Evangelia plena sunt de hac causa, et inde sunt maxime conscripta: haec est enim veritas Evangelii, ut vere Christi crucifixi discipuli eam sequantur cum cruce. Grande exemplum ostensum est, grande sacramentum declaratum est: Dei Filius voluntarius (oblatus est enim, quia ipse voluit), crucem ascendit ut reus, relinquens nobis (ut scriptum est) exemplum, ut sequamur vestigia ejus. Beatus igitur est qui hujus passionis et istius confusionis fit particeps. Inest enim aliquid admirabile celatum: Quod enim stultum Dei est, sapientius hominibus; et quod infirmum Dei est, fortius hominibus est. Mirum in modum cernitur in stultitia sapientia innumerabilis, et in infirmitate fortitudo incomparabilis. Ergo ibi absconsa sunt omnia desiderabilia refrigeria, salutis mysteria; sed dura sunt, ut pretiosa sint; obscura sunt, ut paucis sint digna: paucis vero digna, quia nimis mira sunt. Itaque patienter sustineamus omnia adversa pro veritate, ut simus participes Domini passionum: Si enim compatiamur, conregnabimus. Quid his adjiciendum est, nisi perseverantia? Qui enim perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. In fine enim iudicium consistit, et in exitu laus canitur. Sed, ut sit perseverans, oret iugiter quisque auxilium Dei cum omni mentis humilitate: Non enim, inquit, volentis, neque currentis, sed Dei miserentis; quia major et melior est Dei

hnán. Evangelia jsou takových událostí plná a jsou z nich povětšinou sestavena. To je totiž pravda Evangelia, že praví učedníci ukřižovaného Krista jej následují s křížem. Byl nám zjeven veliký příklad a vyhlášeno veliké tajemství: Boží Syn vystoupil dobrovolně na kříž jako hříšník – *byl obětován, neboť sám chtěl*¹⁵⁹ – a *zanechal nám příklad, abychom kráčeli v jeho šlépějích*, jak je psáno¹⁶⁰. Blažený, kdo má účast na tomto utrpení a soužení. Je v tom totiž cosi podivuhodně ukryto: *protože bláznovství Boží je moudřejší než lidé a slabost Boží je silnější než lidé*¹⁶¹. V tomto způsobu se ukazuje pozoruhodnost: v hlouposti je obsažena nesmírná moudrost a v slabosti neskonalá moc. Zde jsou skryty veškeré útěchy oněch tajemství spásy, jaké si lze přát. Jsou sice náročná, ale drahocenná. Jsou zahalena, aby jich byli hodni jen málokterí; nemnozí jsou ji hodni, neboť jsou příliš úžasná. A tak pro pravdu trpělivě snášejme všechna protiventství, abychom měli účast na Pánově utrpení. *Jestliže s ním vytrváme, budeme s ním i vládnout*¹⁶². Co k tomu dodat, nežli vytrvalost. *Kdo totiž vytrvá až do konce, bude spasen*¹⁶³. Soud bude až na konci a píseň se bude zpívat až na odchodu. Ale aby kdo vytrval, ať se radostně modlí o Boží pomoc s veškerou pokorou své mysli. *Nezáleží na tom, kdo chce, ani na tom, kdo se namáhá, ale na Bohu, který se smilovává*¹⁶⁴, vždyť větší a lepší je Boží milosrdenství nežli život člověka¹⁶⁵, jakkoli dobrý¹⁶⁶. A nikdo není

¹⁵⁹ Iz 53,7

¹⁶⁰ 1Pt 2,21

¹⁶¹ 1K 1,25

¹⁶² 2Tm 2,12

¹⁶³ Mt 10,22

¹⁶⁴ Ř 9,16

¹⁶⁵ Ž 63,4

¹⁶⁶ Srov. Ž 147,11

¹⁶⁷ tamtéž

miseri-cordia super vita, quamvis bona hominis; non enim digni sunt miseri-cordia nisi qui se miseros confitentur coram Deo, et indignos se sentiunt salute per se, nisi sola Domini miseri-cordia de tantis periculis eripiantur. Qui licet bonorum consci sibi sint operum, tamen Dei iudicia timentes, et multa perpetrasse injusta gementes, in Dei solius pietatem humiliter confi-dunt: quorum timor perfectus plus placet, quo plus humilitati studet: Beneplacitum enim Domino super ti-mentes eum, et in eis qui sperant su-per misericordia.

Nullum itaque salvabit dextera sua, juxta verbum Domini ad Job (quo jus-tificationem illius quibusdam potenti-ae experimentis quodammodo derisit, dicens: Et tunc confitebor quod salva-re te poterit dextera nisi qui humiliter suam possibilitatem, et ipsam datam exercuerit cum timore et tremore in voluntate. Dei, orans frequenter: Ne projicias me a facie tua ; et Ne repellas me a mandatis tuis: quia saepe, ut ait quidam, magnitudo virtutis qui-busdam fuit occasio perditionis; qui nimirum ex quo pulchriores sunt vir-tutibus, ab humilitatis gradu descen-dunt. Inde scriptum est: Quo pulchri-or es, descende, surge, et dormi cum; ac si aliis verbis animae diceret super-bae: quia tua sanctitate te elevasti in superbiam, descende inde modo, et esto inter peccatores computanda, quia nihil apud me est quod cum su-perbia efficitur. Angusta, vides, porta est, et paucis degressa perfectionis via, quae a laeva vitia, a dextera vanitatis

hoden milosrdenství, aniž by vyznal před Bohem svou ubohost a nehod-nost daru spásy; aniž by poznal, že byl vytržen z takových nebezpečí pouze skrze Boží milosrdenství. I když někte-ří mají dobré svědomí ze svých vlast-ních skutků, přece mají bázeň před Božími soudy, lkají nad mnohými vy-konanými nespravedlnostmi a doufají ve slitovnost samotného Boha. Jejich dokonalá bázeň dochází tím většího zalíbení, čím více pokory prokazují. *Hospodin má zalíbení v těch, kdo se ho bo-jí, v těch, kdo čekají na jeho milosrdenství*¹⁶⁷.

Nikdo se taky nezachrání svou silou (podle Pánových slov k Jobovi, jemuž výsměšně praví o jeho vlastním ospra-vedlnění: *Potom ti vzdám chválu i já, že tvá pravice tě zachránila*¹⁶⁸ a dokládá to svými skutky moci) jen ten, kdo svou možnost (a i ta je darovaná) naplňuje s bázni a chvěním v Boží vůli, za čas-tých modliteb: *Jen mě neodvrhuj od své tváře*¹⁶⁹, *nedej, abych zbloudil od tvých příkázání*¹⁷⁰. Vždyť velikost ctností, jak kdosi pronesl, je často člověku příleži-tostí k zatracení, to se týče těch, kdo kvůli nádheře svých ctností odpadli od pokory. Proto je psáno: *Jsi snad krásněj-ší nad ostatní? Sestup, budeš uložen k neobřezancům*¹⁷¹. Takto by se mělo ji-nými slovy říci namyšlené duši: Svou svatostí ses vynesla k pýše, sestup ny-ní odtud a buď započítána mezi hříš-níky, neboť pýcha nemá u mě místo. Vidíš úzkou bránu a cestu dokonalosti, kterou vyšlapali jen málokterí, cestu, která oddaluje od pochybení na jedné straně a na druhé od zla, marnivosti a

¹⁶⁸ Jb 40,14

¹⁶⁹ Ž 51,13

¹⁷⁰ Ž 119,10

¹⁷¹ Ez 32,19

et superbiae mala declinat. Gradiendum igitur est via regia ad civitatem Dei viventis, per afflictionem carnis, et contritionem cordis; per corporis laborem, et spiritus humiliationem; per studium nostrum, officii rem legitimi, non meriti dignitatem, et, quod his majus est, per Christi gratiam, fidem, spem et charitatem. Multa carne pericula; cognosce causam belli, gloriae magnitudinem, fortem non nescias hostem, et libertatem in medio arbitrii, portam intellige hostibus apertam ab Aquilone; ideo et Hierusalem ab Aquilone aperitur; inde illa parte observat in Aquilone inimicus habitans. Inde scriptum est: Ab Aquilone exardescunt mala super omnem terram. Si tollis hostem, tollis et pugnam; si tollis pugnam, tollis et coronam: si haec sint, ubi fuerint, virtus, vigilantia, fervor, patientia, fidelitas, sapientia, stabilitas, prudentia sint necesse est; si non, strages. Et ut inferam: Si tollis libertatem, tollis dignitatem.

7. Ecce quibus circumdamur diversitatibus; et quibus circumluimur; ac si vortigum fragoribus, charissime discens, exceptis quae intrinsecus latent, et intra nosmetipsos quotidie militant contra nos. Ideo in tantis periculis velle et currere; licet tuum, non est tuum: non enim sufficit infirmitas humana inter tantas contrarietates pervenire ad quod vult, nisi misericordia Domini et velle faciat vota gaudentis compleri, et currere prosperitate, lapsus et offendicula, casusque contrarios evadente, cursus inoffense finiri. Quapropter mentis humilitas meriti est causa, sine auxilio enim non potest adjuvari; non meretur superbus, induatur derelictus; ingratus non orans, indevotus est servus. Piger flagellatur

pýchy. Je třeba kráčet cestou královskou do města živého Boha skrze soužení těla a zkroušenost srdce, skrze tělesnou práci a ponížení ducha, skrze naši námahu, v závazku služby, ne nároku na odměnu, ale též – což je větší – skrze Kristovu milost, víru, naději a lásku. Hleď, mnohá nebezpečí, rozpoznvej příčinu války, velikost slávy; nepřehlédni sílu nepřítelů a libovůli uprostřed. Pochop, že je nepřátelům otevřena severní brána. Také Jeruzalém je nechráněn od severu, odkud jej pozoruje tábořící nepřítel – jak je psáno: *Ze severu se přivalí nepřátelé na všechny obyvatelé země*¹⁷². Zbavíš-li se nepřítelů, zbavíš se i boje; zbavíš-li se boje, přijdeš o korunu – je třeba, jsou-li tyto záležitosti tam, kde mají být, aby vládla ctnost, bdělost, vřelost, trpělivost, věrnost, moudrost, stálost, prozíravost, pakliže nebudou, zavládne rozklad – a dodávám, odejmeš-li svobodu, pozbudeš důstojnosti.

7. Podívej se, jakými jsme obklopeni protivenstvími a jaké nás sužují nepokoje, můj nejmilejší učedníku, kromě těch, které jsou skryty uvnitř a vyvolávají mezi námi každodenně rozbroje. Tedy při takových nebezpečích pro vůli a pokrok (ačkoli je to tvá povinnost, přece to není v tvé moci) není v lidských silách mezi protivenstvími dospět k předmětu své vůle – nezasáhne-li Boží milosrdenství i do tohoto chtění – což je naplnění tužeb ve víře krácejícího, vyběhnutí a, poté co se zdárně vyhne všem nástrahám úspěšného růstu a překážkám a nebezpečným pádům, zdárné dokončení závodu. Proto je příčinou úspěchu pokora myslí – bez pomoci jí nemůže být dosaženo; nezíská ji pyšný, nevďečný,

¹⁷² Jr 1,14

in vita, contemnitur famulatio; desperatus eiam fastidio, dignus viris esse minime reputatur. Quid ergo dicemus ad haec, o nos miseri, qui antequam malis carere meremur, bonis nobis blandimur, et ante vitiorum depositionem, perfectionem habere speramus! Totum scire cupimus, totum facere quod scimus piget, sperantes dicta pro factis rependere. Forsan hoc hic; nam illic non posse manifestum est ante Dominum, quia ibi non qui dixerit, sed qui fecerit, salvus erit.

8. Nunc mihi scribenti nuntius supervenit, narrans mihi navem parari qua invitus vehar in meam regionem, sed si fugero, nullus vetat custos: nam hoc videntur velle ut ego fugiam. Si in mare projiciar more Jonae, qui et ipse in Hebraeo Columba dicitur, orate ut vice ceti sit quidam felici revocans remigio tutus celator, qui Jonam vestrum terrae reddat optatae.

9. Sed jam nunc finem epistola pergaminae [pergamena] sumere cogitur, licet materiae magnitudine protendi longius compellitur: mor non tenet ordinem; inde missa confusa est. Totum dicere volui in brevi; totum non potui. Quae volui scribere, nolui pro diversitate voluntatum. Voluntas mea forte lenocinio non caret; fiat voluntas Dei per omnia: ille si voluerit, votum sit meum. Vos videte conscientias vestras, si puriores et sanctiores sunt me absente: nolite me quaerere per amorem, sed per necessitatem tantum. Non sitis occasione hac destitutores, neque hac separatione libertatem quaeratis, quae vos in servitute vitiorum redigat. Meus est, qui amat unitatem; non est meus, qui separat:

nikdo, kdo neprosí, nevěřící. Líný otrok bude v životě bičován a jeho službou se bude opovrhovat; zoufalý, podle lidí hoden nanejvýš pohrdání. Co tedy k tomu řekneme my, ubožáci, kteří dostáváme odměnu, ještě než se zřekneme zla, kteří se utěšujeme vlastními dobrými skutky a doufáme dosáhnout dokonalosti, aniž jsme ještě odložili neřesti. Praháme po tom znát všechno; ale nechce se nám konat vše, co víme a doufáme, že lze pokládat řečené za vykonané. Snad to tak jde tady, ale tam nebude možno ukázat se před Bohem, neboť u něj bude spasen ten, kdo jednal a ne mluvil.

8. Právě ke mně přišel posel. Loď, která mě má odvézt do vlasti, je připravena. Když uprchnu, žádný strážce nebude protestovat. Zdá se mi, jako by si přímo přáli, abych utekl. Budu-li hozen do moře jako Jonáš (také jeho jméno je v hebrejštině Columba), modlete se, aby tu byl někdo jako ta velryba, kdo by vašeho Jonáše bezpečně přivedl zpět do vytoužené země.

9. Konec pergamenu mě již nutí též ukončit tento dopis, i když mě pohání naléhavost tématu pojednat o něm děle; láska se nadržuje řádu, je skrytá, kamkoli je poslána. Chtěl jsem ve zkratce zmínit všechno, ale nemohl jsem. Co jsem hodlal napsat, nechtěl jsem pro rozdílnost vašeho smýšlení. Ani moje vůle není prostá vypočítavosti, a tak ať se stane ve všem vůle Boží. On, bude-li chtít, pozná mé přání. Vy strážte svá svědomí, jsou-li průzračnější a světlejší nyní, když jsem od vás daleko; nevyhledávejte mě pro svou náklonnost, ale jen bude-li toho zapotřebí. Nestaňte se v této situaci zrádci ani nehledejte svobodu, která vás uvádí zpátky do zajetí špatnosti. Ke mně patří ten, kdo miluje jednotu;

Qui, enim non congregat, ait Dominus meus, dispergit. Alioquin si videatis perfectionem a vobis plus elongari quam ante, et me sors a vobis separaverit, et non sufficiat Attala ad gubernationem vestram, quia fratres vestri hic in vicinia Brittonum sunt; vos totos insimul adunate in una parte quae melior sit, quo facilius contra vitia et insidias diaboli dimicetis: et quem toti elegeritis, interim vobis praesit: quia si mihi liberum sit, Deo volente, pertinebit mihi de vobis. Si vero vobis placeant loca, et Deus illic vobiscum aedificat, crescite ibi benedictione in mille millia. Orate pro me, viscera mea, ut Deo vivam.

Epistola quinta

Ad Bonifacium papam IV

1. Pulcherrimo omnium totius Europae, ecclesiarum capiti, papae praedulci, praeclaro praesuli, pastorum Pastori, reverendissimo speculatori: humillimus celsissimo, maximo, agrestis urbano, micrologus eloquentissimo, extremus primo, peregrinus indigenae, pauperculus praepotenti (mirum dictu! nova res!), rara avis, scribere audeat Bonifacio Patri Palumbus.

2. Quis poterit glaber audire? quis non statim dicat: Quis est iste garrulus, praesumptuosus, qui non rogatus talia scribere audeat? Quis talionis incentor non confestim in illud antiquum probrosum erumpat elogium, quo Moysi Hebraeus ille, qui faciebat injuriam fratri suo, respondit: Quis te constituit principem, aut iudicem su-

kdo rozděluje, není můj. *Kdo totiž se mnou neshromazďuje, rozptyluje*¹⁷³, říká Pán. Uvidíte-li, že je vám dokonalost vzdálenější než byla dříve a mě od vás osud oddělí a Attala nebude stačit k vašemu vedení, ať uprostřed vás předsedá ten, koho si zvolíte, protože, bude-li mi to dovoleno a Bůh tak bude chtít, bude se mnou ve spojení ve vašich záležitostech. Jestli jste našli zalíbení v těch končinách a Bůh vás tam rozmnožuje, *prospívejte tam navěky věků*¹⁷⁴ s jeho požehnáním. Děti moje, modlete se za mně, abych žil pro Boha.

Pátý dopis

Papeži Bonifáci IV.

1. Nejskvělejší hlavě všech evropských církevních obcí, nejmilejšímu Papeži, nejvyššímu Představenému, Pastýři pastýřů, nejctihodnějšímu Správci; nejponíženější nevznešenějšímu, nejmenší nejvýše postavenému, venkovan měšťanu, v řeči ubohý nanejvýš výmluvnému, poslední prvnímu, cizinec uznávanému; ubožák Palumbus¹⁷⁵ – odvažuje se psát otcí Bonifácovi – jinak řečeno, novoty jsou jako vzácný pták.

2 Kdo by vydržel poslouchat nezkušeného? Kdo by se neozval: Co je to za žvatlala, že se opovažuje takto psát, aniž by se ho o to někdo prosil? Kdo by okamžitě nepřišel s oním dávným hanebným výrokem, kterým odpověděl jeden Žid Mojžíšovi, jež se dopustil zločinu na svém bratru: *Kdo tě nad námi ustanovil soudcem*¹⁷⁶? Tomu odpoví-

¹⁷³ L 11,23

¹⁷⁴ Gn 24,60

¹⁷⁵ Variace latinského *paulus* – malý a Kolumbanus.

¹⁷⁶ Ex 2,14

per nos? Cui ego prior respondeo non esse praesumptionem ubi constat esse necessitatem ad Ecclesiae aedificationem; et si in persona cavillatur, non quis dico, sed quid dico, consideret. Quid enim tacebit peregrinus Christianus, quod jam diu declamat vicinus Arianus? Meliora namque sunt vulnera amici quam fraudulenta oscula inimici. Alii detrahunt laeti in secreto; ego tristis ac dolens arguam in publico; sed schismatis noxii mala, non impiorum pacificorum bona. Non igitur pro vanitate aut procacitate scribere vilissimae qualitatis homunculus tam praecelsis viris praesumo: dolor enim potius me quam elatio compellit vobis indicare, humillima, ut decet, suggestionem, quod nomen Dei per vos contententes utrinque blasphematur inter gentes.

3. Doleo enim, fateor, de infamia cathedrae S. Petri: scio tamen super me esse negotium, et quod prima fronte sub prunas, ut dicitur, faciem ponam; sed quid mihi facies coram hominibus, ubi zelus fidei prodi necesse est? Coram Deo et angelis non confundar; laus est pro Deo coram hominibus confundi; si exaudiar, commune lucrum erit: si despiciar, mea merces erit. Ego enim, ut amicus, ut discipulus, ut pedisequus vester, non ut alienus loquar; ideo libere eloquar nostris utpote magistris, ac spiritualis navis gubernatoribus, ac mysticis proretis dicens: Vigilate, quia mare procellosum est, et flagris exasperatur feralibus, quia non sola minax unda, quae etiam permota pontum semper cautis spumosis concavae vorticibus, hyperbolice licet de longe turgescens extollitur, et ante se calabra fulcatis octo mil-

dám už předem: Není třeba předchozího souhlasu tam, kde naléhá potřeba k budování církve. A kdo by si mě chtěl přesto dobírat, ať nehledí na člověka, který mluví, ale spíš na jeho slova. Má snad potulný křesťan mlčet o tom, co již vyhlašuje arián ze sousedství? *Věrně jsou míněny šlehy od milujícího, ale zálučné jsou polibky nenávidějícího*¹⁷⁷. Ostatní o tom klevetě tajně, já však plný smutku a bolesti žaluji veřejně zlo zhoubného schizmu spíše než dobré skutky mírumilovných pohanů. Ne tedy z rozmaru ani z drzosti odvažuji se psát já, človíček nejnižšího řádu, tak vznešeným mužům. Nežene mě touha zviditelnit se, ale spíše bolest, jak mi přísluší, abych vám naznačil ponížným poukazem na to, že je jméno Boží mezi lidem tupeno kvůli vaší hádce.

3. Přiznávám se, že mě bolí, špatná pověst Stolce svatého Petra; vím také, že se v této věci jedná i o mě, a tak, jak se říká, pokládám svou tvář do žhavého uhlí. K čemu je mi tvář před lidmi, když je potřeba prokázat horlivost víry? *Před Bohem a anděly*¹⁷⁸ nebudu zahanben; je třeba ztratit chválu před lidmi kvůli Bohu. Budu-li vyslyšen, bude to k všeobecnému prospěchu; budu-li umlčen, vzejde dobro pouze mně. Budu mluvit jako váš přítel, žák a následovník, ne jako cizinec; obracím se svým slovem na naše učitele, kormidelníky duchovních lodí, duchovní na stráž: Bďte, protože moře je rozbouřené a bičováno zkázonosnými vichřicemi; protože nejedna hrozivá vlna se dme do výše, i přes pohyb oceánu, a přestože je vidět už zdálky, jak nabývá, tyčí se vysoko vzedmutými hřebeny a žene před sebou plavidla

¹⁷⁷ Př 27,6

¹⁷⁸ Srov. 1Tm 5,21

libus trudit; sed tempestas totius elementi, nimirum undique consurgentis, et undique commoti, mysticae navis naufragium intentat; ideo addo timidus nauta clamare: Vigilate, quia aqua jam intravit in Ecclesiae navem, et navis periclitatur. Nos enim SS. Petri et Pauli et omnium discipulorum, divinum canonem. Spiritu sancto scribentium, discipuli sumus, toti Heberi, ultimi habitatores mundi, nihil extra evangelicam et apostolicam doctrinam recipientes: nullus haereticus, nullus Judaeus, nullus schismaticus fuit; sed fides catholica, sicut a vobis primum sanctorum scilicet apostolorum successoribus, tradita est, inconcussa tenetur. Qua fiducia roboratus ausus sum, ac si stimulatus, suscitare vos contra eos qui blasphemant tuos, et haereticorum receptores clamant ac schismaticos vocant; ut gloriatio mea qua pro vobis fidus illi respondens locutus sum, non sit inanis, et illi confundantur, non nos. Ego enim pro vobis promisi, quod nullum haereticum Ecclesia Romana defendat contra catholicam fidem, sicut discipulos ita decet sentire de magistro. Idcirco libenti animo et piis auribus necessariae insinuationem praesumptionis meae suscipite: quidquid enim dixero, aut utile, aut orthodoxum, vobis reputabitur; laus enim magistri in discipulorum suorum doctrina est; ideo, si sapienter locutus fuerit filius, laetificabitur pater, et vestra laus erit, quia a vobis, ut dixi, processit; non enim rivo puritas, sed fonti reputanda est. Si vero aliqua tanquam zeli modum excedentis, verba, aut in hac aut in altera contra Agrippi..., qui me movit ad scribendum epistola inveneritis incondita, meae indiscretionis, non elationi deputetis.

4. Vigilate itaque pro Ecclesiae pace,

do místa záhuby. Jde tu však o bouření celého živlu odevšad se dmoucího a ženoucího, který doráží na mystickou loď [Cíkve]; proto se opovažují já, zděšený lodník, křičet: Bděte, protože voda již vnikla do lodi církve a loď se naklání. Vždyť i my, Irové, obyvatelé nejzazších končin světa, jsme učedníky svatých Petra, Pavla a všech následovníků, kteří sepsali pod vlivem Ducha svatého posvátný kánon, a nepřijali jsme nic než učení evangelia a apoštolů; žádný kacíř ani Žid či schizmatik se u nás nevyskytl; u nás se drží neotřesená katolická víra, jak nám byla prvně předána vašimi svatými, totiž následovníky apoštolů. Odvážil jsem se tedy, posílen a přiměn důvěrou, vybidnout vás proti těm, kdo vás tupí, nazývají přáteli kacířů a počítají mezi schizmatiky. A tak ať nevyjde nazmar moje chloubka, s níž jsem za vás věrně odpovídal; ať jsou zahanbeni oni, ne my. Přísahal jsem se za vás, (jak se také mají učedníci zastávat svých učitelů), že římská církev nebude bránit žádného kacíře proti pravé víře. Proto přijměte s nakloněnou myslí a svatým sluchem [tento můj] zásah z nevyhnutelné nutnosti. Cokoli totiž řeknu užitečného nebo pravověrného, bude to přičítáno vám; chvála učitele spočívá v učení jeho vlastních žáků; a bude-li moudře rozmlouvat syn, otec se bude radovat; a bude vaší chválou, protože, jak jsem už řekl, bude vycházet od vás; tedy není přičítána průzračnost potoku, nýbrž prameni. Najdete-li zahrnuta v tomto či jiném dopise prudká slova namířená proti Agrippiovi, který mě donutil je sepsat, přičítejte to mé indiskrétnosti spíše než vypínavosti.

4. Bděte tedy kvůli pokoji církve, sta-

subvenite ovibus vestris, jam tanquam luporum terroribus pavidis, quae vos ipsos insuper nimio utpote pavore in alternantem circumactae convertibulum timent. Ideo dubitantes partim venientes, partim vero recedentes, sicut veniunt, sic revertuntur, et semper in pavore sunt. Quamobrem utere veri, o papa, pastoris sibilis, notaque voce, et sta inter illas et lupos, ut, deposito pavore, tunc primum te ex integro cognoscant pastorem. Populus enim quem video, dum multos sustinet haereticos, zelus est, et cito tanquam grex pavidus turbatur, et inde non cito securus est quia tantos Italia lupos habuit, quorum catuli vix possunt toti elidi: dum nimirum inter antra tanti nutriti sunt. Antra deleat Deus, tale semen, et nutriat grege suo, teque compungat: vigilanter insistas officio tuo pastoralis, stans super custodiam tuam die ac nocte, ut videas baculum illum nuceum, quem uncinum, postea videre merearis tempore fructus colligendi veros. Ut ergo honore apostolico non careas, conserva fidem apostolicam, confirma testimonio, robora scripto, muni synodo; ut nullus tibi jure resistat. Noli despiciere consiliolum alienigenae, tanquam doctor illius zelantis pro te. Mundus jam declinat, Princeps pastorum appropinquat: cave ne te negligentem inveniat, et conservos pugnis mali exempli percutientem manducantemque cum Hebraeis, et bibentem, ne contingat sequentia securitati: Qui enim ignorat, ignorabitur. Non sufficit tibi quod pro te ipso sollicitus sis, qui multorum curam suscepisti: cui enim plus creditur, plus ab eo exigitur.

rejte se o své ovce, vylekané strachem z vlků a navíc přílišnými obavami před vámi samotnými, jak jsou hnáni do rozličných soužení. A tak tito pochybující se jednou přibližují jednou vzdalují, jak přicházejí, tak se i vracejí, a jsou v neustálém strachování. Proto použij, Svatý otče, zvolání pravého pastýře a známého hlasu a stůj mezi nimi [ovcemi] a vlky, aby už beze strachu poznali, že ty jsi první mezi pastýři. Lid, který vidím, zatímco trpí mnohé heretiky, je horlivý a bázlivě stádo se též rychle rozruší, ale už se rychle nedá zklidnit, neboť je v Itálii tolik vlků, že jejich mláďata lze jen stěží vyhubit, když jsou přitom živeni v jeskyních. Potomstvo takových ať Bůh vyhledá, o svůj lid ať pečuje a tebe pohání vpřed; bděle setrvávej ve své pastýřské službě, stůj dnem i nocí na stráži, abys spatřil onu pastýřskou berlu, jíž jednou si zasloužíš spatřit v čas sklizně pravých plodů¹⁷⁹. Nezříkej se tedy apoštolské důstojnosti, uchovej apoštolskou víru, utvrzuj svědectvím, posiluj psanými listy, chraň zasedáním synod, aby se ti žádný na základě práva nestavěl na odpor. Nepohrdej skromnou radou cizince, jakoby učitel toho, kdo pro tebe horuje. Svět už má na kahánku, blíží se Pán pastýřů, dej pozor, aby tě nenalezl v nečinnosti, tebe a tvé spoluslužebníky, zmožené špatným příkladem, jak hodujete, jíte a pijete s opilci¹⁸⁰; kdo to neuznává, nedojde sám uznání¹⁸¹. Nežůstávej u toho, že se staráš jen sám o své záležitosti, ty, který jsi přijal starost o všechny; komu se více svěřuje, od toho se bude tím více očekávat¹⁸².

¹⁷⁹ Srov. Am 8,1-2

¹⁸⁰ Srov. Mat 24,49

¹⁸¹ 1K 14,38

¹⁸² L 12,48

5. Vigila itaque, quaeso, papa, vigila; et iterum dico: vigila; quia forte non bene vigilavit Vigilius, quem caput scandali isti clamant, qui vobis culpam injiciunt. Vigila primo pro fide, deinde pro operibus fidei jubendis vitiisque calcandis; quia tua vigilantia multorum erit salus, sicut e contrario tua securitas multorum erit vastatio. Mittat te Isaias in montem qui evangelizas Sion, imo per Isaiam Deus, juxta tui nominis interpretationem, in speculam verae contemplationis ponat; in qua, quasi cunctis mortalibus altior positus vicinusque coelestium effectus, exaltans quasi tuba vocem tuam annunties populo Domini tui, tibi ab eo commisso peccata eorum, et domui Jacob iniquitates eorum. Noli timere culpam mendacii: habes enim quod annuntiare debeas; multi enim, quod gravius est, per securitatem pastorum in his regionibus dejecti sunt, et multi per prosperitatem infelicissimae abundantiae decepti sunt. Inde quia juxta minas Domini, sanguis sanctorum de manibus requirendus erit pastorum, vigilandum est diligenter, id est, praedicandum est frequenter verbum Domini a pastoribus, scilicet Ecclesiae, speculatoribus et magistris, ut nullus pereat per ignorantiam. Si enim per socordiam perierit, suus sanguis in suum caput reputabitur.

6. Sed cur haec mordacius diu omnibus nota commemoraverim, in subjectis subnectam. Faciunt enim et haec ad proposita suggestionis primae genera: ligata namque sunt simul utraque: ex his enim pendent illa; et ideo ista primum amputanda sunt; non

5. Bdi tedy, svatý Otče, prosím tě, bdi a ještě jednou: bdi! Neboť Vigilius [podle jména bdělý], přece nebyl bdělý dost a ti, kdo vás osočují, jej nazývají kamenem úrazu. Bdi tedy především nad vírou, dále pak nad skutky víry, utiskované špatnostmi. Vždyť tvoje pohotovost bude pro mnohé znamenat spásu a naopak, tvoje samolibost přinese mnohým zatracení. Kéž Izaiáš pošle tebe na vysokou horu, tebe, který neseš radostnou zvěst¹⁸³; ale i Bůh skrze Izaiáše ať tě postaví na stráž pravé kontemplace podle výkladu tvého jména, na hlídku, na níž jako vznešenější než většina smrtelníků, postaven blíže k nebi, pozvedni svůj hlas jako troubu a oznam lidu svého Pána, jež ti svěřil, jejich hříchy a rodu Jákobovu jeho nepravosti¹⁸⁴. Neboj se, že by ses provinil klamem; vždyť máš co vyhlášovat! Je totiž mnoho těch (a to je ještě horší), kteří jsou odrazeni samolibostí pastýřů v oněch krajích a zdeptáni bohatstvím nešťastného blahobytu. Podle Pánova slova se bude vyžadovat jejich krev z rukou těchto pastýřů; proto je velice třeba bdít, tj. Pastýři, biskupové a učitelé musí často hlásat slovo Boží, aby nezahynul nikdo z nevědomosti. Zemře-li kdo na svou vlastní lhostejnost, jeho krev padne na jeho vlastní hlavu.

6. Ale proč tohle vše – všem už dlouho známé – znovu připomínám, dále vysvětlím. Ony věci se týkají podstaty mého prvního návrhu, obě jsou totiž spojeny dohromady, na nich to všechno závisí; a proto mají být odstraněny jako první – kdo se nestará o nábožen-

¹⁸³ Srov. Iz 40,9

¹⁸⁴ Iz 58,1

enim curat de errore, qui non curat de religione, hic namque totus consistit agon, hic tota stat causa, hic ille gladius bis acutus pertingens usque ad divisionem carnis et animae, compagum, medullarum, qui est discretor cordis et cogitationum usque ad os debet secare nervos. Hinc sale divino sermo noster conditus est (omne nempe sacrificium sale aspergi praecceptum est); hinc scintillae de illo divino igne, quem Dominus in terram mittere venit descendentes comburant lignum, foenum, stipulam quae male supraedificantur a multis super fundamentum. Hoc admirandum, cum toties supraedificamur Christiani, praeter quod nemo aliud potest ponere, praeter id quod positum est, quod est Jesus Christus. Heu quanta gehennae fomenta ubique praeparantur de his infelicibus aedificiis, super quae comburenda sermo ille scintillans Domini descendens de incendio illius semper vivi immensitate cecidit dicendo: Attendite vobis, ne forte aggraventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitae, et superveniat in vos dies illa repentina: tanquam laqueus enim superveniet in omnes qui sedent super faciem universae terrae.

7. Vides quo terrore Dominus nostrum soporem ac noxium teporem ad vigilantiam, suscitatur, ne imparati inveniamur. Ideo ego dixi: Papa, vigila: tempus est de sommo surgere: Dominus appropinquat, et prope jam in fine consistimus inter tempora periculosa.

ství, nestará se ani o blud; a v tom spočívá ta potíř, v tom je zakopaný pes; je nutné odříznot nervy od kosti tím dvousečným mečem¹⁸⁵, který proniká až na rozhraní duše a ducha, kostí a morku, a rozsuzuje touhy i myšlenky srdce¹⁸⁶. Odtud se dostává našemu učení Božské soli¹⁸⁷, neboť je přikázáno každou oběť solí očistit; odtud přicházejí jiskry božského ohně, který Pán přišel uvrhnout na zem¹⁸⁸, a zapalují dřevo, trávu i slámu, jež byla mnohými špatně zbudována na tom podivuhodném základě, na němž jsme upevněni všichni křesťané, nikdo totiž nemůže položit jiný základ než ten, který už je položen, a to je Ježíš Kristus¹⁸⁹. Běda, kolik pekelného ohně se připravuje na ty nešťastné stavby, nad nimiž vzplane sršící slovo Pána, sestupující z věčně planoucího, nezměrného ohně, padajíc se slovy: *Mějte se na pozoru, aby vaše srdce nebyla zatížena nestřídmostí, opilstvím a starostmi o živoobytí a aby vás onen den nepřekvapil jako past; neboť přijde na všechny, kteří přebývají na zemi*¹⁹⁰.

7. Vidíš, jakou hrůzou nás Pán burcuje ze spánku a nezdravé malátnosti k bdění, abychom nebyli shledáni nepřipravenými. Proto jsem ti řekl: Otče, měj se na pozoru, nadešel čas procitnout ze spánku¹⁹¹, Pán se blíží; nacházíme se za nebezpečných časů již blíz-

¹⁸⁵ Zj 1,16

¹⁸⁶ Žd 4,12

¹⁸⁷ Srov. Kol 4,6)

¹⁸⁸ L 12,49

¹⁸⁹ 1K 3,11

¹⁹⁰ L 21,34-35

¹⁹¹ Ř 13,10

Ecce conturbantur gentes, inclinantur regna: ideo cito dabit vocem suam Altissimus, et movebitur terra. Ego quasi timidus dum non sim fortis bellator, quia hostem adversariorum circumdedisse nos video, te licet importunis clamoribus, tanquam ducum principem suscitare conor; ad te namque totius exercitus Domini, in campo potius torpentis, quam pugnantis, et partim (quod lacrymabilius est) adversariis potius manus dantis, quam resistentis, periculum pertinet. Te totum exspectat, qui potestatem habens omnia ordinandi, bellum instituendi, duces excitandi, arma corripiti jubendi, aciem construendi, tubas undique sonandi, certamen demum, te in fronte gradiente, ineundi. Quia vae diu apparet in hac regione, in hoc spiritali bello victi sumus, etiam Christiani, vitiis primum carnalibus ac pomposa conversatione; deinde fidei vacillantibus tepore, qua infirmata, inimicis nostris, dum non sensitus, circumdati sumus triplicibus qui dati sunt nobis ad vindictam nostrae luxuriosae securitatis. Omnium enim malorum causa est caecae prosperitatis securitas.

8. Miror, fateor, talem securitatem; et unde hic lethalis sopor totos pene cooperit, nescio quae corda, quae aures, qui sensus, quos nequaquam ignita ipsius Domini verba suscitaverunt ad vigilantiam zeli jugiter ferventis, ad contemptum mundi, ad paupertatem Christi, sicut multas gentes ita asseruerunt. Ego enim de extremo mundo veniens, ubi bella Domini praeliari spirituales duces conspexi, et sperans in antea videre fortiores peritiosque hujus sancti conflictus duces; et ita inveniens, ac si quidam campi bellici roscidus cadaverum ac madidus post pugnam contemplator, stupeo, et do-

ko cíli. Hle, děsí se národy, hrouť se království; proto se již brzy ozve Nejvyšší a země se zachvěje. Já, trochu nesemělý, vždyť sám nejsem silným bojovníkem, snažím se tě, vůdce knížat, možná nevhodnými nářky probudit, protože vidím, jak nás úhlavní nepřítel obklíčil; k tobě se vztahuje ohrožení celého Pánova vojska v těchto krajích, v oblasti spíše otupělé nežli bojující a, což je ještě více k pláči, spíše ochotné se nechat spoutat, než se bránit. Všechno čeká na tebe, který máš moc vše řídit, vyhlásit válku, povolát knížata, rozkázat opravit zbraně, uspořádat bojové postavení, nechat odevšad zazníť polnice a zahájit bitvu, sám kráčeje v čele. Vždyť běda - dlouho již jsme v tomto duchovním boji poráženi také my, křesťané, jak se ukazuje v zdejších kraji, zprvu nedostatky tělesnými a rozmařilým chováním, pak vlašností nestálé víry; jakmile ona zeslábla, byli jsme svými nepřáteli natřikrát obklíčeni, ačkoliv jsme to nezažnamenali; byli nám posláni k potrestání našeho bláhového pocitu bezpečnosti. Vždyť příčinou všeho zla je slepé bezpečí blahobytu.

8. Přiznám se, že se divím takovéto bezpečnosti, díky níž pak smrtící spánek zahaluje skoro všechny. Neznám žádné srdce, uši či smysly, které by burcující slova samotného Pána neprobudila k horlivé, stále planoucí bdělosti, ke Kristově chudobě, k pohrdnutí světem, - tak, jak se to jeho slovům obvykle dařilo u mnohých národů. Já, přicházející z konce světa, kde jsem viděl duchovní vůdce vést Pánovy bitvy, a doufaje již předem, že uvidím ještě silnější a zkušenější vůdce svatých bitev, a tak shledávaje, třebaže jsem jen provlhlým a změkčilým pozorovatelem mrtvých těl na bitevním po-

lens ac timens, ad teque tantum qui unica spes de principibus es, per honorem potens Petri apostoli sancti, respiciens plango tanti exercitus stragem. Sed quia fragilis ingenii cymba, non tam in altum juxta verbum Domini ducta est, quam adhuc in uno haereat loco: non enim charta totum comprehendere potest, quod animus variantibus causis, epistolae angustiis concludere voluit, a rege rogor, ut singillatim suggeram tuis piis auribus sui negotium doloris: dolor namque suus est schisma populi pro regina, pro filio, forte et pro se ipso; fertur enim dixisse, si certum sciret et ipse crederet.

9. Redeamus ad librum, quem juxta ripam dimisimus. Ne igitur hoc fune erroris longissimo liget latro antiquus homines, causa schismatis incidatur, quaeso confestim a te cultello quodammodo sancti Petri, id est, vera in synodo fidei confessione, et haereticorum omnium abominatione ac anathematizatione, ut mundus cathedram Petri ab omni errore, horrore, si quis est, ut aiunt, intromissus; si non puritas agnoscatur ab omnibus.

Dolendum enim ac deflendum est, si in sede apostolica fides catholica non tenetur. Sed ut totum dicam (ne adulari ultra fas, etiam vobis videar) dolendum quoque est quod non vos priores pro zelo fidei, ut decebat, diu parte a vobis recedente (utpote qui potestatem legitimam habuistis), continuo, ostensa prius vestrae fidei puritate condemnastis, nec excommunicastis, quare vel infamare auderet fidei orthodoxae sedem principalem.

li, trnu a s bolestí a strachem vzhlížím k tobě, který jsi mezi knížaty jedinou nadějí, díky cti pln moci svatého apoštola Petra, a oplakávám porážku tak velikého vojska. Ale protože je kocábka naší přirozenosti křehká, nebyla dovedena až na hlubinu¹⁹² podle slova Pánova, ale doposud spíše spočívá na jednom místě – list papíru nedokáže zcela pojmout, co chce duch z nejrůznějších důvodů do stísněnosti listu vtěsnat – jsem teď králem žádán, abych Tvému zbožnému sluchu jednotlivě vyjmenoval záležitosti mého zármutku; jeho bolestí je totiž rozdělení lidu (na části) pro královnu, syna a snad i pro něho; roznáší se o něm jeho vlastní výrok, že pokud by si prý byl věděním jist, i on by uvěřil.

9. Vraťme se ke knize, kterou jsme rozesílali podél břehu. Aby tedy tímto předlouhým provazem omylu nesvázal lid dávný lotr, ať je přerušena příčina rozkolu, žádám od Tebe, abys neprodleně očistil mečem svatého Petra, to jest pravým vyznáním víry na synodu a zavržením a vyloučením všech heretiků, Petrův stolec od všeho bludu, pokud byl, jak někteří říkají, [do církve] vpuštěn; jestliže ne, ať je pravda ode všech uznána.

Je totiž bolestné a až k pláči, jestliže se na apoštolském stolci nezachovává pravá víra. Ale abych vypověděl všechno a nevypadal před Tebou jako ten, kdo příliš lichotí, zarmucuje mě také to, že jste vy představení pro horlivost víry, jak už jste měli dlouho legitimní mocí, jež držíte, část (lidí) od Vás odstupující ihned zavrhnout a exkomunikovat, a ukázat tak nejdřív čistotu své víry; proč si (nepřátelé) dovolují uvádět první mezi stolci

¹⁹² L 5,4

Scitis enim quam saeva animadversio-
ne a patribus in synodo Nicaena
sancta damnati sunt innocentium cri-
minatores. Sed haec dicens, non nes-
ciens multas esse causas in multitudine
clamosa et acuta, tumultuosa, quae
non permittunt haec ad purum usque
investigari, non quia crederem, sed
quia nunc fieri debeant, dixi. Si qui
sunt rebelles contra veritatem vestri
comprovinciales, tantum culpa inclu-
dat hos; non enim ignem flare potest
os farina aut aliqua materia plenum:
omnis enim res laeditur vicina contra-
rietate. Idcirco precor vos pro Christo:
subvenite famae vestrae, quae lacera-
tur inter gentes, ne perfidiae vestrae
reputetur ab aemulis, si amplius tace-
atis. Nolite itaque amplius dissimula-
re, nolite tacere; sed potius emittite
vocem veri Pastoris, quam agnoscunt
suae oves quae alienorum vocem non
audiunt, sed fugiunt ab eo.

10. Ego instigo vos, meos patres ac
proprius patronos, ad depellendam
confusionem de facie filiorum vestro-
rum ac discipulorum, qui pro vobis
confunduntur: et, quod his majus est,
ut caligo suspicionis tollatur de ca-
thedra S. Petri. Inde conventum coge,
ut ea quae vobis objiciuntur, purgetis;
non enim lusus currus vobis objicitur.
Haereticorum enim receptio, ut audio,
vobis reputatur, quod absit, credi ve-
rum fuisse, esse vel fore. Dicunt enim
Eutychem, Nestorium, Dioscorum,
antiquos, ut scimus, haereticos a Vigi-
lio in synodo, nescio quam, in quinta
receptos fuisse. Ecce causam totius, ut
aiunt, scandali; si et vos sic recipitis,

pravé víry ve zlou pověst?! Vždyť víte,
jak tvrdým pokáním Otců na svaté
Nicejské synodě byli zavrženi po-
mlouvači nevinných¹⁹³! Když to ale
říkám, není to proto, že bych nevěděl,
jak mnoho je záležitostí, které nedovo-
lují tento případ prozkoumat úplně
načisto – jejich množství je křiklavé,
ožehavé a pobuřující; řekl jsem to ne,
že bych tomu snad věřil, ale protože
nastal čas jednat. Jsou-li odpůrci prav-
dy i mezi [představiteli] ve vaší pro-
vincii, vina se vztahuje i na ně; oheň
nemohou rozdmýchat ústa plná mou-
ky či jiného materiálu; všechno totiž
věc trpí, staví-li v blízkosti něco proti
ní; proto Tě pro Krista prosím, pomoz
své pověsti, která je přetřásána mezi
lidem, aby Tvé nevěrnosti nemuseli
řešit [ještě] vaši následníci, pokud bys-
te dále mlčeli. Už dále [nic] neskrývej,
přestaň [věci] zamlčovat; spíše po-
zvedni *hlas pravého pastýře, jež poznají
jeho ovce, hlas cizích však neslyší a utečou
od něho*¹⁹⁴.

10. Vybízím Vás, své otce a vlastní
ochránce, abyste zahnali zmatení
z tváří svých synů a žáků, kteří jsou
kvůli Vám zahanbováni, a – co je nad-
to závažnější – aby se strhla mlha ze
stolce sv. Petra. Proto usiluj svolat
sněm, abyste všechno, co stojí proti
Vám, očistil. Není Vám staven před oči
kočár na hraní. Jak slyším, míní se o
Vás, že přijímáte heretiky, čemuž ať
nikdo nevěří, že by to kdy mohla být
pravda. Říká se, že dávní Euty chius,
Nestorius a Dioscorus – jak víme, here-
tici od Vigilia na již nevím jaké syno-
dě, páté – byli přijati. A to je příčina
celého pohoršení, jak říkají; jestliže i
Vy to takto přijímáte, jak je řečeno, ne-

¹⁹³ 5. nicejský kánon,

<http://faculty.cua.edu/pennington/Canon%20Law/Nicea/CanonsCouncilNiceae.htm>
(10.12.2008)

¹⁹⁴ J 10,5

ut dicitur, aut si et ipsum Vigilium scitis sic infectum defunctum fuisse, quare illum contra conscientiam recitatis? Omne enim, quod non ex fide, peccatum est. Jam vestra culpa est, si vos deviasitis de vera fiducia, et primam fidem irritam fecistis: merito vestri juniores vobis resistunt, et merito vobiscum non communicant, donec perditorum memoria deleatur, et oblivioni tradatur. Si enim haec certa magis quam fabulosa sunt, versa vice filii vestri in caput conversi sunt, vos vero in caudam; quod etiam dici dolor est: ideo et vestri erunt iudices qui semper orthodoxam fidem servaverunt, quicumque illi fuerint, etiamsi juniores vestri videantur. Ipsi autem orthodoxi et veri catholici, qui neque haereticos, neque suspectos aliquos aliquando receperunt neque defenderunt, sed in zelo verae fidei permanserunt. Si igitur et isti non tales sint, ut seniores ordine, culpa tamen majores juste judicent, certatim invicem veniam pro tam longa discordia postulantes, et utrique nullum contra rationem defendentes, nec vos haereticos, nec illi suspectos, quo utrique culpabile celerius concordare.

11. Sed indulgete mihi talia confragosa loca transnanti, si qua forinsecus verba aures pias offenderunt, quia consequentiae ratio historiae nihil me de quaestione praeterire permittit, et libertas paternae consuetudinis, ut ita dicam, me audere ex parte facit. Non enim apud nos persona sed ratio valet: amor autem pacis evangelicae totum me dicere cogit, ut vobis sit stupor ambobus, qui unus chorus esse debuistis, magnitudo sollicitudinis

bo jestli i víte, že samotný Vigilius takto nakažen [bludem] zemřel, proč ho proti svému svědomí citujete? *Vždyť vše, co není z víry, je hřích*¹⁹⁵. Je Vaší vinou, jestliže jste sešli z cesty pravé důvěry a *opustili slíbenou věrnost*¹⁹⁶; oprávněně se proti vám staví vaši mladí a po zásluze s vámi nemluví [nemají společenství], dokud nebude památka zavržených vymazána a zapomenuta. Jestliže jsou tyto záležitosti pravdivější než pouhé pověsti, pak došlo k obratu – vaše synové se stali hlavou, vy pak ocasem¹⁹⁷, což říkat také působí bolest; proto budou vašimi soudci ti, kdo vždy zachovávali pravou víru, ať už byli kýmkoli a třeba se i zdáli být mladší než vy; tito ortodoxní a praví katolíci, kteří nepřijímali ani neobhajovali heretiky ani jakékoli podezřelé, ale vytrvali v horlivosti pravé víry. Kdyby však ani oni nebyli s to soudit spravedlivě ty, co do hodnosti starší, co do viny ale provinilejší, neprodleně pro sebe navzájem žádejte milost za tak dlouhou nesvornost, ani jedna z vašich stran ať nehájí nikoho bez rozumu – ani vy heretiky, ani oni podezřelé – čímž ať se obě Vaše pochybené strany rychleji usmíří

11. Ale odpusťte, že tu pojednávám o takových ožehavých záležitostech, jestli snad některá slova narazila zvenčí na zbožný sluch, protože z důvodu dějinného sledu událostí mi nenáleží opomíjet tuto otázku a upřímnost zvyklostí otců mě, abych tak řekl, vede k tomu, abych se opovážil [vystoupit]. Ať jsou mezi námi [na prvním místě] zásady ne [stanoviska] člověka; láska k evangelnímu pokoji, jakož i veliké starosti o vaši věrnost a pokoj mě nutí

¹⁹⁵ Ř 14,23

¹⁹⁶ 1Tm 5,12

¹⁹⁷ Srov. Dt 28,44

meae pro concordia, pace vestra. Si enim patitur unum membrum, compatiuntur omnia membra. Nos enim, ut ante dixi, devincti sumus cathedrae S. Petri: licet enim Roma magna est et vulgata; per istam cathedram tantum apud nos est magna et clara. Quamquam enim Ausonici decoris, ac si augustissimum quoddam, ac aetheris procul sejunctum climatibus promiscuis, urbis quondam conditae nomen, nimio favore omnium prope gentium, totis per orbem, usque in occidua transmundialis limitis loca, triundalibus saltuatim, licet hyperbolice, pelagi vorticibus undique consurgentibus (mirum dictu!), non prohibentibus longe lateque vulgatum est; ex eo tamen tempore, quo Deus et Dei Filius esse dignatus est, ac in duobus illis ferventissimis Dei Spiritus equis, Petro scilicet et Paulo apostolis (quorum chara pignora vos felices fecerunt), per mare gentium equitans, turbavit aquas multas, et innumerabilium populorum millibus multiplicavit quadrigas, supremus ipse auriga currus illius, qui est Christus, Pater verus, agitator Israel, trans Euriporum rheuma, trans Delphinum dorsa, trans turgescentem dodrantem, ad nos usque pervenit. Ex tunc vos magni estis et clari, et Roma ipsa nobilior et clarior est; et si dici potest, propter Christi geminos apostolos (dico ipsos coelos a Spiritu sancto dictos, Dei gloriam enarrantes), de quibus infertur: In omnem terram exivit sonus eorum, et in fines orbis terrae verba illorum vos prope coelestes estis, et Roma orbis terrarum caput est ecclesiarum, salva loci dominicae resurrectionis singulari praerogativa. Et ideo sicut

řící vše, k zahanbení obou, kteří máte být jediným sborem; trpí-li jeden úd, trpí spolu s ním všechny¹⁹⁸. Jsme totiž podřízeni, jak jsem už zmínil, Stolci svatého Petra. Je-li Řím velký a slavný, je pro nás velkým a slavným právě díky tomuto Stolci. Ačkoli je vlastně chloubou Italů, jako něco nanejvýš krásného a božského, něco na hony vzdáleného obyčejným měřítkům, těší se jméno města kdysi založeného velké oblibě u všech národů, po celé zemi až do nejzazších míst v západních končinách, které jsou podivuhodně odděleny mořskými spoustami, jež se zvedají a dmou všemi směry, již od dob, kdy se měl stát člověkem Boží Syn; na těch dvou horlivostí planoucích hřebcích Božího ducha – tím myslím apoštoly Petra a Pavla, jejichž drahé ostatky vás udělaly tak šťastnými – brázdí moře národů a krouží vodními masami, a tak rozmnožuje tisícům nespočetných národů jejich vozy, a sám jim jede v čele – totiž Kristus, pravý Otec, vozataj Izraele – navzdory příboji v úžině, přes hřbety delfínů, přes hltající vody potopy, přichází až k nám. Od té doby jste vy velkými a známými, Řím pak získal na vznešenosti a slávě díky apoštolským dvojčatům Kristovým – mluvím o těch, o nichž pravil Duch svatý, že *rozhlášují Boží slávu*¹⁹⁹, a o nichž se traduje, že *jejich tón zvučí celičkou zemí, zní jejich hovor po širém světě*²⁰⁰ – vy jste pak postaveni blíž k nebi a Řím je hlavou všech církevních obcí světa, chrání tak výsady místa, kde Kristus vstal z mrtvých. A proto jak veliká je vaše čest díky důstojnosti Stolce, tak ať je pro vás nezbytná i starostlivost, abyste pro nějaké pobloudění neztratili svou důstoj-

¹⁹⁸ 1Kor 12,26

¹⁹⁹ Ž 18,2

²⁰⁰ Ž 18,5

magnus honor vester est pro dignitate cathedrae, ita magna cura vobis necessaria est, ut non perdati vestram dignitatem propter aliquam perversitatem. Tandiu enim potestas apud vos erit, quandiu recta ratio permanserit: ille enim certus regni coelorum clavicularius est, qui dignis per veram scientiam aperit, et indignis claudit. Alioquin, si contraria fecerit, nec aperire, nec claudere poterit.

12. Cum haec igitur vera sint et sine ulla contradictione ab omnibus vera sapientibus recepta sint (licet omnibus notum est, et nemo sit qui nesciat qualiter Salvator noster sancto Petro regni coelorum contulit claves) et vos per hoc forte superciliosum nescio quid, prae caeteris vobis majoris auctoritatis, ac in divinis rebus potestatis vindicatis; noveritis minorem fore potestatem vestram apud Dominum, si vel cogitatis hoc in cordibus vestris: quia unitas fidei in toto orbe unitatem fecit potestatis et praerogativae; ita ut libertas veritati ubique ab omnibus detur, et aditus errori ab omnibus similiter abnegatur: quia confessio recta etiam sancto privilegium dedit claviculario communi omnium Nonno, liceat etiam junioribus vestris sollicitare vos pro zelo fidei, pro amore pacis, pro Ecclesiae unitate communis matris, quae nimirum intra viscera more Rebeccae discerpitur materna, et dolet pro rixa ac intestino bello filiorum suorum, et moesta luget divisionem viscerum suorum. Lacrymis in his opus est magis, quam verbis. Quomodo praevaluit inimicus Christiani nominis post Filii Dei viva verba, post Evangeliorum plenitudinem, post apostolicam doctrinam, post neotericam orthodoxorum auctorum scriptu-

nost. Moc bude u vás jen potud, pokud si uchováte smysl pro zásady [upřímnost]; je tu totiž jen jeden správce klíčů od nebeského království, který otvírá na základě pravého poznání těch, kdo jsou toho hodni, a nehodným zavírá; kdyby to dělal opačně, nemohl by ani otevřít ani zavřít.

12. Je-li to vše pravé a je to přijímané jako pravé bez jakékoli pochybnosti všemi moudřejšími, ač je to všem známo a není nikoho, kdo by nevěděl, jak náš Spasitel předal Petrovi klíče od nebeského království, není mi jasné, proč se vy svou povýšeností považujete za nositele větší autority a pravomoci v božských záležitostech; měli byste vědět, že tato moc bude menší před Bohem, třebaže byste tak jen uvažovali ve svém srdci, neboť jednota víry po celém světě způsobila sjednocení moci a výsad, tak i svoboda, kterou by měli všichni, kdekoli [se nacházejí], svěřit pravdě a podobně příměs pochybení by měla být ode všech odmítnuta; bylo to totiž pravé vyznání, co přisoudilo Nositeli klíčů výsadu být učitelem všech. Vaši mladší ať vás teď vybízejí pro horlivost, pro lásku k pokoji, pro jednotu společné matky církve, která je uvnitř v lůně drásána jako Rebeka²⁰¹ a trápí se nad hádkou a vnitřním soubojem svých synů, rmoutí se nad rozdělením svých nejmilejších. Je třeba více slzí nežli slov [nad tím], jakým způsobem nabyl odpůrce jména křesťanů na síle, po živých slovech Božího Syna, po plnosti evangelia, po apoštolském učení, po poledních spisech pravověrných otců, kteří rozličným kázáním vytěžili ze Starého a

²⁰¹ Gn 25,22

ram, qui de novo ac veteri sacramenta fidei diverso sermone aperuerunt?

Corpus Christi dividere, et membra separare et ipsus Filii Dei Salvatoris mundi tunicam scindere, quae est unitas? Tuum est hoc artificium, diabole, quem Christus pax nostra, qui fecit utraque unum, vincat.

13. Ideo cito, charissimi, concordate, et convenite in unum, et nolite contendere pro antiquis litibus; sed magis tacete, et aeterno silentio ac oblivioni eas tradite; et si qua dubia sunt, divino iudicio reservate. Quae autem manifesta sunt, de quibus homines iudicare possunt, juste sine personarum acceptione iudicate; sitque iudicium pacificum in portis vestris, et agnoscite vos invicem, ut sit gaudium in coelo et in terra pro pace et conjunctione vestra. Quid vobis aliud defendere, praeter fidem catholicam, si veri Christiani estis utrique? Non enim ego possum scire, unde Christianus contra Christianum de fide possit contendere; sed quidquid dixerit orthodoxus Christianus, qui recte Dominum glorificat, respondebit alter Amen, quia et ille similiter amat et credit. Unum itaque omnes dicite, et unum sentite, ut utrique unum sitis toti Christiani. Nam si, ut audivi, aliqui in Christo duas substantias non credunt, haeretici potius quam Christiani credendi sunt: Christus enim Salvator noster verus Deus, aeternus sine tempore, et verus homo absque peccato ex tempore est; qui juxta divinitatem coaeternus est Patri, et juxta humanitatem junior est matre. Qui natus in carne,

Nového zákona tajemství víry.

Rozdělovat Tělo Kristovo, oddělovat údy samotného Syna Božího, Spasitele světa, trhat jeho tuniku neboli jednotu – to je tvoje dílo, satane – tebe Kristus, náš pokoj, který dvojí spojil v jedno²⁰², přemůže.

13. Proto se, nejmilejší, rychle usmířte a sejděte v jedno, nesvařte se pro dávání hádky, spíše pomlčte a ponechte je věčnému mlčení a zapomnění; a jsou-li nějaké pochybnosti, ponechte je soudu Božimu; to, co je zjevné a o čem je lidem dovoleno usuzovat, suďte spravedlivě a nestranně²⁰³, *vynášejte ve svých branách pravdu a pokojný soud*²⁰⁴, poznejte se navzájem, ať je v nebi radost i na zemi kvůli pokoji z vašeho usmíření. O co vám jde jiného než bránit katolickou víru, a přitom jste obě strany pravými křesťany? Nemůžu pochopit, odkdy může křesťan proti křesťanu povstat ve víře; ale cokoli řekne pravověrný křesťan, který upřímně chválí Pána, druhý odpoví amen, protože i on podobně miluje a věří. Všichni společně mluvte stejnou řečí a stejně smýšlejte²⁰⁵, abyste obě strany byli jedno²⁰⁶, všichni křesťany. Jestliže, jak jsem slyšel, někteří nevěří, že Kristus má dvě přirozenosti, ať jsou považováni spíše za heretiky než za křesťany; vždyť Kristus je náš pravý Spasitel, podle božství souvěčný s Otcem, podle lidství potomkem matky, zrozený v těle, nijak však neopustil nebesa zůstávajíc v Trojici, zvítězil nad světem; a proto, bylo-li napsáno na páté synodě, jak mi kdosi sdělil, že

²⁰² Srov. Ef 2,14

²⁰³ Srov. 1Pt 1,17

²⁰⁴ Zach 8,16

²⁰⁵ 1K 1,10

²⁰⁶ Srov. J 17,11

nequaquam deerat coelo: manens in Trinitate, vixit in mundo. Et ideo si scriptum est in V synodo, ut quidam mihi dixit, quod qui duas substantias adorat, orationem suam divisam habeat, ille divisus est a sanctis, et separatus est a Deo, qui scripsit. Nam nos pro unitate personae, in qua complacuit plenitudine divinitatis inhabitare corporaliter, unum Christum credimus, divinitatem ejus et humanitatem, quia qui descendit, ipse est qui ascendit super omnes coelos, ut adimpleret omnia.

Si qui aliter de Incarnatione Domini senserit, hostis est fidei, et abominandus est omnibus Christianis, ac anathematizandus, cujuscunque ordinis, aut status, aut gradus fuerit; nullus enim ad injuriam Dei hominem honorare debet. Ideo quaeso vos pro Christo, nulli parcite qui vos a Christo separare tentaverit; sed potius ei in faciem resistite, si quis nolens recte credere, vos a fide catholica revocare voluerit.

14. Date, quaeso, veniam mihi nimis injurioso, asperoque cuidam loquaci, qui de tali causa aliter scribere non potui. Dum enim veritati per omnia placere volui, azyrna cum amaritudine non nesciens comedenda, soli Deo servivi, qui est benedictus in saecula. Ego germanitatem meam probavi et zelum fidei meae, dum malui reprehensoribus locum dare, quam in tali causa os, quamvis ineruditum, non aperire. Idcirco quamvis trisulcus arcuato vulnere scorpius insurgat, in his de quibus scriptum est, extendere linguam suam, sicut arcum mendacii;

„kdo uctívá dvojí přirozenost, jeho modlitba je rozpolcená“, kdo tohle napsal, sám je oddělen od Boha a svatých. Neboť my věříme v jednotu osoby, v níž se *zalíbilo vtělit všechnu plnost Božství*²⁰⁷, v jediného Krista, v jeho božství i lidství, protože on, *který sestoupil, je tentýž, který také vystoupil nade všechna nebesa, aby naplnil všechno, co je*²⁰⁸.

Kdo by smýšlel o Pánově vtělení jinak, je nepřítel víry a ať se od takového odvrátí a vyobcují ho všichni křesťané; nikdo by neměl mít váhu u lidí, kdo páchá nespravedlnost na Bohu; proto vás pro Krista prosím, nešetřete nikoho, kdo by vás chtěl oddělit od Krista, spíš se proti takovému otevřeně postavte, kdyby vás kdo chtěl odklonit od katolické víry odmítaje věřit správně.

14. Odpusťte mi, prosím, nespravedlivému a hrubému mluvkoví, který o takové věci neumí pojednat jinak. Chci však ve všem vyhovět pravdě, ne že bych nevěděl, že budu jíst nekvašený chléb s hořkostí, Bohu samému jsem posloužil, který je požehnaný navěky. Prokázalo jsem svou sounáležitost a horlivost své víry, když jsem dal přednost svým odpůrcům, raději než v této věci vůbec neotevřít ústa, jakkoli nevzdělaná. Proto ačkoli povstává trojjazyčný škorpion se zahnutým trnem v těch, o nichž je psáno *napínají svůj jazyk jako luk*²⁰⁹, kteří přehnaně sebejis-

²⁰⁷ Kol 2,9

²⁰⁸ Ef 4,10

²⁰⁹ Jr 9,3

qui nova quaeque, licet epicroca, judicant, copes nimirum effecti, hyperbolice; quique oliginosis celotes palearibus, scriptis quibusque non lepidis, invidiae refragationis semper opponunt pellaces. Sed quando rex gentilis peregrinum scribere Longobardus, Scotum hebetem rogat, quando unda torrentis antiqui retro redundat; quis non mirabitur potius quam calumniabitur? Ego tamen non trepidabo, neque in causa Dei linguas hominum formidabo, quae frequentius mentiuntur quam vera loquuntur; cum potius verecundiae resistendum, quam ignaviae subjiciendum sit, ubi necessitas cogat.

15. Igitur, ut ad id loci regrediar unde digressus sum, rogo vos, quia multi dubitant de fidei vestrae puritate, ut cito tollatis hunc naevum de sanctae cathedrae claritate; non enim decet Romanae Ecclesiae gravitatem haec instantis levitatis fama, ut qualibet vi possit moveri a soliditate verae fidei, pro qua tot martyres sui suum sanguinem fuderunt, malentes mori quam convelli. Nunquid enim si in nostris temporibus persecutio venerit ultima squammae illius invisae, cujus corium vix universae naves poterunt portare, non usque ad sanguinem resistemus adversus peccatum repugnando, sicut patres nostri fecerunt, apostolos dico, et tot martyres? Si gravis fuit persecutio in initio fidei, quanto magis in fine, de quo Dominus dicit: Putasne veniens Filius hominis inveniat fidem in terra? Et iterum: Nisi breviati fuissent dies illi, non fieret omnis caro salva. Felix quem mors

tě vyvozují z osvědčených textů věci nové a ve všech svých spisech obecně nepřijatelných, jako šelmy olizující si rty²¹⁰, kladou nástrahy žárlivé svévole. Ale když král cizího lidu Langobardů žádá hloupého skotského poutníka, aby napsal, když se vlna dávného přívalu obrací nazpátek, kdo by se nedivil spíš než zlořečil? Já se však nezaletknou ani se v této Boží záležitosti nebudu bát lidí, kteří častěji klamou než mluví pravdu, radši snášet posměch než se podrobit nečinnosti tam, kde naléhá nutnost.

15. Když se vrátím k místu, kde jsem odbočil, protože mnozí pochybují o čistotě vaší víry, žádám vás, abyste rychle odstranili tu skvrnu z čistoty svatého Stolce; k vážnosti římské církve se totiž nehodí přetrvávající lehká zvěst, jakoby mohla jakákoli moc pohnout jádrem pravé víry, pro kterou prolilo krev tolik mučedníků ochotnějších zemřít než být zvikláni. Copak, kdyby v našich časech přišlo poslední pronásledování té nenáviděné šupinaté bestie, jehož kůži sotva mohou nést všechny lodě, neprolijeme snad v boji s hříchem svou krev²¹¹ jako naši otcové, totiž apoštolové a všichni mučedníci? Bylo-li těžké pronásledování při zrodu víry, co teprve na konci, o němž Pán říká: *nalezne Syn člověka víru na zemi, až přijde?*²¹² a znovu: *kdyby nebyly ty dny zkráceny, nebyl by spasen žádný člověk*²¹³. Šťastný, jehož si smrt vezme dřív než zeslábne a zapře [víru]. Pán přece říká o budoucích vyvo-

²¹⁰ Díky různosti čtení slova celotes (zelotes, celetes) a celkové nejasnosti pasáže, je překlad převzatý z anglického překladu G.S.M.Walkera; s. 52.

²¹¹ Srov. Ž 12,4

²¹² L 18,8

²¹³ Mt 24,22

ante tollat, quam infirmus neget. Dicit tamen electos ibi futuros; de quibus nimirum praedixit discipulis suis: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi. Cum itaque electi futuri in diebus illis periculosioribus caeteris, ante etenim ac retro incomparabilibus, sustinebunt, Domino roborante, majora; cur nos in tutioribus adhuc ac securioribus, vel pro fide nostra qua ab ethnicis ac Judaeis ac haeticis differimus, non sustinebimus, Domino adjuvante, minora?

16. Sed talia suadenti, utpote torpenti actu, ac dicenti potius, quam facienti mihi, Jonae Hebraice, Peristerae Graece, Columbae Latine, potius tantum vestrae idiomate linguae nancto, licet prisco inter Hebraeo nomine, cujus et pene subivi naufragium, veniam, quaeso, sicut saepe rogavi, date; quia necessitate magis, quam cenodoxia scribere coactus sum, dum quidam litteris suis quibus me primo pene ingressu in hujus regionis terminos arripuit, vos mihi cavendos, tanquam in Nestorii sectam decedentes, significavit. Cui attonitus respondi in brevi, ut potui, non credens suae allegationi: sed ne ullo modo veritati essem contrarius, juxta suam epistolam, et juxta meam bonam de vobis aestimationem (ego enim credo semper columnam Ecclesiae firmam esse in ramo) responsum variavi, quod vobis direxi relegendum ac concertandum, sicubi contra veritatem venit; non enim me inter irreprehensibiles profiteri audeo.

17. Post hanc autem scribendi occasione, insuper regis insistit jussio * Agilulfi: cujus postulatio me in stupo-

lených, o kterých předem pověděl svým učedníkům, *já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku*²¹⁴. Když tedy budoucí vyvolení budou v oněch nebezpečných dnech trpět nerosrovnatelně víc než kdokoli předtím, za Pánova posilování, proč my v časech bezpečnějších a rozumnějších pro naši víru, v níž se lišíme od pohánů, Židů a heretiků, nevydržíme s Pánovou pomocí [protivenství] menší?

16. Ale zatímco se takto zamýšlím, žádám vás o shovívavost, poněvadž se mám málo k činu a spíše píši než konám, já, hebrejsky Jonáš, Peristrea řecky, Columba latinsky, takto jsem nejčastěji nazýván ve vaší řeči, ačkoli užívám spíš hebrejského jména Jonáš, jehož ztroskotáním jsem si prošel také, žádám, jako jsem prosil už častokrát, neboť mě donutila psát nutnost spíše než marná sláva, když vás kdosi svým dopisem, v němž mě při mém prvním příchodu do končin této provincie upozornil, abych se před vámi měl na pozoru, jako byste patřili mezi nestoriány. Tomu jsem překvapeně v krátkosti odpověděl, jak jsem mohl a nevěřil jeho zplnomocnění; ale abych se nijak nestavěl proti pravdě, pozměnil jsem svou odpověď na základě jeho dopisu, a podle vás to bylo dobře – stále věřím, že je v Římě pevný sloup církve – a poslal ji vám k přečtení a zvážení, stavěla-li se nějak proti pravdě; neodvažuji se totiž počítat mezi nechybující.

17. Navíc mě k psaní vybídl prosbou král Agilulf a jeho žádost mě udivila a přinesla mnoho dohadů; neboť se to,

²¹⁴ Mt 28,20

rem ac in sollicitudinem posuit multiplicem: quippe quia non sine miraculo reor esse quod video. Reges namque Arianam hanc labem in hac diu regione, calcando fidem catholicam, firmanunt; nunc nostram rogant roborari fidem. Forte Christus pio nos [oculo] tunc respicit, cujus favore omne nascitur bonum. Nos valde miseri sumus, si nostra de parte scalon amplius fiat. Rogat itaque rex, rogatque regina, rogant te toti, ut quam celerrime possit fieri, fiant omnia unum, fiat ut patria pax, pax fiat mox fidei, ut toti deinceps, grex unus fiat Christi. Rex regum tu Petrum, te tota sequatur Italia. Quid suavius pace per bella? Quid dulcius conjunctione fratrum diu separatorum? Quam alacer post annos supervenit Pater post multos? Quam suave diu expectanti matri narratur adventus? Ita Deo patri pax filiorum, gaudium erit in aevum saeculorum, et laetitia Ecclesiae matris tripudium fiet sempiternitatis.

De caetero, sancte papa et fratres, orate pro me vilissimo peccatore et meis comperegrinis, juxta loca sancta et sanctorum cineres, et praecipue juxta Petrum et Paulum, viros similiter et magnos magni Regis duces, ac fortissimos campi felicissimi bellatores, Dominum crucifixum cum cruore sequentes; ut mereamur Christo haerere, placere, gratias agere, eumque cum patre et Spiritu sancto sine fine laudare vobiscum et cum omnibus sanctis hic et in aeterna saecula saeculorum. Amen.

Epistula Sexta

1. Cum iam de moribus moralibusque disciplinis diu dixerim, iterum rogas, fili imbuende, doceri. Audisti

co vidím, nemohlo obejít bez zázraku. Vždyť králové toho kraje dlouho šlapali po katolické víře a upevnili ariánskou nákazu; nyní prosí o upevnění naší víry. Shlízí teď na nás Kristus, z jehož přízně vzniká všechno dobré. My jsme však tak ubozí, že dál budíme z naší strany pohoršení. Proto žádá král, prosí i královna a všichni, aby vše co nejrychleji dosáhlo jednoty, aby nastal v zemi mír, ten ať se stane vírou, aby pak všichni byli jedním stádem Kristovým. Král následuje krále, ty Petra, za tebou pak kráčí celá církev. Co je ve (var. po) válce milejší než mír? Co je krásnější než usmíření dlouho oddělených bratří? Jak radostně se navrací otec po mnoha letech? Jak mile se vypráví o příchodu dlouho čekající matce, tak i Bohu Otcí přinese mír mezi syny radost na věčné věky a jásoť matky církve bude hostinou na věčnosti.

Co se týče ostatního, Svatý Otče a bratři, modlete za mě, ubohého hříšníka, i za mé souputníky, na svatých místech u posvátných ostatků, zvlášť u Petra a Pavla – velkých knížat mocného Krále a silných bojovníků na přešťastném poli, kteří svou smrtí následovali ukřižovaného Krista – abychom v Kristu prospívali, líbili se mu, vzdávali mu díky, s Otcem a Duchem svatým ho spolu s vámi ve společenství svatých chválili tady a až na věčné časy. Amen.

Šestý dopis

Jednomu ze svých žáků

1. I když jsem již o mravech a morálce kázně kdysi mluvil, přece znovu žádáš být poučen, poznání dychtivý synu.

quid scriptum est: cui pauca non sufficiunt, plura non proderunt. Scripsi tibi antea de serietate ac pudicitia, cui nimirum, ut ait quidam, etiam tuta timeo; sed quia admonitio quibusdam custodia, quibusdam consolatio, quibusdam perfectio efficitur morum, intellecta scilicet complentibus, ideo frequenter docendi sunt ac imbuendi filii dulcissimi, ut per quasdam delectationes litterarum suas vincere possint de intestino amaritudines bello.

2. Bellum igitur et beluinum vince, concupiscentias scilicet ac superciliosum. Utilis esto in humitate infirmusque in auctoritate, simplex in fide, doctus in moribus, mordax in propriis, remissus in alienis, purus in amicitia, callidus in insidiis, durus in mollibus, mollis in duris, varius in planis, planus in variis, iucundus in amaris, tristis in iucundis, discors in necessariis, aequalis in veris, severus in suavibus, dulcis in amaritudinibus, fortis in tribulationibus, imbecillis in discordiis; tardus ad irascendum, velox ad discendum, tardus quoque ad loquendum, ut sanctus ait Iacobus, velox similiter ad audiendum; efficax in profectu, hebes in vindicta, cautus in verbo, promptus in opere; amabilis probis, squalidus inhonestis, lenis infirmis, durus stolidis, rectus erectis, humilis deictis; sobrius ubique, castus ubique, pudicus semper, patiens tenus zelo, cupidus numquam, largus semper si non ope, vel animo; opportunus in ieiuniis, opportunus in videliis, discretus in officiis, tenax in studiis, constans in fragoribus, laetus in meroribus, audax in causa veritatis, timidus in contentionibus; supplex bonis, insuperabilis malis, mitis in liberalitate, infatigabilis in caritate, iustus in omnibus; pius dignis, misericors

Slyšel jsi, že bylo psáno: komu se nespokojí s málem, tomu neprospěje ani mnoho. Předtím jsem ti psal o vážnosti a zdrženlivosti, díky níž, jak kdosi napsal, mám respekt i před věcmi neškodnými; protože je napomenutí někomu ochranou, jinému útěchou, dalšímu slouží k dokonalosti mravů, těm, kdo je chápou a plní, je dobré často je připomínat a učit, nejmilejší učedníku, aby skrze jejich psanou ostrost mohli přemoci svá zalíbení pramenící z vnitřního boje.

2. Zvítěz tedy v této válce a přemož divokou přirozenost, myslím žádostivost a povýšenost. Buď prospěšný v pokoře, mírný co do autority, jednoduchý ve víře, učený ve způsobech, přísný na pořádek, mírný k cizincům, upřímný v přátelství, moudrý v nástrahách, neústupný ve změkčilosti, shovívavý k tvrdosti, nápaditý v stereotypu, zdrženlivý v přílišné rozmanitosti, příjemný v hořkých chvílích, zkroušený v radovánkách, v nutnosti vynalézavý, stálý v pravdě, přísný k líbivosti (lacinosti), útěchou v hořkostech, pevný v protivenstvích, prostý při svéhlavostech; pomalý k hněvu, rychlý k poučení, též pomalý k mluvení, jak praví svatý Jakub, rychlý k naslouchání, úspěšný v pokroku, netečný k pomstě, obezřetný v řeči, pohotový ke skutku, přitažlivý pro čestné, odpudivý pro hanebné, jemný k slabým, neústupný k hlupákům, rovný k hrdým, pokorný k odvrženým, všude střízlivý, klidný, všude čistý, vždycky zdrženlivý, trpělivý v horlivosti, nikdy žádostivý, vždy štedrý, ne-li skutky, pak alespoň duchem; v pravý čas se postící, v pravý čas bdělý, rozvážný ve službě, cílevědomý v úsilí, nepohnutý v nepokojích, radostný v utrpení, odvážný v hájení pravdy, nesmělý v hádkách, pokorný k dobrým,

pauperibus; memor beneficiorum, inmemor iniuriarum; amator medicorum, nolus opum, animi depressor, cogitationum publicator; senioribus obediens, iunioribus concurrans, coequalibus coequans, perfectis concertans, melioribus non invidens, praecurrentibus non dolens, remorantibus non detrahens, provocantibus consentiens; lassus licet, non deficiens; flens simul et gaudens pro fervore ac spe; timens semper pro fine, licet proficiens in certo.

3. En tuum, o puer amande ministerque dulcis, monumentum; talis sis, nimis beatus eris; quia per prospera et adversa idem eris, paratus ad cuncta, singulis occurrens, temperans gestus, nutriens crescenda, interimens decrescenda, levigans deasperata, exasperans vituperata; semper sollicitus, semper crescens, semper adquirens; semper tendens ad superna, semper currens ad bravium; semper caelestia desiderans, semper divina sitiens. Ecce doctrinam; da sequacitatem, si potes, ut habeas felicitatem et potestatem, cum puerilia desideria fugiens corpus sic in potestate spiritus redigeris, et te vadem pro tuis tradideris peccatis, in brevi militantem pro aeternis stipendiis. O te felicem, o te beatum, o que mirabilem te puerum, si haec compleveris universa. Si enim in his diligenter omnibus fueris sensu et opere occupatus, non vacabis neque vanis vagisque neque turpibus cogitationibus; sed quasi incipiens semper tibi ipsi congregabis quibus in perpetuum fruiturus eris, unius vir vocandus animi et singularis emolumentum quaesitor, egregius regni nego-

nepřemožitelný zlem, milý v dobročinnosti, nezdolný v lásce, ve všem spravedlivý, při štědrosti prozíravý, milosrdný k ubohým, pamatuj na prokazování dobra, zapomínej na křivdy; měj v lásce obyčejný lid, netouži po moci, potlačuj hněv, neskrývej své myšlenky; starších buď poslušný, mladší zohledňuj, vrstevníkům buď druhem, dokonalé třib, nezávid' lepším, nebuď smutný, předčí-li tě někdo, nevysmívej se těm za tebou, nespokojeným se snaž porozumět; nevzdávej se, byť jsi unavený, měj horlivost a naději, ať už to přinese slzy či smích, ačkoli nyní žiješ zajištěn, měj bázeň ohledně posledních věcí.

3. Pro tvoje dobro, milovaný chlapče a milý služebníku; jestli budeš takový, budeš požehnaný; budeš stejný v časech štěstí i protiventství, připravený na vše, ke každému stát čelem, budeš krotit svá gesta, živit vlastnosti hodné růstu, potírat ty špatné, těšit ve skleslosti, potírat přetvářku; vždy znepokojený, rostoucí a prospívající; vždy tíhnoucí k vyšším věcem, vždy běžící za věncem; vždy toužící po nebeském, žíznící po božském. Tu je naučení; věrně je následuj, můžeš-li, abys měl štěstí a sílu, a až tě opustí myšlenky mládí, podříd' tělo pod moc ducha, a sebe vydej do zástavy pro své hříchy, v krátké službě pro věčnou odměnu. Jak šťastný, jak blažený, jak udivený budeš chlapče, splníš-li toto všechno. Budeš-li se tím vším v mysli zaobírat a skutky to konat, vyhneš se marným, letným a hloupým myšlenkám; ale jako stále znovu začínající sobě nashromáždíš plody, jimiž se budeš na věčnosti těšit, budeš nazván člověkem jednomyslným, mužem jež hledá jedinou odměnu a vynikajícím správcem nebeského království. Obať se tedy cele k těmto věcem, poněvadž

tiator aeterni. Converte igitur te totum in haec, quia habes in quibus tuam exerceas iuventutem, virtutem, efficaciam, strenuitatem, ne, si in contrariis hae fuerint exercitatae, pereant quae per vim rapiunt regnum caelorum.

máš, v čem bys šlechtil své mládí, ctnost, aktivitu, usilovnou snahu, aby nevymřely tyto vlastnosti, které dobývají nebeské království, pokud by nebyly ozkoušeny v protivenstvích.

Závěr

Z dějin víme, že irská křesťanská spiritualita poskytla obrovský, živelný impuls zkomírajícímu křesťanství v západní Evropě. Ovšem za cenu, že sama byla reformována tradicemi zachovávanými na většině území křesťanského světa. Irsko se muselo podřídit teologickému vývoji a nezůstávat zakonzervováno před zbytkem světa.

V neposlední řadě se ukazuje, že spor nemusí mít za každou cenu destruktivní účinky, ale může vést k plodným výsledkům. Jak vidíme, může vést k podnícení nové víry mezi křesťany a k vyjasnění dlouholetých nedorozumění v církevních záležitostech.

Cílem této práce bylo seznámit čtenáře se jménem a osudy sv. Kolumbána, horlivého šířitele víry, který se neváhal zaštitěn pravdou postavit papežům i světským panovníkům. V neposlední řadě též získat sympatie čtenáře k dalšímu studiu vývoje irské spirituality, která má co říci ještě dnes. Jestli se to podařilo, splnila tato práce z velké části svůj účel.

Seznam zkratk

Biblické zkratky jsou převzaty z ekumenického vydání Bible.

1J	1. list Janův	Jon	Jonáš
1K	1. list Korinťanům	Jr	Jeremjáš
1Pt	1. list Petrův	Kaz	Kazatel
1Te	1. list Soluňanům	Kol	Kolosanům
1Tm	1. list Timotejovi	L	Lukášovo Evangelium
2K	2. list Korinťanům	Lv	Leviticus
2Tm	2. list Timotejovi	Mt	Matoušovo evangelium
Am	Amos	Pís	Píseň písni
Dt	Deuteronomium	Př	Příslolí
Ef	Efezanům	Ř	List Římanům
Ex	Exodus	Sk	Skutky apoštolů
Ez	Ezechiel	Zach	Zacharjáš
Gal	Galaťanům	Zj	Kniha Zjevení
Gn	Genesis	Ž	Žalmy
Iz	Izaiáš	Žd	list židům
J	Janovo evangelium		
Jb	Job		

Další zkratky:

sl.	...	sloupec
ep.	...	dopis
nn	...	následující (verš, strana)
sv.	...	svazek
srov.	...	srovnej

Použitá literatura

- Bible. Český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 1996.
- Biblia Sacra vulgatae editionis Sixti V pont. max., Cincinnati: Fr. Pustet et comp, 1914.
- BLÁHOVÁ Marie: Historická chronologie, Praha: Libri, 2001, 225.
- BURY J[...] B[...]: History of the Later Roman Empire, [b.m.]: Macmillan & Co., Ltd., 1923.
- DENZINGER Hermann.: Enchiridion Symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum, Barcelona: Herder, ²⁴1946.
- FISCHER-WOLLPERT Rudolf: Malý teologický slovník, Praha: Zvon, 1995.
- GELMI Josef: Papežové, od svatého Petra po Jana Pavla II., Praha: Mladá Fronta, 1994.
- GENNADIUS Massiliensis: Liber de ecclesiasticis dogmatibus, in: MIGNE: Patrologia latina, Vol. 58 Col. 979–1000B.
- HERREN Michael W[...], BROWN Shirley Ann: Christ in Celtic Christianity: Britain and Ireland from the fifth to the tenth century, [b.m.]: Boydell Press, 2002.
- JEDIN Hubert: Malé dějiny koncilů, Praha: Česká katolická charita, 1990.
- Křížkův slovník latinsko-český, ed. Říha Jan, Praha: I.L. Kober, 1889.
- LAWRENCE Hugh: Dějiny středověkého mnišství, Brno: CDK, 2001.
- MABILLON Johannes: Acta sanctorum ordinis sancti Benedicti, sec 2–3, Paris: [b.n.], 1668
- MACMANUS Francis: Saint Columban, New York: Sheed and Ward, 1962
- MANSI G[...] D[...], Sacrorum Conciliorum nova et amplissima collectio, ed. Petit – J. B. Marin, Paris: [b.n.], 1899 – 1927.
- MEINOLD Ursula: Columban von Luxeuil im Frankenreich, Marburg/Lahn: Werner Blasaditsch, 1981.
- METLAKE Francis: The life and writings of st. Columbanus, Philadelphia: Kessinger publishing, 1914.
- MIGNE Paul Jacques: Patrologia Latina, Paris: [b.n.], 1800 – 1875.
- MURPHY Francis Xavier, SHERWOOD Polycartp: Konstantionpel II und III. Geschichte der Okumenischen Konzilien, Mainz: Matthias–Grunewald–Verlag, 1990.

NOVÁK J.: Sv. Polykarp in. Třetí patristická čítanka, Praha: Česká katolická charita, 1985.

POSPÍŠIL Ctirad Václav: Ježíš z Nazareta, Pán a Spasitel, Praha: Krystal OP, 2002.

PRAŽÁK, M[...] Josef, NOVOTNÝ František, SEDLÁČEK Josef: Latinsko-český slovník, Praha: Československá grafická unie a. s., 1936.

SULPICIUS SEVERUS: Život svatého Martina, Praha: Herrmann a synové, 2003.

STOKES Margaret: Six Months In The Apennines: Or A Pilgrimage in Search of Vestiges of the Irish Saints in Italy, Philadelphia: Kessinger Publishing, 1970.

VENTURA Václav: Spiritualita křesťanského mnišství I – Od prapočátků po svatého Jana Zlatoústého, Praha: Benediktinské arcidiocésní ústředí svatého Vojtěcha a svaté Markéty v Břevnově, 2006.

VOPATRNÝ Gorazd: Keltská církev prvního tisíciletí a její spiritualita, Brno: nakl. L. Marek, 2002.

WALKER G[...] S[...] M[...]: Sancti Columbani Opera, Dublin: [b.n.], 1957.

Internetové zdroje

VOPATRNÝ Gorazd: Celtic Christian spirituality
<http://www.orthodoxinfo.com/general/celtic.aspx>.

O'REILLY Maurice: Easter. The Sun, the Moon and Easter,
<http://staff.spd.dcu.ie/oreillym/easter.htm>.

Iencyklopedie

<http://www.iencyklopedie.cz/leontios-byzantsky/>.

JONAS: Life of saint Columbanus ,
www.fordham.edu/halsall/basis/columban.html.

5. nicejský kánon,

<http://faculty.cua.edu/pennington/Canon%20Law/Nicea/CanonsCouncilNicene.htm>.

Resumé

Postavy irských světců a irské spirituality, v našich zemích téměř neznámých, stojí pouze na pokraji zájmu křesťanské veřejnosti. Přesto ve svůj čas sehráli veledůležitou roli v christianizaci západní a střední Evropy.

Tato diplomová práce sestávající ze čtyř hlavních kapitol si klade za úkol seznámit čtenáře s osobností svatého Kolumbána a s jeho působením v západní Evropě skrze překlad jeho korespondence. Právě dopisy odráží nejautentičtější charakter a zaměření tohoto světce. Avšak tato práce nemá být monografií, nýbrž měla by zahrnout jeho působení v dějinných souvislostech a vazbách.

V hlavní části kromě seznámení s Kolumbánovým životním příběhem na historickém pozadí, nalezneme i pojednání o jednotlivých tématech, jež ho při jeho působení provázely. Jedná se o velký spor ohledně slavení Velikonoc. Tedy střet dvou tradic založených na odlišných paschálních cyklech a okolnosti, které celou aféru provázely. Dále světcovu angažovanost v ožehavé otázce Tří kapitol na sklonku jeho života a v neposlední řadě i vztah tohoto opata-zakladatele k mnišství a mnišským fundacím.

Cílem práce bylo přiblížit postavu jedinečného světce, potulného kazatele, mnicha, opata a moralisty v pravém světle – s jeho klady i negativy a podnítit tak hlubší zájem o jeho osobu a více i o problematiku svérázného irského křesťanství.

Anglická anotace

Personalities of Irish saints and Irish spirituality seem to be almost unknown in our country and they are pushed to the very edge of our attention. However there was a time when they played a dominant part of the process of Western Europe christianization.

This diploma work consists of four main chapters and its goal is to introduce a personality of St. Columban and his activity in Western Europe to our reader. For this purpose the Columban's correspondence is chosen. The letters can describe this saint in the best fashion. This diploma shouldn't be the pure monography however. It should rather draw him and his activities in historical background and contexture.

We can find a treatise about the head themes from his letters in the main part. It includes the great Eastern controversy and circumstances, based on the collision of two paschal cycles. Furthermore there is described the saint's involvement in the Three Chapters controversy too. The last main theme is focused on the relationship of Columban - abbot and founder - to his foundations and to the monasticism generally.

The goal was to testimony about this holy man in stright way - with his possitive and even negative sides. Also to excite the reader to get more involved to the questions of specific Irish christianity.

Key expressions

Letters of St. Columbanus

St. Columbanus

St. Columbanus and Monasticism

St. Columbanus and Eastern Controversy

St. Columbanus and Three Chapters Controversy

Rozsah práce:

Počet stran:	99
Počet znaků včetně příloh:	234 983
Počet znaků bez příloh:	232 831
Počet znaků příloh:	2152

Přílohy

1. Chronologická tabulka Kolumbánova života

543	Kolumbánus narozen v irském Leinsteru
589/90	Příjezd do Galie – působení potulného kazatele Audience na královském dvoře v Métách u Childeberta II
590/91	Založení Annegray na místě staré římské pevnosti stejného jména
593/94	Založení Luxeuil a Fontaines
600	Kolize velikonočních cyklů 1. dopis do Říma papeži Řehoři Velikému
603	Další kolize paschálních tabulek → Synoda v Chalon 2. dopis synodu v Chalon
60?	3. dopis – do Říma blíže neurčenému papeži
610	Kolumbán kvůli sporu s Theuderichem vyhoštěn z galského území a deportován do Nantes 4. dopis – bratřím do Luxeuil, Fontaines a Annegray
611/612	Cesta na území dnešního Švýcarska a působení u Bodamského jezera
612/613	Překročení Alp – Kolumbán v lombardském Miláně
613	5. dopis – papeži Bonifáci IV. Založení kláštera Bobbio
21.11. 615	Kolumbán umírá

2. Velikonoční tabulky mezi lety 590 – 614²¹⁵

Cyklus Viktoria z Akvitánie ²¹⁶			84-letý cyklus podle Philocala ²¹⁷ (r. 354)	
Rok	Velikonoční datum v latinském světě	Den lunárního měsíce	Velikonoční datum	Den lunárního měsíce
590	2. duben	22	26. březen	19
591	15. duben	16	15. duben	20
592	6. duben	18	30. březen	15
593	29. březen	21	19. duben	17
594	18. duben	22	11. duben	19
595	3. duben	19	27. březen	15
596	22. duben	20	15. duben	16
597	14. duben	22	7. duben	18
598	30. březen	18	20. duben	14
599	19. duben	19	12. duben	16
600	10. duben	21²¹⁸	3. duben	18
601	26. březen	17	20. březen	21
602	15. duben	18	8. duben	15
603	7. duben	21²¹⁸	31. březen	18
604	22. březen	16	19. duben	19
605	11. duben	17	4. duben	14
606	3. duben	20	27. březen	17
607	23. duben	21²¹⁸	16. duben	18
608	7. duben	16	7. duben	20
609	30. březen	19	20. duben	15
610	19. duben	20	12. duben	18
611	4. duben	16	28. březen	14
612	26. březen	18	16. duben	15
613	15. duben	19	8. duben	17
614	31. březen	16	31. březen	20

²¹⁵ METLAKE Francis: *The life and writings of st. Columbanus*, Philadelphia: Kessinger publishing, 1914, 253; zjednodušeno

²¹⁶ MOMMSEN Theodor: *Chronologica minora*, Berlin: [b.n.], 1892, (repr. Berlin, 1961)

²¹⁷ Dionysius Philocalus byl sekretářem nebo písařem papeže Damasa I (366-384)

²¹⁸ Slavení podle irského cyklu vycházelo ve zvyrazněné roky přesně týden před Velikonocemi galskými, tedy logicky na 14. den lunárního měsíce ve Viktoriově kalendáři, na nějž se však irové neohlíželi.